

XXI.

Sprawozdanie
DYREKCYI C. K. GIMNAZYUM

W JAROSŁAWIU

==== za rok szkolny ====

1905.

T R E Ś Ć

1. Mieczysław Dąbrowski: „Przekład polski pierwszej politycznej mowy Demostenesa i program, jaki w niej mówca rozwija.“
 2. Wiadomości szkolne podane przez Dyrekcję.
-

JAROSŁAW.
NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

Z drukarni L. Wiśniewskiego w Jarosławiu.

1905.

REV. IRS

Apr 50

Jaki program rozwija Demostenes w swej pierwszej politycznej mowie (1) ?

I.

Urządzenia tryerarchiczne ateńskie sięgają czasów Solona (r. 594 i 593) i Hippiasza (r. 527-510), trwały zaś do r. 294. lub 293. przed Chr. (2). Jak długo istniały naukrarye, (3) wystawiał każdy członek każdej naukraryi jeden okręt. Ponieważ atoli żbudowanie, uzbrojenie, zaopatrzenie okrętu w załogę i potrzebne sprzęty i utrzymanie go w dobrym stanie wymagało znacznego majątku, ponieważ nadto ze wzrostem ateńskiej siły morskiej nie zawsze znalazła się dostateczna liczba bogatych obywateli, więc zaczęto się z czasem łączyć w t. zw. syntryerarchie, t. j. dwóch obywateli podejmowało się liturgii i ponosiło połączone z nią ciężary publiczne.

Pierwotnie jeden obywatel pełnił urząd tryerarcha przez jeden rok. Dopiero po 2 latach mógł go pełnić powtórnie (Isokr. 7. 38). W czasie wojny peloponeskiej, kiedy majątki pojedynczych obywateli znacznie się zmniejszyły, pozwolono, aby dwóch obywateli razem pełniło urząd tryerarcha dla jednego okrętu, dowództwo zaś nad nim sprawował każdy z nich przez 6 miesięcy (Dem. L. 39. 68). Pierwsza wzmianka o syntryerarchii z r. 405/4 znajduje się u Isokratesa, 18, 59, 60. Inna wzmianka o syntryerarchii z r. 411/10 jest u Lysiasa, XXII. 24 sq. (4). Tryerarchia i syntrerarchia utrzymały się i po ukończeniu wojny peloponeskiej aż do r. 357/6. (Isokr. 5, 36), w którym przez t. zw. prawo Peryandra zaprowadzone zostały symmorye tryerarchiczne.

1) *Περὶ τῶν σὺμμοριῶν* (XIV).

2) K. F. Hermann, *Lehrb. der griech. Staatsalterth* 6. Aufl. 1889., p. 58. Fr. Meindlhumer, *Die Symmorieneinrichtug zur Zeit des Demosth.*, *Jahresbericht des Obergym. Horn*, 1900, pag. 15.

3) Za Solona — 48, od czasów zaś Klistenesa (r. 509) było w Atenach 50 naukraryi. — Lübker — *Reallexikon*, 1882. p. 783.

4) Gilbert, *Hdb. der griech. Staatsalterth*. 1881., I. 351. sq. Böckh, *Staatshaush. d. Ath.* I. 637. sq.

Państwo dawało początkowo tylko kadłub okrętu i maszt, tryerarchowie zaś dostarczali potrzebnych przyborów okrętowych ⁽¹⁾ i uskutecznieli wszelkie naprawy. Co do załogi okrętowej, to według świadectwa Tucydidesa VI. 31, 3., przynajmniej w czasie wyprawy sycylijskiej (421-413), dostarczało jej państwo. Jak zaś z Demostenesa mowy L. 7. wynika, zaciągali później majtków (*δπηρέται*) tryerarchowie, wioślarzy (*ναῦται*) zaś i przyborów okrętowych dostarczało państwo. Później jednak, jak z Demost. XXI. 154. wynika, gdzie mówi o zaprowadzeniu symmoryi do tryerarchii, i jednych i drugich dostarczało państwo. Po wszystkie zaś czasy płaciło państwo żołd dla załogi, obowiązkiem zaś tryerarchów było okręt w oznaczonym czasie dostawić (Dem. LI. 4; L. 6).

W czasie więc przed prawem Peryandra (r. 357 przed Chr.), zapomocą którego wprowadzono istniejące wówczas symmorye podatkowe takie do urzędzeń tryerarchicznych ⁽²⁾, byli tryerarchowie prawnie zobowiązani do utrzymania okrętów i przyborów okrętowych w dobrym stanie, do naprawy tychże jakoteż do częściowego dostarczania załogi okrętowej. Nie było to wcale małym zadaniem, gdyż częstokroć otrzymywali tryerarchowie okręty w zepsutym stanie, a wiele też z nich podczas burzy i bitew pochłaniało morze. Niektórzy też z nich wywiązywali się z zadania swego niedostatecznie, inni zaś zdawali swą tryerarchię przedsiębiorcy, który oczywiście dbał tylko o to, aby okręt w jakimkolwiek bądź stanie oddać i wziąć umówioną sumę pieniężną (Dem. L. 52.).

Zwyczaj wydzierżawiania tryerarchii temu, który najmniej żądał, był wielką wadą ateńskich urzędzeń tryerarchicznych nie tylko dlatego, że przedsiębiorcy, aby coś zaoszczędzić, okręty w złym stanie utrzymywali, lecz także dlatego, że na własną rękę uprawiali rozbójnictwo morskie, co wielce przeszkadzało rozwojowi handlu Aten.

Takie stosunki trwały aż do czasu, kiedy Filip, obwołany królem Macedonii (r. 360) zajął się podbiciem miast greckomacedońskich i wyparciem stąd wpływu ateńskiego. Zdobyć miasta Amfipolis popchnęło Ateńczyków do wojny z Filipem.

¹⁾ Kolbe, De Atheniensium re navali quaestiones sel. w Philologus Bd. XII., p. 536. sq. powiada, że w r. 405/4 także i przyborów okrętowych dostarczyło państwo.

²⁾ Meindlumer, Symmorieneinrichtung zur Zeit des Dem. p. 5-15.
E. Curtius, Griechische Geschichte, VI. Aufl. 1889., p. 271. i 453.

Tymczasem wybuchła wojna ze sprzymierzeńcami (357-355), która spowodowała ciężkie straty na Ateny (1). Węzły łączące związkowych zerwały się ostatecznie. Mausolos, książę Karyi, który pierwiej sam z burzliwymi satrapami pozostawał w związku, zawarł pokój z dworem perskim, gdzie na tronie zasiadał wówczas Artaxerxes III. Ochos. Gorliwym okazał się ów książę sprzymierzeńcem króla perskiego. Podburzył Rodos, Kos i Chios do wojny z Atenami. Bizantyńczycy połączyli się z owymi wyspami a odpadnięcie miasta Bizancyum spowodowało nadto utratę Peryntu i Selymbryi, które w ściślejszy związek wstąpiły z Bizantyńczykami. Z wyjątkiem więc Eubei i Lesbos wszyscy inni związkowi powstali przeciw Atenom.

Pod grozą tego niebezpieczeństwa postanowili Ateńczycy wszelkimi siłami się zbroić. Stan floty ateńskiej pozostawiał wiele do życzenia. W r. 357/7 nie można było zebrać potrzebnej liczby tryerarchów. Potrzeba reformy urzędzeń tryerarchicznych okazała się konieczną. W tym celu uchwalono t. zw. prawo Peryandra r. 357 (2). Zaprowadzono więc symmorye tryerarchiczne (3). Urządzenia symmoryi podatkowych wprowadzono z pewnemi zmianami do urzędzeń tryerarchicznych. Z 1200 najbogatszych obywateli symmoryi podatkowych utworzono 20 tryerarchicznych symmoryi po 60 członków. (4) Pierwsza wzmianka o tryerarchii, którą sprawowali członkowie symmoryi w r. 357/6, jest u Demostenesa, XLVII. 44., o prawie zaś Peryandra u Demost. XLVII. 21.

Podział ten w ten sposób został uskuteczniiony, że każda z symmoryi przedstawiała w stosunku do innych przybliżoną równość majątkową. Stosownie do tego rozdzielono zapewne i 300 najbogatszych (*οἱ τριακόσιοι*) równomiernie pomiędzy 20 symmoryi. Kierownictwo spraw wszelkich objęło owych 300 najbogatszych, z których w każdej symmoryi 15-tu stało na czele.

Z pośród nich podobnie jak to się działo w symmoryach podatkowych, wybierała symmorya swego zwierzchnika, *ἡγεμόν* (Dem. XIV. 16. sq.). Oprócz *ἡγεμόνες* byli jeszcze t. zw. *ἐπιμελη-*

1) A. Schaefer, Demosth. und seine Zeit. 1856., I. Bd., p. 146, 147 uw. 2.

2) A. Schaefer, Dem. u. seine Zeit, I. 147. sq.; — Böckh, Staatshaushaltung der Ath. I. 721. sq. — Meindlhumer, Symmorieneinrichtung zur Zeit des Dem., p. 17. sq.

3) Gilbert, Hdb. d. griech. Staatsalt. I. 351-353.; Bojesen-Koffa, Kurzgef. Hdb. d. griech. Antiqu. II. Aufl., p. 135-138.

4) Demosth. XIV. 17., XXI. 155.; — Gilbert, Hdb. d. griech. St. I. 352. uw. 2.

ταὶ τῶν συμμοσιῶν. Z tymi intendyfikuje Gilbert (Hdb. d. griech. St. I. 352. uw. 4.) t. zw. dwudziestu, którzy wraz ze strategami rozdzielali czynności tryerarchiczne pomiędzy członków symmoryi.

Wskutek utworzenia symmoryi tryerarchicznych zostały ciężary, jakie za sobą pociągało uzbrojenie floty, rozłożone na więcej obywateli. Podczas kiedy pierwiej oddawano okręty pojedynczym tryerarchom celem uzbrojenia i utrzymania, to teraz oddawano je symmoryom. Zależnie od liczby okrętów, które w danym razie trzeba było uzbroić, były finansowe środki symmoryi narażone na mniejsze lub większe koszty.

Owych 1200 nazywa Demostenes (XXI. 155.) *συντέλεις*. Trzystu najzamożniejszych, którzy stali na czele jako *ἡγεμόνες τῶν συμμοσιῶν* mieli obowiązek czuwać nad tem, aby wszyscy członkowie symmoryi obowiązki na nich nałożone ściśle wypełniali i składali potrzebne na zbudowanie i wyposażenie floty pieniądze.

Symmorye liczyły po 60 członków (Dem. XIV. 17.) Każda symmorya dzieliła się na t. zw. *συντέλειαι*. Członkowie jednej *συντέλεια* wystawiali jeden okręt i ponosili koszty tryerarchii w równych częściach. Na dowódcę okrętu wybierali członkowie syntelii z pośród siebie tryerarcha, po którym po upływie roku inny członek syntelii obejmował urządowanie. Liczba syntelii jakoteż członków każdej z nich była różna, zależna zaś od tego, czy państwo potrzebowało mniej czy więcej okrętów.¹⁾ Liczba członków syntelii mogła wynosić: 2, 3, 5, 6, 7, 16.²⁾ Liczba okrętów, jaką każdej symmoryi przydzielano, również była różna. Demostenes XVIII. 104. mówi o synteliach liczących 16 członków. Może się to odnosić do czasu, kiedy państwo bardzo mało okrętów potrzebowało i dlatego można było dla pojedynczych okrętów tworzyć tak wielkie syntelie.

Urządzenia symmoryi tryerarchicznych nie uległy zmianie aż do reformy Damostenesa z r. 340/39.³⁾ Urządzenia te jednak chybiły celu. Już bowiem wkrótce po ich zaprowadzeniu wyszło na jaw wiele ich stron ujemnych, a mianowicie: niesprawiedliwość w podziale ciężarów publicznych z powodu ulg, do których

1) Gilbert, Hdb. d. griech. St. I. Bd. 353 i 354. uw. 1.

2) Meindlhuber, Symmorieneinricht. zur Zeit d. Dem., p. 18.

3) Curtius, Griech. Gesch., p. 672. sq.

Schaefer, Dem. u. seine Zeit, II. 490. sq.

Meindlhuber, Symmorieneinricht. zur Zeit d. Dem. p. 30-35.

Boeckh, St. d. Ath. I. 741. sq.

Demosth., XVIII. 102 sq.

bogaci rościli sobie pretensje i rzeczywiście je osiągnęli, z drugiej zaś strony z powodu krzywd, jakie przez to ubożsi ponosili, a nadto częste skargi z powodu niesłusznego oszacowania, spory, zawikłania spraw, zwleknięcia i opóźniania wypraw wojennych (Dem. IV. 35-37; XVIII. 102-104; 107-108; II. 29 i 30; XXI. 155.) Aby temu złemu stanowi rzeczy zapobiedz, przedsięwziął Demostenes, jako *ἐπιστάτης τοῦ ναυτιζοῦ* (Aeschin. *Κατὰ Κτεσσιφ.* 222) gruntowną reformę symmoryi tryerarchicznych r. 340-39.

II.

Jednak już w r. 354. w pierwszej swej mowie politycznej przedstawił Demostenes obywatelstwu ateńskiemu szczegółowy plan swej reformy urzędów tryerarchicznych. Była ta mowa niejako zapowiedzią tego, co po kilkunastu latach wielki polityk i mąż stanu rzeczywiście przeprowadził. Tło mowy stanowi wprawdzie wojna przeciw królowi perskiemu (Demosth. XV. 6., Dionys. Ars Rhet. IX. 10.), lecz przez Kallimacha według swej głównej części została ona zatytułowana „*Περὶ τῶν συμμοριῶν*“ ¹⁾ W każdej z swych mów politycznych udziela Demostenes jakiejś rady ludowi ateńskiemu i stara się zawsze ją umotywować, trafność jej wykazać i uchwalenie wniosków swych uzyskać. Rada ta jego jako *πρόθεσις* zajmuje zwykle środek mowy. W mowie o symmoryach znajduje się w środku plan uzbrojenia floty i poglądy mowcy na środki pieniężne potrzebne na wojnę (§§. 16-23 i 24-28).

Program jaki rozwija Demostenes w mowie o symmoryach (XIV. 16-23.), obejmuje:

- 1) tryerarchiczne symmorye (16-17),
- 2) flotę (18), 3) podatek krajowy na uzbrojenie floty (19-20), 4.) przybory okrętowe (21),
- 5) zaopatrzenie floty w załogę (22-23) ²⁾.

1) W symmoryach tryerarchicznych ma być dotychczasowa liczba 1200 uczestników, *συντελεῖς* (Dem. XXI. 155.) przez dołączenie do niej dalszych 800 podniesiona do 2000.

Wielu bowiem zobowiązanych do tryerarchii uwalniało się od niej z różnych powodów, skutkiem czego liczba 1200 nigdy

¹⁾ O tytule mowy traktuje w osobnym rozdziale H. Amersfoordt, Demosthenis Oriatio de symmoriis Diss. inaugur. Lugduni Batav. 1821., p. 37-39.

Schaefer, Dem. u. seine Zeit, I. 412. uw. 3.

²⁾ Schaefer, Dem. u. seine Zeit, I. 2. p. 417-423.

Meindlhummer, Symmorieneinricht. zur Zeit d. Dem., p. 27-30.

nie była zupełna ¹⁾). Prawo uwolnienia się od obowiązków tryerarchicznych przysługiwało przede wszystkim 9 archontom (Dem. XX. 18. 27. 28.), prócz tego córkom-dziedziczkom, sierotom małoletnim, kleruchom, braciom, którzy nie rozdzielili jeszcze między siebie majątku odziedziczonego po ojcu, zubożałym i fizycznie niezdolnym, wreszcie metoijkom ²⁾).

Aby zatem liczba 1200 tryerarchów pełniących obowiązki tryerarchiczne była zawsze zupełna, wnosi Demostenes w §. §. 16, 17., aby ją powiększyć do 2000, tak iżby po odtrąceniu z liczby 2000 — uwolnionych od tryerarchii liczba 1200 została w całości.

Tych 1200 będzie tworzyć, jak dotychczas, 20 symmoryi po 60 członków; każda zaś symmorya dzielić się będzie na 5 oddziałów po 12 członków. Aby podział był równomierny, poleca mówca trzymać się tej zasady, aby do najbogatszego przydziałać zawsze najbiedniejszych *ἀντανεπιληροῦτας πρὸς τὸν εὐποροῦτατον ἀεὶ τοὺς ἀποροῦτάτους*“.

Zatem 1200 tryerarchów — 20 symmoryom po 60 członków — 100 oddziałom po 12 członków.

2) Liczba trójwiosłowców powinna być stała i wynosić 300. Tych 300 okrętów dzielić się będzie na 20 oddziałów po 15 okrętów, tak iżby z każdej setki (³⁾) każda symmorya otrzymała po 5 okrętów, każdy zaś jej oddział po jednym. Każda zatem symmorya otrzyma razem 15 okrętów, każdy zaś jej oddział 3 okręty. W ten sposób lepsze okręty będą pomieszane z gorszymi i ciężar utrzymania ich będzie równomiernie rozdzielony. Aby zaś zapobiedz często powtarzającym się skargom na niesprawiedliwe przydzielanie okrętów (jednemu samych dobrych, innemu samych złych), ma być przy każdorazowym rozdziale ich zastosowane losowanie. W ten sposób chciał Demostenes położyć tamę samowoli najbogatszych, będących zarazem *ἡγεμόνες τῶν συμμοριῶν*, którzy cały ciężar tryerarchii spychali na uboższych.

Zatem 300 trójwiosłowców — 20 oddziałom po 15 — 100 mniejszym oddziałom po 3 okręty.

¹⁾ Gilbert, Hdb. d. griech. St. I. 353. uw. 1.

²⁾ Meindlhamer, Symmorieneinricht. zur Zeit, d. Dem., 21-23.

Griech. Prosaiker in neuen Übersetz., 181. Bdch., p. 325, uw.

³⁾ Podział ten okrętów na *πρωῖται*, *δέύτεροι*, *τρίται*, istniał już przedtem, a zależał od lepszego lub mniej dobrego wykończenia i zaopatrzenia okrętu. Schaefer, Dem. u. seine Zeit, I. 2. 418. uw. 1.

3) Krajowy kapitał podatkowy, wynoszący około 6000 talentów, ma być podzielony na 100 części po 60 talentów, z których każda symmorya otrzyma po 5 części, każdy zaś oddział symmoryi po jednej części.

Jeżeli zatem zajdzie potrzeba uzbrojenia 100 okrętów, to przypadnie na jeden okręt 60 talentów i 12 tryerarchów.

100 okrętów.

20 sym.	—	1200	obywateli	—	100 okr.	—	6000 tal.
1	„	60	„	—	5 „	—	300 „
$\frac{1}{5}$	„	12	„	—	1 „	—	60 „

Jeżeli zaś trzeba będzie uzbroić 200 okrętów, to dla pokrycia kosztów przypadnie na jeden okręt 30 talentów, a sześciu będzie tryerarchów.

200 okrętów.

20 sym.	—	1200	obywateli	—	200 okr.	—	6000 tal.
1	„	60	„	—	10 „	—	300 „
$\frac{1}{5}$	„	12	„	—	2 „	—	60 „
$\frac{1}{10}$	„	6	„	—	1 „	—	30 „

Jeżeli wreszcie zasłaby potrzeba uzbrojenia 300 okrętów, to przypadnie na jeden okręt dla opędzenia kosztów 20 talentów, a czterech obywateli podejmie się tryerarchii.

300 okrętów.

20 sym.	—	1200	obywateli	—	300 okr.	—	6000 tal.
1	„	60	„	—	15 „	—	300 „
$\frac{1}{5}$	„	12	„	—	3 „	—	60 „
$\frac{1}{15}$	„	4	„	—	1 „	—	20 „

Co się tyczy owych 6000 talentów (*τὸ τίμημα τῆς χάρας*), nie można przypuszczać, jakoby to był kapitał podatkowy 1200 tryerarchów należących do 20 symmoryi.¹⁾ Demostenes, jak wiemy, będąc małoletnim i sierotą, znajdował się w najwyższej klasie szacunkowej, a do tej należeli ci, którzy mieli największe *τίμημα*. Demostenesa zaś *τίμημα* wynosiło tylko 3 talenty.²⁾ Przypuściwszy więc, że na każdego z 300 obywateli najbogatszych z owych 1200 wypadało n. p. 5 talentów ($6000 : 1200 = 5$; $300 \times 5 = 1500$), nie jest podobne do prawdy, aby na pozostałych 900 obywateli mogło wypaść 3×1500 talentów, gdyż i majątek ich i *τίμημα* były

1) Jacobs, Dem. Staatsreden übers. 1833., p. 32 sq. uw. 11.
Böckh, Staatshaushalt. d. Ath. II., 21. sq.

2) Schaefer, Dem. u. seine Zeit, I. 244.

nierównie mniejsze od owych 300. Zatem nietylko ci obywatele, którzy do symmoryi należeli, musieli płacić podatek na cele floty, ¹⁾ lecz także inni, których majątek pewne minimum wynosił ²⁾).

Demostenes zaznacza w swem żądaniu, aby pieniądze były zawsze gotowe i w razie potrzeby mogły być użyte: XIV. 19. „Κελεύω, ἐπειδὴ τὸ τίμημα ἐστὶ τῆς χώρας ἐξασπισχίλων ταλάντων, ἢ ὑμῖν αὐτὰ χορήματ' ἢ συντεταγμένα διελεῖν τοῦτο...” Niedogodność bowiem dotychczasowa była skutkiem ówczesnego zwyczaju, według którego państwo ściągało potrzebne środki pieniężne od obowiązanych do płacenia ich obywateli, a potem dopiero przydzielało je tryerarchom. Dlatego też żąda Demostenes, aby, ilekroć zajdzie potrzeba uzbrojenia floty, koszta potrzebne w tym celu były pokrywane z podatków płaconych nie, jak dotychczas, do skarbu państwowego, lecz wprost do tryerarchicznych symmoryi. W ten sposób będzie można uniknąć wielu zwłok i opóźnień, a także tem łatwiej i tem szybciej będą mogły symmorye otrzymać i pomiędzy swe części rozdzielić pieniądze potrzebne na żołąd, wyżywienie załogi i inne potrzeby, do pokrycia których zobowiązane było państwo a nie tryerarchowie.

4) Po upływie swego czasu urzędowania byli tryerarchowie zobowiązani nietylko do złożenia rachunku wydanych na potrzeby okrętu pieniędzy, lecz także do oddania państwu okrętu w dobrym stanie, tak iżby okręt bez zwłoki mógł być w razie potrzeby dalej użyty. Zdarzało się jednak, że okręt przez burzę lub nieprzyjaciół został zniszczony lub uszkodzony. Wówczas sąd heliastów rozstrzygał, czy powody podane przez tryerarcha należy tłumaczyć na jego korzyść lub szkodę. Jeżeli wyrok wypadł na jego korzyść, oddawał wtedy tylko dziób zniszczonego okrętu; jeżeli zaś stało się przeciwnie, musiał albo nowy okręt zbudować i oddać państwu, a stary prócz dzioba stawał się jego własnością, albo też zwracał pozostałe części starego okrętu i płacił 5000 drachm na wybudowanie nowego. Jeżeli zasądzony wyrok nie usłuchał, podwajano mu karę ³⁾. Ponieważ zatem przybory

¹⁾ Böckh, St. d. Ath. I. p. 728.

²⁾ Według Böckha, St. d. Ath., III. Aufl. I. 692 sq. minimum to wynosiło 25 min. — Gilbert, Hdb. d. griech. Staatsalt., I., 348, uw. 2. przytacza miejsca z Demost. (XXVII. 7. 9; XXVIII. 4; XXIX. 59.) na dowód, że owo minimum wynosiło 25 min i że kapitał podatkowy najwyższej klasy szacunkowej wynosił 200 0 od majątku, jaki posiadali.

F. Meindhlumer, Sym.-einricht. zur Zeit d. Dem., p. 7 i 8,

Böckh, St. d. Ath. II., p. 107.

³⁾ Böckh, Seeurk., p. 210 sq.

okrętowe, które państwo dawało, rzadko przez tryerarchów w należytm stanie były zwracane, a w razie potrzeby ściągnięcie ich wiele trudności i przeszkód nastęrczało, Demostenes chcąc i to po części naprawić, wnosi w §. 21., aby zalegające w danej chwili przybory okrętowe według urzędowej listy zostały oszacowane i aby każdej z 20 symmoryi równa część dłużników została przydzielona. Każda z 20 symmoryi ma przypadające na nią do ściągnięcia długi podzielić na 5 równych części i po jednej każdemu ze swoich 5 oddziałów przydzielić. Dwunastu członków każdego oddziału będzie miało obowiązek zaległości ściągnąć i okręty we wszelkie przybory, którychby im brakowało, zaopatrzyć.

5) Wreszcie i zaciąg załogi ¹⁾ nie zawsze był należycie zastosowany do potrzeb i odbywał się wśród wielu trudności, tak iż niektórzy tryerarchowie woleli sami na własną rękę potrzebną im załogę zaciągać. ⁽²⁾ Otóż i temu stara się Demostenes zapobiedz i wnosi w (§. §. 22 i 23): Strategowie podzielą warsztaty okrętowe na 10 części, tak iżby co 30 blisko siebie położonych szop okrętowych tworzyło całość. Na każdą dziesiątą część przypadną 2 symmorye i 30 okrętów. Dla każdej z tych części zostanie wylosowana jedna z 10 fili, która dla 30 okrętów mieszczących się w jednej dziesiątej części warsztatów okrętowych ma dostawić załogę. Taxiarchowie ³⁾ podzielą przydzielone każdej fili warsztaty na 3 równe części, tak aby w każdej z nich mieściło się po 10 okrętów i dla każdej takiej trzeciej części przeznaczą trzecią część fili. Wskutek tego będzie można zawsze i z łatwością wiedzieć, gdzie każda filia i każda jej trzecia część (*τριττύς*) ma swe stanowisko, a także jacy i gdzie tryerarchowie i okręty się znajdują.

A zatem:

10 fili	zaopatrzy	w załogę	300 okrętów
1 filia	„	„	30 „
¹ / ₃ „	„	„	10 „

Taki program zbrojenia się rozwinął Demostenes w swej mowie.

¹⁾ O liczbie i podziale załogi okrętowej ua 3 klasy: Gilbert, Hdb. d. griech. St., p. 310 sq., — Böckh, St. d. Ath. I. 384. sq., 390., Seeurk. 114 sq., 118 sq.

²⁾ Apollodoros, Przeciw Polykl., 7.

³⁾ Było ich 10, po jednemu w każdej fili; dowodzili hoplitami. Tworzyli wraz ze strategami radę wojenną i wspierali ich w ich administracyjnych czynnościach. Gilbert, Hdb. d. griech. St. I., p. 225. i uw. 2 i 3.

Co się tyczy pieniędzy potrzebnych na wojnę i sposobu nabycia ich, radzi mowca nie tylko ich wcale nie ściągać, lecz nawet nie starać się o to, gdyż będzie to obecnie deremnym trudem i zawczesnym staraniem, bo do wojny z królem perskim jeszcze daleko; w takiej to jeszcze dość odległej od wybuchu wojny chwili ofiarność obywateli na cele publiczne jest zawsze jeszcze niedostateczna i liczyć na nią nie można. Gdy jednak niebezpieczeństwo wojny z całą swą siłą i grozą jawnym się okaże, wówczas każdy chętnie ofiaruje, co tylko będzie mógł, aby przyczynić się do obrony swego życia i mienia. Śmiechu warta, powiada mowca, byłaby ta suma, jakaby teraz zebrać się dała, i wcale nie mogłaby iść nawet w porównanie z owymi bogactwami króla, które, jak wieść niesie, dźwiga 1200 wielbłądów. Należy więc wszystkie inne przygotowania poczynić, pieniądze zaś zostawić w ręku posiadaczy, gdyż nigdzie lepiej dla państwa zachowane być nie mogą. Gdy zaś nadejdzie stosowna pora, wówczas wpłyną one bez trudności i dobrowolnie (§. §. 24-28).

III.

Jakie zmiany i ulepszenia w istniejących wówczas urządzeniach tryerarchicznych ateńskich miał Demostenes na oku, przedstawiając swój program pod rozwagę obywatelom ateńskim, możemy już to na podstawie mowy o symmoryach, już też na podstawie innych mów jego określić.

Prawo Peryandra z r. 357, jak już nadmieniliśmy, tylko w części odpowiedziało swemu zadaniu i ówczesnym potrzebom państwa. Liczba 1200 członków symmoryi nigdy nie była pełna, gdyż wielu od tryerarchii się uwalniało i usuwało (Dem. XIV. 16. „τῶν ἐπικλήρων καὶ τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν κληρονομητικῶν καὶ τῶν κοινωτικῶν καὶ εἴ τις ἀδύνατος ἀφαιρεθῆντων“), tak iż na dwie trzecie części z 1200 członków symmoryi liczyć nie było można. Dlatego też Demostenes w §. 16. mowy o symmoryach poleca 800 nowych członków dodać do 1200, aby w ten sposób uzyskać pełną liczbę 1200 tryerarchów.

Natomiast wśród pozostałych i pełniących rzeczywiście obowiązki tryerarchiczne mieli znowu najbogatsi w liczbie 300 stanowczą przewagę, której przeciw biedniejszym nadużywali. Z pośród nich pochodził naczelnik każdej symmoryi i jego przyborna rada; oni oznaczali wysokość wkładek pieniężnych, rozdzie-

lali czynności a przeważną część obowiązków, kosztów i pracy wkładali na barki biedniejszych, sami nie ponosząc prawie żadnych ciężarów ¹⁾.

W miejsce tej samowoli możnych wnosi Demostenes: każda mała symmorya, złożona z 12 tryerarchów ($-\frac{1}{5}$ cz. wielkiej symmoryi), przyjmuje na siebie obowiązek uzbrojenia i utrzymania trzech okrętów, dwóch lub jednego. Koszta, jakie przytem ponieście, będą niewielkie, gdy część tylko floty trzeba będzie uzbroić; gdy zaś uzbrojenie całej floty będzie zapowiedziane, wówczas koszta te będą oczywiście większe. Że najbogatsi stosownie do swego majątku więcej płacić powinni, niż biedniejsi, nieznaczenie tylko mowca nadmienia, ²⁾ aby wpływowych tych ludzi przeciw reformie, jaką zamierzył, nie zrazić.

Inną wadą urzędzeń tryerarchicznych było to, że skarb państwa nigdy nie miał dosyć pieniędzy na to, co państwo na wypadek wojny było zobowiązane dostarczyć dla floty, mianowicie na żołąd i wyżywienie załogi. Demostenes więc wnosi: Ilekroć zajdzie potrzeba uzbrojenia floty, rozpisany będzie w tym celu podatek, którego atoli nie należy płacić wprzód do skarbu państwa, lecz wprost wielkim tryerarchicznym symmoryom, które rozdziela pieniądze swoim mniejszym oddziałom.

Prócz tego przybory okrętowe, które były własnością państwa, rzadko kiedy przez tryerarchów w należyтым stanie były zwracane i wiele trudności nastęrczało odebranie ich od tryerarchów (Dem. XLVII. 20 sq.). Otóż i tej niedogodności stara się Demostenes zapobiedz i czyni każdą małą symmoryę ($-\frac{1}{5}$ cz. wielkiej sym.) odpowiedzialną za zwrot okrętów zupełnie uzbrojonych.

Wreszcie upraszcza i ulepsza mowca sposób zaciągania załogi (§. §. 22 i 23), które odbywało się wpierw wśród wielu trudności.

Demostenes przedstawiając obywalełom ateńskim program swej reformy, polecał go im gorąco, gdyż dążeniem jego było stworzyć dla ojczyzny zawsze gotową i silną flotę, któraby w każdej chwili i skutecznie bronić mogła granic państwa przed najeźdźcami.

¹⁾ Dem XVIII. 108. „καίτοι κατά τοὺς προτέροισ νόμοις ἅπαντα ταῦτ ἐγίγνετο. Τὸ δ' αἰτιον, ἐν τοῖς πένησι ηἴν τὸ λητουργεῖν. πολλὰ δὴ τὰδύνατα συνέβαιεν“.

²⁾ Dem. XIV. 17. „τούτων δὲ τῶν συμμοριῶν ἐκάστην διελεῖν κελεύω πέντε μέρη κατά δώδεκ ἄνδρας, ἀνταλληροῦντας πρὸς τὸν εὐπορώτατον ἀεὶ τοὺς ἀπορωτάτους“.

Program Demostenesa nie wszedł jednak w życie i nie stał się prawem. Nie chodziło zresztą mowcy o to na razie. ¹⁾ Gdyby zamiarem jego było przedstawić program swój jako wniosek do prawa, byłby to czynił przed zgromadzeniem prawodawczem i o wiele szczegółowiej. Chciał on go tylko w ogólnych zarysach podać obywatelstwu ateńskiemu pod rozwagę ²⁾. Nie mamy zresztą o tem nigdzie żadnej wzmianki, jakoby miał Demostenes przedstawić kiedykolwiek swój program reformy, zawarty w mowie o symmoryach, jako wniosek do prawa.

Stosunki zatem w urządzeniach symmoryi tryerarchicznych wcale się nie poprawiły i nie uległy zmianie aż do r. 340., ³⁾ kiedy Demostenes przez obywateli zaszczycony urzędem *ἐπιστάτης τῶν ναυτικοῦ* dostał w swe ręce nadzwyczajną władzę. Czego więc przed 14 laty mową swą nie osiągnął, na co zwracał uwagę w II. mowie olyntyjskiej (§. 31.), tego dopiął ostatecznie swem prawem tryerarchicznym z r. 340., tak iż w mowie o wieńcu mógł powiedzieć: „ἐγὼ δ' ἐκ τῶν ἀπόρων εἰς τοὺς ἐπύρους μετήνευγα τὰς τοιμηροχίας. πάντ' οἶν τὰ δεόντ' ἐγένητο“ ⁴⁾.

Kiedy prawo tryerarchiczne Demostenesa uzyskało moc obowiązującą, nie jest rzeczą pewną. Schaefer (Dem. u. seine Zeit. II. p. 494.) idąc za wskazówkami Böckha (Sth. I. 744., Seew, 189. sq.) powiada: „Indessen bin ich geneigt mit Böckh anzunehmen, dass diesmal alle Anstände so schnell als möglich erledigt wurden und dass das Gesetz, sobald es rechtskräftig geworden war, unverzüglich zur Anwendung kam.“ Wątpi atoli, czy już podczas bizatyńskiej wojny się to stało. Meindlhumer (Sym.-einricht. zur Zeit d. Dem., p. 30, 31.) również ma te same wątpliwości, jednakowoż powołując się na to, co Demostenes o swem prawie powiada w mowie o wieńcu (§. §. 102-108), woli przypuszczać, że prawo Demostenesa weszło w życie dopiero po ukończeniu wojny bizatyńskiej.

Co się tyczy szczegółów reformy Demostenesa, również nie mamy pewnych i dokładnych wiadomości. Prawo zawarte u Dem. XVIII. 116. uważają uczeni powszechnie za nieautenty-

¹⁾ Curtius, Griech. Gesch., p. 560.

²⁾ Blass, Attische Beredsamkeit, II. Aufl., III. Bd. 1., p. 276 i 277.

³⁾ Dem. IV. 36. „ἐν δὲ τοῖς περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆ τοῦτου παραιοσενῆ ἄτακτα, ἀδιόρθοτα, ἀόριστα ἅπαντα“.

⁴⁾ Dem XVIII. 108.

czne. Z miejsc, gdzie znajdują się wzmianki o reformie Demostenesa, ¹⁾ tyle ogólnie wnosić możemy, że podług niej najbogatsi w liczbie 300 w wyższym stopniu niż dotychczas pociągnięci zostali do pełnienia obowiązków tryerarchicznych; ²⁾ wzmocnił zatem i ustalił Demostenes zasadę, że dokładne oszacowanie majątku każdego członka symmoryi z osobna ma stanowić miarę, według której ciężary tryerarchiczne rozdzielane będą. Reforma Demostenesa nie dotyczyła ani kosztów, jakie tryerarchia za sobą pociągała ani czasu jej trwania.

Zbawienne skutki tej reformy okazały się wkrótce po jej zaprowadzeniu. „Przez cały czas wojny (sc. z Filipem), mówi Demostenes (XVIII. 107-108.), podczas której odbywały się wyprawy według mego prawa, żaden tryerarcha nie żalił się przed wami w kornej postawie jako pokrzywdzony, ani u ołtarza Munchijskiej Artemidy nie szukał opieki, ani nie został uwięziony przez komisję mającą dozór nad wyprawieniem floty, ani okręt nie został schwytyany przez obcych, aby tym sposobem zginać dla państwa, ani tutaj żaden nie zatrzymał się z powodu niemożności wypłynięcia na morze. (108) A wszelako według poprzednich praw wszystko to się działo. Przyczyną zaś tego było to, że biedni wyłącznie ponosili publiczne ciężary. W wielu zaiste wypadkach niemożliwem to się okazało. Ja zaś przenieśliem tryerarchie od biednych do zamożnych“.

¹⁾ Przytoczone są u Meindlhamera, Sym.-einricht. zur Zeit d. Dem. p. 31 sq

²⁾ Dem. VXIII. 104. „καὶ dvoῖν ἐγράφη τοῦ ἑραρχος ὁ τῆς μιᾶς ἑκτοῦ καὶ δέκατος πρότερον συντελής“.

Nie brak też przykładów na to, że jeden tryerarcha nietylko zobowiązany był do uzbrojenia całego okrętu, lecz prócz tego brał udział w uzbrojeniu innego jeszcze okrętu. (Böckh, Seew. p. 191. sq., 209. sq.)

Przekład polski pierwszej politycznej mowy Demostenesa. ¹⁾).

§. 1.) Mężowie ateńscy, zdaje mi się, że ci, którzy sławią przodków waszych, wybierają wprawdzie ulubiony temat mów, nie wyświadczają jednak przez to przysługi owym, których sławią; roztrząsając bowiem czyny, którym ani jeden z nich godnie słowem sprostać nie może, sami odnoszą wprawdzie sławę zdolności mówienia, lecz sprawiają, że zasługa owych mniejszą się wydaje słuchaczom, niż o niej sądzili. Ja zaś mniemam, że największą pochwałą dla nich jest czas, którego choć wiele już upłynęło, to sławniejszych od czynów owych mężów nikt inny wykazać nie zdoła;

(§. 2.) ja zaś sam będę usiłował wskazać sposób, w który, mojem zdaniem, najlepiej moglibyście się uzbroić. Albowiem sprawa ma się tak: Gdybyśmy nawet wszyscy okazali się zdolnymi mowcami, wiem dobrze, że nie zyskałyby nic na tem wasze sprawy. Jeżeliby jednak ktokolwiek bądź, choć jeden, wystąpiwszy zdołał pouczyć was i przekonać, jakie to uzbrojenie i w jakich rozmiarach i jakimi środkami uskutecznione, będzie korzystne dla państwa, (to wówczas) cała obecna obawa zniknie. Otóż ja, jeżeli tylko zdołam, będę się starał to uczynić, powiedziawszy wam naprzód w kilku słowach, jakie mam zdanie o sprawach dotyczących się króla perskiego.

§. 3.) Sądzę, że wspólnym wrogiem wszystkich Hellenów jest król, i zaprawdę dlatego właśnie nie radziłbym wam jednym ze wszystkich podejmować wojny przeciw niemu. Widzę bowiem, że już sami Hellenowie nie są oddanymi sobie nawzajem przyjaciółmi, lecz że niektórzy więcej jemu ufają niż niektórym z pomiędzy siebie. Z tych tedy względów sądzę, że korzystnem dla was jest to: z jednej strony starać się, aby początek wojny był sprawiedliwy, z drugiej strony przygotowywać wszystko, co należy, wreszcie aby to było waszem stałem postanowieniem.

¹⁾ Według wydania: Demosthenis Orationes, ex recensione G. Dindorfii ed. IV., curante Fr. Blass. Lipsiae. 1892.

§. 4.) Sądzę bowiem, o mężowie ateńscy, że Hellenowie, jeżeliby się jawnem i widocznem okazało, że król ich zaczepia, to i walkę podejmą wspólnie i bardzo wdzięczni będą tym, którzy w ich obronie i z nimi walczyć będą przeciw niemu. Jeżeli zaś pierwiej, kiedy ta sprawa jest jeszcze niejasną, poróżnimy się, boję się, mężowie ateńscy, abyśmy nie byli zmuszeni walczyć z tymi, o których się troszczymy, połączonymi z nim.

§. 5.) On bowiem zaniechawszy tego, co zamierzył, jeżeli w istocie postanowił Hellenów zaczepić, będzie dawał pieniądze niektórym z nich i przyjaźnią będzie ich łudzić, oni zaś chcąc wznowić wojny domowe i mając ten zamiar, wspólne dobro wszystkich zaniedbają. Przestrzegam zaś przed wtrąceniem naszego miasta w tego rodzaju zamieszanie i bezradność.

§. 6.) Albowiem ani nie widzę, żeby inni Hellenowie taki sam mieli zamiar co do spraw króla, jak wy, lecz zdaje mi się, że wielu z nich mogłoby go mieć, mianowicie zyskując coś dla siebie z takich rzeczy, które prywatną korzyść przynoszą, nie troszczyć się o innych Hellenów, — dla was jednak, nawet krzywdzonych, nie jest rzeczą zaszczytną karać w ten sposób tych, którzy was krzywdzą, iżbyście mieli zezwolić na to, aby niektórzy z nich zostali ujarzmieni przez barbarzyńcę.

§. 7.) Skoro sprawa tak się ma, należy baczyć, abyśmy ani sami nie zawikłali się w nierówną walkę, ani aby on, o którym sądzimy, że knuje zdradę przeciw Hellenom, nie wzbudził w nich zaufania, że jest ich przyjacielem.

Jakże więc ma się to stać? (Otóż wówczas to się stanie), jeżeli siła zbrojna państwa wyćwiczona i uzbrojona dla wszystkich jawną będzie, a nadto jeżeli się okaże, że państwo kieruje się sprawiedliwością i nią się szczyli.

§. 8.) Tym zaś, którzy zbyt śmiałe plany układają i bardzo gorliwie zachęcają do prowadzenia wojny, to mam do powiedzenia, że nie jest rzeczą trudną ani wtedy, gdy radzić trzeba, sławę zdolności osiągnąć, ani, gdy niebezpieczeństwo jakieś zagraża, okazać się biegłym w mówieniu, lecz to jest i trudne i wskazane, aby wśród niebezpieczeństw męstwo okazać, w naradach zaś rozsądniejszą niż inni umieć podać radę.

§. 9.) Ja zaś, mężowie ateńscy, sądzę, że wojna przeciw królowi trudności przysporzy państwu, walka jednak wynikła z wojny łatwiejszą się okaże. Dlaczego? Bo sądzę, że każda wojna koniecznie wymaga i trójwiosłowców i pieniędzy i miejsc

(sc. dogodnych), to zaś wszystko znajduję w większej obfitości u niego niż u nas; z drugiej zaś strony widzę, że bitwy niczego innego tak nie potrzebują jak dzielnych mężów, tych zaś, jak sądzę, my i ci, którzy wraz z nami znajdują się w niebezpieczeństwie, więcej posiadamy.

§. 10.) Z tych zatem przyczyn radzę wam, abyście pierwsi w żaden sposób wojny nie wszczynali, twierdząc zaś, że powinniście się do walki należycie przysposobić i być gotowymi. Gdyby tedy istniał inny rodzaj siły zbrojnej, służącej do obrony przeciw barbarzyńcom, inny zaś przeciw Hellenom, słusznie może здаwałoby się mogło, że się przeciw niemu zbroimy.

§. 11.) Skoro zaś sposób wszelkiego zbrojenia się jest ten sam i jednakowe powinno być zadanie (każdej) siły zbrojnej, mianowicie ażeby móżdż nieprzyjaciół odpierać, sprzymierzeńcom nieść pomoc i mienie zachować, — dlaczegóż, mając jawnych nieprzyjaciół, innych szukamy? zaprawdę zbrojmy się przeciw nim a obronimy się i przeciw niemu, gdyby nas usiłował skrzywdzić.

§. 12.) Otóż teraz zwołajcie do siebie Hellenów; — lecz jeżeli nie uczynicie tego, co oni rozkażą, gdyż niektórzy z nich są dla nas niechętnie usposobieni, jak można się spodziewać, że ktokolwiek z nich was posłucha? Zaprawdę na Zeusa, usłyszają od nas, że król knuje zdradę przeciw nim. Czy sądzicie na Zeusa, że oni tego nie przewidują? Ja bowiem tak sądzę. Lecz jeszcze nie jest obawa przed wojną większa od sporów, jakie niektórzy z nich wiodą z wami i z sobą samymi. Posłowie zatem (sc. nasi) chodząc tu i ówdzie nie więcej zdziałają od wędrownych spiewaków.

§. 13.) Wówczas zaś, jeżeli to, o czem teraz myślimy, stanie się, nikt zapewne z pomiędzy wszystkich Hellenów nie będzie tak dalece zarozumiałym, iżby widząc 1000 jazdy, hoplitów zaś, ileby kto tylko zechciał, wreszcie 300 okrętów, — nie przyszedł i nie błagał o pomoc sądząc, że pod opieką tej siły zbrojnej mógłby najbezpieczniejsze znaleźć ocalenie. Wszak już przez samo wezwanie, choćby nawet prośba wasza przypadkiem nie odniosła skutku, a tembardziej gdy wprzód dokonacie uzbrojenia i wtedy dopiero zamiar wasz będziecie starali się wykonać, — można być pewnym tego, że wówczas będą oni prosili o ocalenie i wszyscy przyjdą.

§. 14.) Ja więc, mężowie ateńscy, te i tym podobne rzeczy rozważając, nie miałem wcale zamiaru ułożyć mowy śmiałej ani też mającej niepotrzebną rozwlekłość; ale zaprawdę wiele

trudności miałem, badając, w jaki sposób najlepiej i najszybciej zbrojenie mogłoby się odbyć. Sądzę więc, że należy wam wysłuchać mych wniosków, a jeżeli się wam podobają, postanowić ich przeprowadzenie.

Otóż pierwszy i najważniejszy warunek tego zbrojenia się, o mężowie ateńscy, jest ten, abyście tej zasady się trzymali, iżby każdy dobrowolnie i gorliwie wypełniał to, czegokolwiek zajdzie potrzeba.

§. 15.) Widzicie bowiem, o mężowie ateńscy, że co tylko kiedykolwiek zamierzyliscie i kiedy następnie każdy z was sądził, że działanie na nim samym polega, to się wam zawsze udawało; ilekroć zaś postanowiliście czegoś dokonać, następnie zaś oglądaliście się jeden na drugiego, spodziewając się, że sąsiad weźmie się do czynu, sami nic nie robiąc, wówczas wszystkie zamiary wasze szły na marne.

§. 16.) Jeżeli zaś takie macie myśli i chęci, to sądzą, że należy liczbę 1200 uzupełnić do 2000, przydzielwszy do niej 800. Jeżeli bowiem tę liczbę wykażecie, sądzą, że po odtrąceniu córek-dziedziczek, sierót, majątków należących do kleruchów i majątków tych, którzy do współudziału w majątku należą, jakoteż po odtrąceniu zubożałych pozostanie wam 1200 obywateli.

§. 17.) Z tych więc 1200, według mego zdania należy utworzyć 20 symmoryi, podobnie jak teraz są, aby każda liczyła po 60 obywateli. Wnoszę też podział każdej z tych symmoryi na 5 części po 12 obywateli, przydzielając do najbogatszego zawsze najbiedniejszych. Sądzą tedy, że w ten sposób należy podział obywateli przeprowadzić; dlaczego zaś w ten a nie inny sposób, zrozumiecie, skoro usłyszycie o całym programie podziału.

§. 18.) Z trójwiosłowcami zaś jak należy postąpić? Całą ich liczbę polecam oznaczyć na 300, tę zaś podzielić na 20 części po 15 okrętów, przydzielić do każdej części z pierwszej setki pięć, z drugiej setki pięć i z trzeciej setki pięć, następnie przydzielić lossem każdej symmoryi obywatelskiej po 15 okrętów, symmorya zaś ma każdej swojej części przydzielić po 3 trójwiosłowce;

§. 19.) Skoro to w ten sposób będzie uskutecznione, polecam, ponieważ oszacowanie kraju wynosi 6000 talentów, aby wam i sprawy majątkowe uporządkować, — podzielić tę sumę i utworzyć 100 części po 60 talentów, następnie po 5 takich części każdej z 20 wielkich symmoryi lossem przydzielić, symmorya zaś ma każdej ze swoich części po 60 talentów przydzielić,

§. 20.) aby, jeżeli wam będzie potrzeba n. p. 100 trójwiosłowców, 60 talentów pokryło wspólne koszta jednego okrętu, tryerarchów zaś aby było 12, — jeżeli zaś będzie wam trzeba 200 okrętów, aby na koszta jednego okrętu zapłacono wspólnie 30 talentów, 6 zaś było tryerarchów, — jeżeli wreszcie 300 trójwiosłowców potrzeba będzie uzbroić, aby 20 talentów pokryło wspólne koszta jednego okrętu, tryerarchów zaś aby było 4.

§. 21.) W ten sam sposób także, o mężowie ateńscy, brakujące obecnie przybory okrętowe, oszacowawszy wszystkie według listy, polecam podzielić na 20 części, następnie każdej z wielkich symmoryi przydzielić losem jedną część dłużników; każda zaś symmorya ma każdej ze swoich (5) części jednakową ich ilość przydzielić; dwunastu zaś mężów w każdym oddziale ma dokonać tego, iżby trójwiosłowce, jakie każdemu losem przypadną w udziale, zaopatrzyć w przybory i dostawić.

§. 22.) Sądzę, że w ten sposób najlepiej i środki pieniężne i kadłuby okrętowe i tryerarchowie i ściąganie przyborów okrętowych — dadzą się pozyskać i przeprowadzić. W jaki zaś sposób pewny i łatwy da się wykonać zaopatrzenie okrętów w załogę, następnie wyłuszczam. Zdaniem mojem powinni strategowie podzielić warsztaty okrętowe na 10 miejsc, bacząc na to, aby jak najbliżej siebie znajdowało się po 30 szop okrętowych; gdy zaś to uczynią, mają każdemu z tych miejsc przydzielić po 2 symmorye i po 30 okrętów;

§. 23.) następnie mają przydzielić losem fila i każdego taxiarcha, — miejsce zaś, jakieby fila losem otrzymała, podzielić na 3 części i okręty w ten sam sposób; wreszcie rozłosować trzecie części fil, tak aby każda z fil miała jedną ($\frac{1}{10}$) część z całych neoryów, aby zaś każda $\frac{1}{3}$ część fili miała $\frac{1}{3}$ część każdej takiej części, — (to zaś wszystko przeprowadzić mają w tym celu), abyście w razie potrzeby wiedzieć mogli: najpierw, gdzie fila ma swe stanowisko, następnie gdzie $\frac{1}{3}$ część jej, wreszcie jacy tryerarchowie i jakie okręty, — i aby każda fila miała 30, każda zaś $\frac{1}{3}$ część jej 10 okrętów. Jeżeli więc to wszystko w ten sposób wejdzie w życie, to chociaż może co i opuściliśmy teraz (gdyż nie jest rzeczą łatwą dokładnie odkryć wszystkie braki), to już ta sprawa sama przez się uzupełni je sobie i jednakowe urządzenie będzie [i całej floty i części jej].

§. 24.) W sprawie zaś pieniędzy i jakiegoś wiadomego już sposobu nabycia ich, — choć wiem, że powiem wbrew oczeki-

waniu, to jednak powiem; ufam bowiem, że, jeżeli ktoś należycie rozważy, okaże się, iż ja sam jeden powiedziałem prawdę i to, co się stanie. Ja sądzę, że teraz nie należy mówić o pieniądzach; znajdzie się bowiem źródło ich, jeżeli zajdzie potrzeba, i wielkie i piękne i słuszne, którego atoli jeżeli już teraz będziemy szukać, to przekonamy się, że później wcale go nie znajdziemy. Wskutek tego bardzo dalecy będziemy od poszukiwania za niem teraz; jeżeli zaś obecnie tego zaniechamy, znajdzie się ono później. Jakież to więc jest owo źródło środków pieniężnych, którego teraz niema, później zaś będzie? Wszak to do zagadki podobne.

§. 25.) Wyjaśnię. Widzicie, o mężowie ateńscy, całe to miasto. W niem są bogactwa, mógłbym powiedzieć, nieledwie równe bogactwom wszystkich innych miast. Właściciele zaś ich tak są usposobieni, że, choćby wszyscy mowcy ich straszili, że król przyjdzie, że już jest, że ani nie jest możliwą rzeczą, aby to inaczej być mogło, — i choćby wraz z mowcami równi im liczbą (wróżbiarze) to samo przepowiadali, to oni mimo to nie tylko nic nie ofiarowaliby, lecz ani nie pokazałiby (swego mienia), ani nie przyznałiby się, że je posiadają.

§. 26.) Jeżeliby wszelako widzieli, że to, co obecnie jest straszne w opowieści, staje się rzeczywistością, to żaden z nich nie jest tak nieroztropnym, aby wahał się ofiarować część swego mienia i nie starał się pierwszy dostarczyć pieniędzy; któżby bowiem wolał sam wraz z swem mieniem zginąć, niż część jego w obronie swojej i pozostałego mienia ofiarować? Sądzę więc, że pieniądze znajdują się wówczas, kiedy rzeczywista zajdzie potrzeba, pierwiej zaś nie. Dlatego radzę wcale ich teraz nie szukać. Ile bowiem złożylibyście taraz, gdybyście postanowili złożyć, byłoby więcej śmiechu z tego, niż gdybyście nic nie dali.

§. 27.) Oto n. p. każe ktoś złożyć $\frac{1}{100}$ część? Równa się to zatem 60 talentom. Lecz ktoś inny każe złożyć $\frac{1}{50}$ część, czyli 2 razy tyle? Uczyni to więc 1200 talentów; i cóż to znaczy w porównaniu do 1200 wielbłądów, które, jak ci powiadają, niosą królowi pieniądze? A gdybym wniósł zgodnie z waszem życzeniem, abyśmy złożyli $\frac{1}{12}$ część, zatem 500 talentów? Lecz ani nie potrafilibyście tego dokazać, ani gdybyście te pieniądze złożyli, nie wystarczyłyby one na wojnę.

§. 28.) Należy wam więc wszystkie inne przygotowania poczynić, pieniądze zaś zostawić obecnie w ręku ich posiadaczy (nigdzie bowiem lepiej nie mogłyby być zachowane dla państwa),

jeżeli zaś kiedy stosowna pora nadejdzie, wówczas wziąć je jako dobrowolny ich datek. To zaś, o mężowie ateńscy, jest i możliwe i szaczone i pożyteczne, jakoteż stosowne, aby to królowi o was doniesiono, a strach nie miały ogarnąć go z tego powodu.

§. 29.) Wie zaiste, że przodkowie nasi 200 okrętami, z których 100 myśmy dostarczyli, 1000 okrętów jego zniszczyli, usłyszysz zaś, że wy sami teraz uzbroiliście 300; skutkiem tego nie będzie on uważał, choćby nawet całkiem był szalony, za rzecz zupełnie łatwą wszczynać nieprzyjaźń z naszym miastem. Lecz nadto jeżeli zechce z powodu swych bogactw być dumnym, to i tę podporę znajdzie słabszą od waszej.

§. 30.) Wiezie on z sobą, jak mówią, złoto. Jeżeli zaś je wyda, to go będzie szukał (sc. nadaremnie); i w przyrodzie bowiem tak się dzieje, że źródła i studnie wysychają, jeżeli ktoś z nich czerpie w wielkiej obfitości. Usłyszysz zaś, że środek oparcia stanowi dla nas oszacowanie naszego kraju [6000 talentów], w którego obronie jak my walczyliśmy z najeźdźcami o owe (sc. 6000 talentów), najlepiej mogliby wiedzieć ci z jego przodków, którzy byli pod Maratonem, — jak długo zaś będziemy mieli przewagę, jest rzeczą wprost niemożliwą, aby nam pieniędzy zabrakło.

§. 31.) Zaiste, ani to nie wydaje mi się prawdziwym, o co niektórzy się boją, aby nie wystawił licznego najemnego wojska, mając jakoby pieniądze. Ja bowiem sądzę, że przeciw Egipcjom i Orontasowi i niektórym innym z barbarzyńców wielu z Hellenów chętnie zaciągnęliby się u niego w szeregi najemnego wojska, nie aby on którego z nich miał sobie zjednać, lecz każdy aby pewien majątek zdobywszy, uwolnić się mógł od gniożącej go biedy; że zaś żaden Hellen przeciw Helladzie nie wyruszy, o tem jestem przekonany; gdzie bowiem sam zwróci się potem? Czy poszedłszy do Frygii zostanie niewolnikiem?

§. 32.) Albowiem nie w obronie czegoś innego prowadzi się wojnę przeciw barbarzyńcy, jak kraju, życia, obyczajów, wolności i wszystkich tym podobnych dóbr. Któż więc jest takim nędznikiem, który siebie, rodziców, groby, ojczyznę dla nieznanego zysku zechce zdradzić? Sądzę, że nikt. Zaprawdę i jemu nie przyda się to na nic, gdyby za pomocą najemników nad Hellenami uzyskał przewagę. Ci bowiem, którzyby nad nami odnieśli zwycięstwo, od niego silniejszymi są od dawna, on zaś

nie chce, ujarzmiwszy nas, być zawisłym od innych, lecz raczej nad wszystkimi, jeżeli zaś nie, to przynajmniej nad poddanymi, których ma obecnie, wszechwładnie panować.

§. 33.) Jeżeli zaś ktoś sądzi, że Tebańczycy z nim się połączą, — niełatwo do was o nich mówić; przez nienawiść bowiem do nich ani nie słuchalibyście chętnie o nich niczego prawdziwego a dobrego; lecz zaiste nie należy tym, którzy nad ważnemi sprawami się zastanawiają, żadnego pożytecznego rozważania opuścić pod żadnym pozorem. Ja właśnie sądzę, że Tebańczycy tak są dalecy od wyruszenia z nim kiedykolwiek przeciw Hellenom,

§. 34.) że za wielkie sumy, gdyby je dać mogli, kupiliby sobie jakąś sposobność, zapomocą której poprzednie uchybienia przeciw Hellenom popełnione mogliby naprawić. Jeżeli może ktoś sądzi, że tak nieszczęsne zamiary leżą już w usposobieniu Tebańczyków, to o tem zaiste wszyscy wiedzcie, że, gdyby Tebańczycy stanęli po jego stronie, wówczas konieczną stałoby się rzeczą, aby nieprzyjaciele ich stanęli po stronie Hellenów.

§. 35.) Sądzę tedy, że ze względu na słusność (naszej) sprawy — i ci, którzy się za nią oświadczają, będą silniejsi od zdrajców i od barbarzyńcy. Skutkiem tego mniemam, że ani nie należy się wojny obawiać po nad miarę, ani nie dać się skłonić, abyście pierwsi wydali mu wojnę. Zaiste nie widzę też, aby kto inny z Hellenów z jakichś słusnych powodów obawiał się tej wojny;

§. 36.) któż bowiem z nich nie wie, że, jak długo zgadzali się z sobą, widząc w nim wspólnego wroga, wielkie z tego mieli korzyści, — skoro zaś osądziwszy, że on z przyjaźni jest dla nich życzliwy, z powodu prywatnych swych sporów się poróżnili, jakżeż wiele ucierpieli złego, iż nawet ktoś złorzeczący nie wymyśliłby na nich już nic więcej? Czyż mamy się bać tego, którego nam los i bóstwo ukazuje jako szkodliwego przyjaciela, pożytecznego zaś nieprzyjaciela? Bynajmniej; lecz żadnej nie wyrządzajmy mu krzywdy, i ze względu na nas samych i z powodu niesnasek i braku ufności innych Hellenów, —

§. 37.) gdyby jedna była myśl wśród wszystkich, aby rozpocząć kroki nieprzyjacielskie przeciw niemu jednemu, nawet nie uważałbym za krzywdę, gdybyśmy go skrzywdzili. Skoro atoli tak nie jest, sądzę, że należy się strzec, aby królowi nienastęrczyć pozornej przyczyny ujmowania się za słusnością w obronie innych Hellenów. Gdybyście bowiem pokój zachowywali, oba-

wiałyby się on coś takiego czynić, — gdybyście zaś pierwsi wojnę wszczęli, słuszny miałby pozór z powodu nieprzyjaźni z wami zapragnąć przyjaźni z innymi.

§. 38.) Nie wytykajcie więc sobie nic tego rodzaju, jakoby sprawy Hellenów źle się miały, zwołując ich, kiedy nie zechcą służyć, i prowadząc wojnę, kiedy nie będziecie mogli; lecz zachowujcie pokój, będąc dobrej myśli i zbrojąc się, i nie wahać się o sobie królowi donieść, lecz nie, na Zeusa, że wszyscy Hellenowie i Ateńczycy nie umieją sobie dać rady, albo że boją się, albo że się znajdują w zamieszaniu, — wszak daleko do tego,

§. 39.) — lecz że bylibyście już dawno przeciw niemu wyruszyli, gdyby dla Hellenów kłamstwo i krzywoprzysięstwo nie były zarówno hańbiące, tak jak dla niego są zaszczytne, — że zaś teraz nie moglibyście tego uczynić z osobistych powodów, — że się wreszcie modlicie do wszystkich bogów, aby on popadł w to samo szaleństwo, w jakie niegdyś jego przodkowie. On zaś jeżeli zechce zastanowić się nad tem wszystkim, to zobaczy, że wy nie lekkomyślnie się naradzacie.

§. 40.) Wie on dobrze, że miasto nasze stało się szczęśliwym i wielkim wskutek wojen prowadzonych z jego przodkami, wskutek pokoju zaś, którego niegdyś używało, nie przewyższyło żadnego z miast hellenskich o tyle, o ile teraz. I zaiste widzi on, że Hellenowie potrzebują jakiegoś dobrowolnego lub uproszonego pośrednika, wie zaś, że sam mógłby dla nich uchodzić za takiego, gdyby wszczął wojnę. Skutkiem tego będą te wieści dla niego i uzasadnione i wiarygodne.

§. 41.) Abyśm zaś, o mężowie ateńscy, zbyt długo mówiąc, wam się nie naprzykrzał, — więc zebrawszy główne punkty tego, co radziłem, odejdę. Polecam wam zatem zbroić się przeciw nieprzyjaciołom, jakich macie; uznaję za potrzebne bronić się i przeciw królowi i wszystkim, gdyby usiłowali was skrzywdzić, pomocą tejże samej siły zbrojnej, — wreszcie nie odważyć się na żadne hańbiące słowo ani czyn; w końcu zaś radzę baczyć na to, aby czyny nasze, a nie słowa na mownicy, godne były przodków. A jeżeli tak będziecie postępować, to przyniesiecie korzyść nietylko sobie samym, lecz także tym, którzy przeciwne rzeczy radzą. Zapóźny bowiem będzie gniew wasz na nich, gdybyście teraz zbłądzili.

DODATEK V.

do katalogu biblioteki nauczycielskiej za rok 1905.

I. Encyklopedia.

II. Filozofia i estetyka.

- 1) **Henryk Forszter**: Poradnik dla Samouków. Część III. (Nauki społeczno-prawne, Nauki filozoficzne). — Warszawa 1900.

1 1773 60

III. Pedagogia i szkolnictwo.

- 1) **Aleksander Hellich**: Poradnik dla Samouków. Część VI. (Systemy wykształcenia i t. d.) — Warszawa 1902.

1 1773 104

IV. Umiejętności religijne.

V. Filologia klasyczna.

- 1) **Dr. Josef Kubik**: Realerklärung und Anschauungs-Unterricht bei der Lectüre des Horatz. — Wien 1899.

1 1768 331

- 2) **Dr. Josef Kubik**: Realerklärung und Anschauungs-Unterricht bei der Lectüre des Tacitus. — Wien 1897.

1 1769 332

- 3) **Dr. Josef Kubik**: Realerklärung und Anschauungs-Unterricht bei der Lectüre Ciceros. — Wien 1896.

1 1770 333

- 4) **Hugo Mužik**: Lehr- und Anschauungsbehelfe zu den lateinischen Schulclassiken. — Wien u. Leipzig 1904.

1 1779 334

VI. Filologia nowoczesna.

- 1) **Zygmunt Gloger**: Rok polski w życiu, tradycji i pieśni. — Warszawa.

1 1775 414

- 2) **Artur Passendorfer**: Słowniczek błędów językowych. — Lwów 1905.

1 1783 415

VII. Lingwistyka.

VIII. Geografia.

- 1) **K. Krynicki**: Rys geografii Królestwa Polskiego. — Warszawa 1902.

1 1771 66

- 2) **Stare warownie polskie w zachodniej Galicyi.** Zakład fotogr. Zajączkowskiego. - Krosno 1901.

1 1781 67

IX. Historia powszechna.

- 1) **Wł. Łoziński**: Prawem i lewem.

2 1776 112

- 2) **Korzon**: Wewnętrzne dzieje Polski za Stanisława Augusta. — Warszawa 1898.

X. Historia państwa austriackiego.

- 1) **Ks. J. Sygański**: Historia Nowego Sącza. — Lwów 1901.

XI. Matematyka.

- 1) **Wł. Biegański**: Poradnik dla Samouków. Część I. Matematyka, Nauki przyrodnicze. — Warszawa 1901.

XII. Historia naturalna.

- 1) **Józef Nussbaum**: Szlakami wiedzy. Lwów.
2) **Dr. Spuler und E. Hoffmann**: Die Raupen.

XIII. Fizyka i chemia.

- 1) **Brewer i Migno**: Wiedza. — Warszawa.
2) **Dr. K. Elbs**: Akumulatory. — Łódź 1897.
3) **Witkowski**: Zasady fizyki T. I. (wyd. 2.)
T. II. Z. 2.
4) **Józef Świtkowski**: Fotografia praktyczna w zarysie. — Lwów 1903.

	Ilość tom.	L. in- went.	Sygn- tura
	6	1777	113
	3	1778	48
	1	1773	74
	1	1772	136
	1	1774	137
	2	1766	84
	1	1767	85
	2	1705	83
	1	1784	86

II.

Część urzędowa.

II.

GRONO NAUCZYCIELSKIE

przy końcu roku szkolnego 1905.

A) Do nauki przedmiotów obowiązkowych:

L. p.	Nazwisko i stopień służbowy	U c z y ł	Tyg. godz.
1	Jan Nowak profesor w VII. randze, zast. dyrektora	języka niemieckiego w VI a, VIII.	8
2	Ksiądz Cyprian Chotyniecki profesor	rel. o. gr. I-VIII. po 2 godz. ty- godn. i 2 egzorty.	16 1 egz.
3	Ksiądz Mateusz Czopor dr. teologii, profesor w VIII. randze	rel. o. łac. Ib, c, IIb, IIIc, IVb, V, VI a, b, VII, VIII, 2 egzorty.	20 1 egz.
4	Mieczysław Arndt zastępca nauczyciela	jęz. pol. w kl. Ia, b, mat. w Ia, b, IIa, hist. natur. w Ia, b.	19
5	Mikołaj Kaczkenowicz Biliński zastępca nauczyciela	jęz. łac. w Ia, IVb, gr. w IVb, gosp. kl. Ia.	18
6	Włodzimierz Bursztyński zastępca nauczyciela	jęz. łac. w IIIa, V, jęz. gr. w V, gosp. kl. V.	17
7	Mieczysław Dąbrowski egz. zastępca nauczyciela	jęz. łac. w kl. VIb, jęz. gr. w IIIa, jęz. pol. w IIb, IIIa, b, gosp. kl. IIIa.	20
8	Adam Danecki zastępca nauczyciela	jęz. pol. w IIa, jęz. niem. w Ia, c, IIa, IIIa, gosp. kl. IIa.	24
9	Michał Gniady zastępca nauczyciela	mat. w kl. IIIb, c, V.	10
10	Antoni Janik profesor w VIII. randze	jęz. łac. IIb, VIa, jęz. gr. w VIb, gosp. kl. VIa.	19
11	Józef Janiów nauczyciel	mat. w Ic, IIa, b, IVa, b, VII, fizyki w VII.	21

L. p.	Nazwisko i stopień służbowy	U c z y ł	Tyg. godz.
12	Józef Kantor nauczyciel	jęz. łac. w kl. IIIc, jęz. pol. w V, VIa, b, VII, VIII, gosp. kl. IIIc.	21
13	Franciszek Krezek dr. filozofii, profesor	przydzielony do c. k. II. gimn. we Lwowie.	—
14	Franciszek Krischke zastępca nauczyciela	jęz. niem. w Ib, IVa, b, VIb, VII, gosp. kl. IVb.	22
15	Władysław Krukowski profesor	jęz. łac. w kl. VII, jęz. grec. w IIIc, VII, VIII.	19
16	Przemysław Mączewski zastępca nauczyciela	jęz. łac. w kl. Ib, gosp. kl. Ib.	8
17	Piotr Mirtyński profesor	jęz. łac. w kl. IVa, jęz. gr. w IVa, jęz. polsk. w IIIc, IVa, b, gospod. kl. IVa.	19
18	Józef Kazim. Piątkowski nauczyciel	historyi naturalnej w kl. Ic, IIa, b, IIIa, b, c, V, VIa, b.	18
19	Zygmunt Podgórski zastępca nauczyciela	jęz. łac. w Ic, jęz. pol. w Ic, geogr. i hist. w Ib, c, IIIa, gosp. kl. Ic.	20
20	Mieczysław Psuja zastępca nauczyciela	jęz. łac. w IIa, IIIb, geogr. i hist. w IVb.	18
21	Ignacy Rychlik Obywatel honorowy Dębicy profesor w VII. randze	geogr. i hist. w Ia, IIb, IIIb, c, V, VII, gosp. kl. VII.	19
22	Franciszek Słuszkiewicz profesor	matematyki w VIa, b, VIII, fizyki w IVa, b, VIII, gosp. kl. VIII.	17
23	Jan Turezyński zastępca nauczyciela	jęz. niemieck. w IIb, IIIb, c, V, gosp. kl. IIb.	17
24	Adam Wołek profesor	jęz. gr. w IIIb, VIa, jęz. łac. w VIII, prop. fil. w VII, VIII, gosp. kl. IIIb.	19
25	Jacek Zieliński profesor w VIII. randze	geogr. i hist. w IIa, IVa, VIa, b, VIII, gosp. kl. VIb.	19
26	^{Ksiądz} Marceli Kozak katecheta Szkoły wydz. żeń.	rel. rz. kat. w Ia, IIa, b, IIIab, IVa.	8

B) Do nauki religii mojąszowej:

Abraham Ber **Rosenblum** — w każdej klasie po 1 godz. tygodn. razem 8 godzin tygodniowo.

C) Do nauki przedmiotów nadobowiązkowych:

- 1.) Ks. Cypryan **Chotyniecki**, j. w., uczył *języka ruskiego* w 3 oddziałach, 4 godziny tygodniowo, od stycznia b. r.
- 2.) Antoni **Janik**, j. w., uczył *kaligrafii* w 2 oddziałach po 1 godz. tyg.
- 3.) Józef **Kantor**, j. w., uczył *śpiewu* w 2 oddziałach w 4 godzinach tygodniowo.
- 4.) Jan **Obreński**, nauczyciel szkoły wydź., uczył *gimnastyki* w 3 oddziałach, (kl. I.—III.), w 6 godz. tygodniowo.
- 5.) Gustaw **Otremba**, nauczyciel c. k. szkoły realnej, uczył *rysunków odręcznych* w 1 oddziale, w 2 godz. tygodniowo, i *geometrii wykreślnej* w 1 oddziale w 2 godz. tygodn.
- 6.) Zygmunt **Podgórski**, j. w., uczył *historii kraju rodzinnego* w kl. IIIa. w 1 godzinie tygodniowo.
- 7.) Mieczysław, **Psuja**, j. w., uczył *historii kraju rodzinnego* w kl. IVb, w 1 godzinie tygodniowo.
- 8.) Ignacy **Rychlik**, j. w., uczył *historii kraju rodzinnego* w kl. IIIb, c, VII. po 1 godz. tygodniowo.
- 9.) Jan **Turczyński**, j. w., uczył *języka ruskiego* w 3 oddziałach, 4 godziny tygodniowo, od początku października do końca grudnia 1905.
- 10.) Jacek **Zieliński**, j. w., uczył *historii kraju rodzinnego* w kl. IVa. w 1 godz. tyg., w kl. VIII. 1 godz. tyg. w I. półr. i w kl. VIa, b, po 1 godz. tyg. w II. półr., i *gimnastyki* w 3 oddziałach (kl. IV—VIII) w 6 godz. tygodniowo.

Zmiany w składzie grona nauczycielskiego

w roku szkolnym 1905,

C. k. Rada szkolna krajowa rozp. z 29. III. 1905. l. 12188. poruczyła wskutek śmierci ś. p. dyrektora Józefa Wójcika zastępstwo c. k. dyrektora Zakładu prof. *Janowi Nowakowi*.

J. E. Pan Minister Wyznań i Oświecenia nadał posadę nauczycielską w c. k. gimn. w Podgórzu tutejszemu nauczycielowi, *dr. Janowi Jakóbcowi* (reskr. z 2. VI. 1904. l. 16011. int. R. S. K. z 8. VIII. 1904. l. 22468.), a rzeczywistego nauczyciela, *dr. Franciszka Krczeka*, przydzielił do c. k. II. gimn. we Lwowie (reskr. z 26. VII. 1904. l. 26339. int. R. S. K. z 16. VIII. 1904. l. 27895.); wreszcie zamianował rzeczywistymi nauczycielami tutejszych suplentów: *Antoniego Novaka* w c. k. szkole realnej

w Jarosławiu (reskr. z 2. VI. 1904. l. 16011. int. R. S. K. z 8. VIII. 1904. l. 22468.) i *Stanisława Namysła* w c. k. II. gimn. w Przemyślu (reskr. z 23. VIII. 1904. l. 27394. int. R. S. K. z 1. IX. 1904. l. 32808.

C. k. Rada szkolna krajowa przeniosła tutaj suplentów: *Jana Tarczyńskiego* z c. k. IV. gimn. we Lwowie, *Piotra Dubika* z Drohobycza i *Józefa Krajnika* z c. k. V. gimn. we Lwowie (reskr. z 9. VII. 1904. l. 16294.), *Adama Daneckiego* z Drohobycza (reskr. z 9. IX. 1904. l. 27156.), *Michała Gniadego* ze Złoczowa (reskr. z 9. IX. 1904. l. 25304.) i *Włodzimierza Bursztyńskiego* z c. k. I. gimn. w Rzeszowie (reskr. z 13. IX. 1904. l. 27244.), tudzież zamianowała tutaj suplentami kandydatów stanu nauczycielskiego: *Mieczysława Arndta* (reskr. z 31. VIII. 1904. l. 8195.), *Mikołaja Kaczkienowicza Bilińskiego*, *Przemysława Mączewskiego* i *Zygmunta Podgórskiego* (reskr. z 9. IX. 1904. l. 25304.), oraz poruciła naukę religii gr.-kat. na czas choroby prof. *ks. Chotyńskiego*, katechecie szkoły realnej, *ks. Bazylemu Łycyniakowi* (rozp. z 31. VIII. 1904. l. 31425.); natomiast przeniosła tutejszych suplentów: *Henryka Galasa* (reskr. z 9. VII. 1904. l. 16294.) do c. k. V. gimn. we Lwowie, *Kazimierza Strzeleckiego* (reskr. z 8. VIII. 1904. l. 27678.) do c. k. II. gimn. w Przemyślu, *Piotra Dubika* (reskr. z 31. VIII. 1904. l. 8195.) do c. k. I. gimn. w Rzeszowie i *Apolinarego Despinoix'a* (rozp. z 6. IX. 1904. l. 33201.) do c. k. seminaryum naucz. męsz. w Starym Sączu.

Zrezygnował z posady zastępca nauczyciela, *Józef Krajnik*, uwolniony został od obowiązków nauczycielskich zastępca nauczyciela, *Witold Sygiericz* (27. VII. 1904. l. 26973).

Zmniejszenie liczby godzin do połowy na przeciąg II. półr. b. r. szkol. otrzymali suplenci: *Michał Gniady* i *Przemysław Mączewski* (reskr. z 13 I. 1905. l. 44763. int. R. S. K. z 28. I. 1905. l. 2650).

Na urlopie bawili dla poratowania zdrowia profesorowie: *Ks. Cypryan Chotyński* do końca grudnia 1904. (reskr. c. k. M. O. z 28. X. 1904. l. 36364. int. R. S. K. z 28. XI. 1904. l. 45795.), *Adam Wołek* od 15. października 1904. do końca I. półr. (reskr. c. k. M. O. z 27. XI. 1904. l. 38934. int. R. S. K. z 21. XII. 1904. l. 48854.) i nauczyciel *Józef Janiów* przez I. półr. (reskr. c. k. M. O. z 4. X. 1904. l. 33606. int. R. S. K. z 27. X. 1904. l. 42172).

J. E. Pan c. k. Minister Wyznań i Oświecenia (rozp. z 13. X. 1094. l. 12531. int. R. S. K. z 27. X. 1904. l. 41526) przy-

znał siódmą rangę służbową z dniem 1. stycznia 1905. prof. *Janowi Nowakowi* i *Ignacemu Rychlikowi*.

Zatwierdzenie w zawodzie nauczycielskim i tytuł c. k. profesora otrzymali rzeczywiście nauczyciele: *Adam Wołek* (rozp. c. k. R. S. K. z 18. X. 1904. l. 37936.) i *dr. Franciszek Krczek* (rozp. c. k. R. S. K. z 18. I. 1905. l. 219).

Czwarty dodatek pięcioletni przyznano od 1. IX. 1904. prof. *Janowi Nowakowi* (rozp. z 17. IX. 1904. l. 35137.), pierwszy od 1. czerwca 1904. prof. *Adamowi Wołkowi* (rozp. z 4. XI. 1904. l. 43028.) i *dr. Franciszkowi Krczekowi* (rozp. z 19. I. 1905. l. 426).

II.

ROZKŁAD NAUK.

A) *Przedmioty obowiązkowe.*

I. K l a s a.

Religia 2 godz. tyg. Zasady wiary i moralności katolickiej.

Język łaciński 8 godz. tyg. Na podstawie gramatyki przerobiono prawidłowe formy deklinacyjne i konjugacyjne. Z przykładów tłumaczono ustępy łacińskie i polskie, przyczem ćwiczone uczniów praktycznie w analizie i budowaniu zdań, tudzież w składni najważniejszych rodzajów zdań pobocznych. Począwszy od listopada co tydzień jedno zadanie szkolne.

Język polski 3 godz. tyg. Elementarna nauka o zdaniu pojedynczem i o złożonem; ze zdań pobocznych wzięto tylko najpospolitsze; nauka deklinacji rzeczownika, przymiotnika i zaimka w głównych zarysach. Rozdzielanie wyrazów i interpunkcyja. Z Wypisów: czytanie, opowiadanie i deklamacyja. Prace piśm.: w I. półroczu co tydzień dyktat, w II. półr. w pierwszych 3 miesiącach dyktaty, w 2 ostatnich reprodukcye.

Język niemiecki 6 godz. tyg. Przerobiono w całości ćwiczenia Germana-Petelenza sposobem przez autorów wskazanym, treść ich rozszerzono w rozmówkach z uwzględnieniem ściśle przynależnego do każdej grupy materiału gramatycznego. Memorowano około 20 ustępów niemieckich. Co tydzień jedno zadanie szkolne.

Geografia 3 godz. tyg. Pojęcia wstępne z zakresu geografii fizycznej i matematycznej, tudzież ogólny opis części świata pod względem fizycznym i politycznym, a przedewszystkiem monarchii astryacko-węgierskiej i Galicyi.

Matematyka 3 godz. tyg. W I. półroczu Arytmetyka, w II. półr. Arytmetyka i Geometrya na przemian.

a) **Arytmetyka.** Cztery główne działania liczbami całkowitemi i dziesiętnymi. Działania liczbami wielogatunkowemi, układ metryczny. Podzielność liczb. Wsp. podzielnik i wielokrotność. Ułamki i cztery działania temiż.

b) **Geometrya.** Pojęcia linii, a w szczególności prostej, linii kołowej i prostych w kole, pojęcia kąta i własności kątów, o liniach równoległych i kątach, powstałych wskutek przecięcia dwu prostych trzecią. Pojęcie trójkąta i rodzaje trójkątów. Suma kątów w trójkącie i o kątach zewnętrznych w trójkącie.

Co lekcy a ćwiczenie domowe. Na półrocze 3 zadania szkolne.

Historya naturalna 2 godz. tyg. Przez 6 miesięcy ssaki i ptaki, przez 4 miesiące letnie botanika. Wiadomości wstępne. Rodz. jaskrowate, krzyżowe, migdałowe, różowate, malinowate, jabłkowate, ślazowe, psinkowate, wargowe, liliowate i palmy.

II. K l a s a.

Religia 2 godz. tyg. Historia starego testamentu z uwzględnieniem chronologii i geografii biblijnej.

Język łaciński 8 godz. tyg. Powtórzenie materiału I. klasy. Uzupełnienie fleksyi formami nieprawidłowemi. Nauka konstrukcyi imiesłowowych i bezokolicznikowych. Nauka konjugacyi. Części mowy nieodmienne. Przegląd zdań współrzędnie i podrzędnie złożonych. Przerobiono całą książkę ćwiczeń. Uczono się na pamięć sentencyi i niektórych ustępów prozaicznych. Co miesiąc 3 zadania szkolne, 1 domowe.

Język polski 3 godz. tyg. Elementarna nauka o zdaniu pojedynczem i o zdaniu złożonem; ze zdań pobocznych tylko najzwyczajwsze. Nauka o deklinacyi rzeczownika, zaimka, przymiotnika i liczebnika z uwzględnieniem form nieprawidłowych i wyjątkowych; rozdzielanie wyrazów i interpunkcy a. Z Wypisów czytanie, opowiadanie i deklamacy a. Prace piśm.: stosownie do potrzeby dyktat; zadania szkolne i domowe naprzemian trzy razy w miesiącu.

Język niemiecki 5 godz. tyg. Reprodukcy a rozbie ranych i objaśnionych ustępów niemieckich, memorowanie ustępów głównie prozaicznych; część gramatyczn ą opracowano praktycznie. Ćwiczenia piśmienne co tydzień: dyktaty, streszczanie objaśnionych ustępów lub retrowersy a. Raz na miesiąc zadanie domowe.

Geografia 2 godz. tyg. Szczegółowa geografia fizyczn a i polityczn a Afryki i Azji. Poziomy i pionowy układ Europy. Szczegółowa geografia południowej i zachodniej Europy.

Historia 2 godz. tyg. Dzieje starożytnego Wschodu, Greków i Rzymian, do upadku państwa zachodnio-rzymskiego.

Matematyka 3 godz. tyg. Naprzemian arytmetyka i geometrya.

a) **Arytmetyka**: pojęcie ułamków, rodzaje ułamków, zamiana ułamków zwyczajnych na dziesiętne i naodwrot. Działania ułamkami zwyczajnymi. Stosunki, proporcje; reguła trzech prosta, rachunek procentowy pojedynczy.

b) **Geometria**: Powtórzono materiał z klasy I. Przystawianie trójkątów, zastosowanie tegoż. Prawa o trójkątach równoramiennych. Czworoboki i wieloboki. Bliższe własności koła i linii prostych w kole. Trójkąty, czworoboki i wieloboki wpisane i opisane na kole. Ćwiczenia i zadania jak w kl. I.

Historia naturalna 2 godz. tyg. Przez 6 miesięcy ptaki, gady, płazy, ryby i bezkręgowce z wyjątkiem owadów. Przez 4 miesiące letnie botanika, (złożone, kotkowe, nagozalążkowe, storczyki, trawy, motylkowate, baldaszkowate, rodniowce i plechowce).

III. K l a s a.

Religia 2 godz. tyg. Historia biblijna nowego zakonu.

Język łaciński 6 godz. tyg. Składnia zgody, składnia rządu.

Ćwiczenia w tłumaczeniu z języka polskiego na łaciński. Czytano z Neposa żywoty: 1) Arystydesa, 2) Cymona, 3) Milyyadesa, 4) Temistoklesa, 5) Trasybula, 6) Epaminondasa, 7) Pelopidasa, 8) Agezylausa. Celniejszych ustępów uczono się na pamięć. Co miesiąc 1 zadanie domowe, dwa szkolne.

Język grecki 5 godz. tyg. Z głosowni najpotrzebniejsze reguły, deklinacja, stopniowanie przymiotników i przysłówków, konjugacja czterech pierwszych klas czasowników I. konjugacji. Ćwiczenia odpowiednie. Od 1 listopada co miesiąc 2 zadania, naprzemian szkolne i domowe.

Język polski 3 godz. tyg. Z gram. nauka o składni rządu, systematyczna nauka deklinacji z uwzględnieniem tych głosowni, które do zrozumienia przemian samogłosek lub spółgłosek we fleksyi imion były konieczne; części mowy nieodmienne.

Przeczytano częścią w szkole częścią w domu całe Wypisy, objaśniano i zdawano z nich sprawę w wielorakich kierunkach. Deklamowano 12 ustępów poetycznych. Zadania dwa na miesiąc, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Powtórzenie deklinacji i koniugacji. Nauka o zdaniu pojedynczym. Składnia zgody i rzędu. Czytano, objaśniano i opowiadano ustępy niemieckie, deklamacja ustępów poetycznych. Rozmówki praktyczne na podstawie lektury szkolnej. Co miesiąc dwa zadania, naprzemian domowe i szkolne.

Geografia i historia 3 godz. tyg., naprzemian.

a) Geografia polityczna północnej, środkowej i wschodniej Europy, Ameryki i Australii. b) Dzieje wieków średnich.

Matematyka 3 godz. tyg. Naprzemian algebra i geometrya.

a) **Algebra:** Liczby skrócone; cztery działania niemi. Pojęcie liczb ogólnych. Cztery główne działania ogólnymi liczbami całkowitymi. Podnoszenie do kwadratu i sześciannu i wyciąganie drugiego i trzeciego pierwiastka. Ułamki ogólne.

b) **Geometria:** Równość powierzchni figur płaskich, przemiany figur geometrycznych, pomiar powierzchni figur prostokreślnych i koła. Proporcjonalność linii; podobieństwo trójkątów; prawa wynikające z podobieństwa trójkątów; podobieństwo wieloboków. Elipsa, hyperbola i parabola. Ćwiczenia i zadania jak w kl. I.

Nauki przyrodnicze 2 godz. tyg. W I. półroczu **Fizyka.** Ogólne i szczególne własności ciał. Nauka o ciepłe, źródła ciepła i ważniejsze rzeczy z ciepła promienistego. Z chemii wstępne pojęcia, opis najważniejszych pierwiastków i połączeń takowych z uwzględnieniem procesu palenia, na podstawie doświadczeń.

W II. półroczu **Mineralogia.** Opisanie ważniejszych i najwięcej rozpowszechnionych minerałów i skał oraz okazywanie takowych uczniom podczas objaśnienia i podczas egzaminowania.

IV. K l a s a.

Religia 2 godz. tyg. Nauka o obrzędach kościoła katolickiego.

Język łaciński 6 godz. tyg. Z gramatyki użycie czasów i trybów, consecutio temporum, zdania poboczne, infinitivus, oratio obliqua, participium, gerundium, supinum; zasady prozody i metryki, hexameter, pentameter daktyliczny.

Ćwiczenia w tłumaczeniu z języka polskiego na łaciński. Czytano Caesara de bello Gallico I. II. V. Od połowy

drugiego półrocza czytano Ovidiusa *Metamorph.* I. 89—263. Lektura prywatna: Caesar *de bello Gal.* lib. III. Deklamacya z Caesara i Ovidiusa. Co miesiąc dwa zadania szkolne i jedno domowe.

Język grecki 4 godz. tyg. Powtórzenie materiału naukowego kl. III. Konjugacya druga i czasowniki nieprawidłowe; okolicznościowo składnia rządu i zdania.

Tłómaczenie przykładów odpowiednich.

Co miesiąc dwa zadania, naprzemian szkolne i domowe.

Język polski 3 godz. tyg. Systematyczna nauka konjugacyi i składni w obrębie czasownika. Nauka o zdaniu złożonem, okresie, szyku i wierszowaniu. Czytanie, objaśnianie, opowiadanie, deklamacya. Co dwa tygodnie ćwiczenie piśmienne, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Wypisy Germana-Petelenza przerobiono w całości. Deklamacya ustępów poetycznych. Z gramatyki Petelenza wzięto naukę o szyku wyrazów i zdaniu pobocznem. Co miesiąc dwa zadania, naprzemian szkolne i domowe.

Geografia 2 godz. tyg. Fizyczna i polityczna geografia austro-węgierskiej monarchii.

Historya 2 godz. tyg. Dzieje nowożytne.

Matematyka 3 godz. tyg. Naprzemian algebra i geometrya.

a) **Algebra**: Nauka o równaniach stopnia pierwszego o jednej i więcej niewiadomych, tak ustawionych, jak nieustawionych. Reguła trzech złożona, rachunek procentowy, dyskontu, terminu średniego, mieszaniny i proporcjonalnego podziału.

b) **Geometrya**: Pojęcia stereometryczne. Rodzaje brył, powierzchnie i objętości graniastosłupów, walców, ostrosłupów, stożków, całych kul. Wielościany. Trzy zadania szkolne na półrocze, a co lekcya ćwiczenie domowe.

Fizyka 3 godz. tyg. Na podstawie podręcznika wzięto naukę o magnetyźmie, elektryczności, o ruchu punktu i ciał w ogólności, maszyny pojedyncze, naukę o równowadze i ruchu cieczy, tudzież o równowadze i ruchu gazów, o głoście i świetle — wszystko na podstawie doświadczeń; wreszcie elementa z kosmografii.

V. K l a s a.

Religia 2 godz. tyg. Ogólna nauka wiary katolickiej.

Język łaciński 6 godz. tyg. Z gramatyki: Powtórzenie i uzupełnienie nauki o składni zgody i rządu w połączeniu z ćwiczeniami stylistycznymi na podstawie lektury. Najważniejsze wiadomości ze starożytności i literatury. Czytano Liviusa I. i XXI. Ovidiusa *Metamorph.*: Diluvium, Deukalion i Pyrrha, Phaeton, Niobe, de Orpheo et Eurydice. *Treny*: Własny żywot. *Fasti*: Carmentalia, Święto Fauna. Deklamacya. Co miesiąc zadanie szkolne.

Język grecki 5 godz. tyg. Z gramatyki: Składnia zgody i rządu. Ćwiczenia stylistyczne na podstawie lektury. Czytano Xenoph. *Anabasis* (wraz z prywatną lekturą), *Cyropedyą* w wymiarkach; Hom. *Ilias*. I. i III. Deklamacya z Homera *Iliady*. Odpowiednie partye ze starożytności i literatury. Co półrocze cztery zadania szkolne.

Język polski 3 godz. tyg. Nauka poezyi i prozy. Najważniejsze tropy i figury. Oprócz lektury, zawartej w Wypisach, przeczytano w całości „Pana Tadeusza“ Mickiewicza. Deklamacya piękniejszych ustępów, tak z Wypisów jak z „Pana Tadeusza“. Zadań po 7 w półroczu.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Czytanie Wypisów Wernera. Ćwiczenia w opowiadaniu i uczeniu się na pamięć celniejszych ustępów. Powtórzono najważniejsze zasady gramatyczne. 7 zadań półrocznie.

Historya i Geografia 3 godz. tyg. *Historya* starożytna aż do wojen puńskich. Z *geografii* powtórzenie odpowiednich części.

Matematyka 4 godz. tyg. *Algebra* 2 godz. *Geometrya* 2 godz.

a) **Algebra**: W I. półroczu: Pojęcia wstępne i cztery główne działania liczbami całkowitemi, układy liczb, podzielność liczb, ułamki zwyczajne. W II. półroczu: Ułamki dziesiętne, cztery główne działania ułamkami, stosunki, proporcye. Nauka o równaniach w ogólności, a o równaniach I. stopnia w szczególności.

b) **Geometrya**: W I. półroczu: Pojęcia wstępne, linie, kąty, trójkąty, czworo- i wieloboki, koło, proporcjonalność odcinków. W II. półroczu: Podobieństwo figur płaskich, zastosowanie u koła twierdzeń o podobieństwie, powierzchnie figur prostokreślnych, pomiar koła.

Trzy zadania szkolne na półr., a co lekcyja ćwiczenie domowe.

Historia naturalna 2 godz. tyg.

- a) w I. półr. **Mineralogia** na podstawie podr. dr. Wiśniowskiego.
- b) w II. półr. **Botanika** na podstawie podręcznika Rostafińskiego (wyd. II.)

VI. K l a s a.

Religia 2 godz. tyg. Szczegółowa nauka wiary katolickiej.

Język łaciński 6 godz. tyg. Powtórzenie i uzupełnienie składni słowa. Ćwiczenia stylistyczne na podstawie lektury. Czytano Sall. De coniuratione Catilinae Cic. in Catil. I.; Verg. Ecl. I, V. i Georg. II. „Laudes Italie“, „Laudes vitae rusticae“. Aen. II. Lektura prywatna: Sall. de bello Jugurth. Cic. in Catil. II. III. IV. Deklamacya z Verg. Co miesiąc jedno zadanie szkolne.

Język grecki 5 godz. tyg. Czytano Xenoph. Memorab. I. Hom. Iliad. VI. XIX. XXIII. Jako lekt. pryw. inne księgi Iliady wedle wyboru uczniów. Herod. ks. VII. Z gram. składnia. Co tydzień ćwiczenie stylistyczne na podst. Xenoph. i Herodota. Co półr. 4 zadania szkolne. Deklamacya z Hom. Iliady.

Język polski 3 godz. tyg. Historia literatury od jej początku do końca XVIII. wieku. Lektura ważniejszych wyjątków z dzieł pisarzy od połowy XVI. do XVIII. wieku — wszystko podług Wypisów. — Deklamacya ustępów z trenów Kochanowskiego, kazań sejmowych Skargi i innych ważniejszych i piękniejszych poematów XVIII. wieku. W całości przeczytano wszystkie dzieła instrukcją objęte. Zadań siedm na półrocze.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Czytanie Wypisów Wernera. Ćwiczenia w opowiadaniu i uczeniu się na pamięć celniejszych ustępów. Siedm zadań półrocznie.

Historia i Geografia 3 godz. tyg. Dzieje rzymskie od podbicia całej Italii. Dzieje średniowieczne. Z geografii powtórzenie odpowiednich części.

Matematyka 3 godz. tyg. Algebra i Geometrya naprzemian.

- a) **Algebra**: W I. półroczu: Pojęcia potęg i pierwiastków, działania ilościami potęgowemi i pierwiastkowemi, podnoszenie wielomianów do kwadratu i sześcianu, pierwiastkowanie; pojęcie i działania liczbami niewymiernymi i urojonymi; równania niewymierne I. stopnia; W II. półroczu:

Nauka o logarytmach; równania wykładnicze i logarytmowe I. stopnia; równania II. stopnia o jednej niewiadomej, związki między współczynnikami i ilościami stałymi a pierwiastkami.

b) **Geometria.** Stereometria na podstawie podręcznika: Geometria dla klas wyższych Mocnika — dra Staneckiego wyd. 5. Funkcye goniometryczne.

Historia naturalna 2 godz. tyg. Zoologia podług podręcznika dra Petelenza.

VII. K l a s a.

Religia 2 godz. tyg. Etyka chrześcijańsko-katolicka.

Język łaciński 6 godz. tyg. Szyk wyrazów w zdaniu łacińskim, okresy, nieforemności w tworzeniu zdań, figury krasomowcze. Ćwiczenia stylistyczne na podstawie lektury. Przeczytano Cic. de imperio Cn. Pompei, Laelius; kursorycznie Cic. in Cat. IV. Jako pryw. lekturę: Cic. in Cat. II. III. Verg. Aen. IV. VI.; pryw. inne księgi.

Pięć zadań szkolnych co półrocze.

Język grecki 4 godz. tyg. Czytano Dem. Philip. III. Olynth. I. II. Hom. Od I. VI. VII. XXI. XXII. Lektura prywatna: Dem. Philip. I. II. i Hom. Odys. Deklamacya obowiązkowa i dobrowolna z Homera. Co tydzień godzina gram. — co półrocze 4 zadania szkolne.

Język polski 3 godz. tyg. Z historyi literatury: Okres księstwa Warszawskiego i Królestwa Kongresowego, okres romantyczny aż do Słowackiego włącznie — podług Wypisów.

Czytano wyjątki z dzieł tych okresów literatury podług Wypisów, oprócz tego w całości: Powrót pociąga Niemcewicza; Barbarę Radziwiłłównę Felińskiego; Mickiewicza: Grażynę, Konrada Wallenroda, Dziady; Maryę Malczewskiego; Śluby Panieńskie Fredry; Maryę Stuart, Mindowego, Balladyne, Kordyana i Anhellego Słowackiego. Deklamacya. Zadań 5 na półrocze.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Czytanie Wypisów Wernera. Zadań 5 na półrocze.

Historia i Geografia 3 godz. tyg. Dzieje nowożytne z uwzględnieniem wewnętrznego i zewnętrznego rozwoju państw europejskich.

Matematyka 3 godz. tyg. *a) Algebra*: równania oznaczone II. stopnia o dwóch i więcej niewiadomych; równania nieoznaczone (dyofantyczne) I. stopnia; szeregi arytmetyczne i geometryczne, rachunek procentowy złożony, nauka o kombinacjach; *b) Geometria*: równania goniometryczne i trygonometria płaska z zastosowaniem. Analityka płaska.

Ćwiczenia i zadania jak w kl. V.

Fizyka 3 godz. tyg. Ogólne własności ciał, mechanika ciał stałych, ciekłych i lotnych, nauka o ciepłe, chemia.

Propedeutyka filozofii 2 godz. tyg. Główne zasady logiki; pojęcia, sądy i wnioski; nauka o dowodzie i metodach.

VIII. K l a s a.

Religia 2 godz. tyg. Historia kościoła katolickiego.

Język łaciński 5 godz. tyg. Czytano Hor. L. I. 1, 3, 6, 7, 9, 14, 18, 21, 22, 24, 37; II. 2, 3, 10, 13, 14, 17; III. 1, 2, 3, 30; IV. 2, 3, 9; Epodon 2, 7; Sat. I. 1, II. 6. Tacit. Ann. ks. I. II. Germ. 1—27 w wyjątkach. Lektura pryw. Niektórzy uczniowie przerabiali ody lub satyry, wyd. szkol. Co tydzień ćwiczenie stylistyczne na podstawie autora. Co miesiąc zadanie szkolne.

Język grecki 5 godz. tyg. Czytano Platona: Apolog., Kritona i 4 ostatnie ustępy z Phaedona; Sofoklesa: Ajas. Pryw. czytali uczniowie niektóre utwory Platona, Sofokl., Homera Iliad. i Odys. W półroczu 4 zadania szkolne.

Język polski 3 godz. tyg. Z historii i literatury podług Wypisów od Krasińskiego do końca, oraz pogląd na czasy najnowsze (1890—1902). Lektura ważniejszych wyjątków z pisarzy historią literatury powyższą objętych, podług Wypisów. Nadto wiele utworów treści powieściowej i dramatycznej czytali uczniowie prywatnie i zdawali z nich przygodnie sprawę w szkole lub miewali t. z. Ćwiczenia ustne z literatury najnowszej. Zadań w I. półroczu 5. w II. 3.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Czytanie Wypisów Wernera. Zadań w I. półroczu 5. w II. 3.

Historia i Geografia 3 godz. tyg. Dzieje monarchii austro-węgierskiej. Statystyka monarchii austro-węgierskiej. Powtórzono historię grecką i rzymską.

Matematyka 2 godz. tyg. *a) Algebra*: powtórzono działania liczbami całkowitemi i ułamkami, równania I. i II. stopnia

oznaczone o jednej i więcej niewiadomych, równania dyfantyczne, szeregi, rachunek procentowy pojedynczy i złożony. b) **Geometria**: Powtórzono planimetryę, stereometryę, gonio- i trygonometryę płaską i analitykę płaską — wszystko na przykładach i zastosowaniach.

Fizyka 3 godz. tyg. Magnetyzm i elektryczność, nauka o ruchu falowym, głosie, świetle i kosmografia — tudzież pobieżnie powtórzono działy wzięte w klasie VII.

B) Prywatna lektura.

Język polski.

Klasa V. H. Sienkiewicz: Janko muzykant, Bartek zwycięzca, Stary sługa, Pójdźmy za nim, Syrokomla: Jan Dęboróg.

Klasa VI. Kochanowski: Treny; Pasek: Pamiętniki; Sienkiewicz: Trylogia; Niemcewicz: Powrót pośła; Kraszewski: Stara baśń; Pol: Mohort.

Klasa VII. Szekspir: Makbet, Król Lear; Rzewuski: Listopad; Korzeniowski: Kollokacya; Szajnocha: Szkice; Feliński: Barbara Radziwiłłówna; Słowacki: Marya Stuart; Byron: Korsarz, Giaur; Kalderon: Książę niezłomny; Molier: Świętoszek; Kraszewski: Stara baśń; Fredro: Zemsta, Pan Geldhab.

Klasa VIII. Krasiński: Irydion, Nieboska Komedia, Przedświt; Orzeszkowa: Nad Niemnem; Reymont: Chłopi; Wyspiański: Warszawianka; Żeromski: Popioły.

Język niemiecki.

Klasa V. „Die deutsche Heldensage“ i z „Ćwiczeń“ niektóre ustępy.

Klasa VI. „Hermann und Dorothea“, „Minna von Barnhelm“ i „Jungfrau von Orleans“.

Klasa VII. „Hermann und Dorothea“, „Egmont“ i „Jungfrau von Orleans“.

Klasa VIII. „Wilhelm Tell“, „Julius Cäsar“ i „Iphigenie auf Tauris“, tudzież niektóre ustępy z „Wypisów“ Wernera-Petelenza.

C) Religia Mojżeszowa.

I. klasa. Historia biblijna do śmierci Mojżesza w związku z zasadami wiary. Dziesięcioro przykazań.

Modlitwa poranna i błogosławieństwa. (Modlitwy stołowe).

II. klasa. Historia biblijna od Jozuego do podziału państwa w związku z zasadami wiary. Objaśnienia dekalogu. Obowiązki względem Boga. Święta i posty.

Modlitwa wieczorna i błogosławieństwo przy szczególnych uroczystościach.

III. klasa. Historia biblijna od podziału państwa do powrotu z niewoli babilońskiej. Prorocy. Trzy nauki główne wyznania mojżeszowego. Obowiązki względem ludzi. Najważniejsze przepisy ceremonialne. Nazwy, podział i treść ksiąg pisma św.

Modlitwa na sobotę. Helell. Abinu Malkenu.

IV. klasa. Historia izraelitów pod panowaniem Syrii. Machabeusze. Panowanie Rzymian. Upadek państwa. Bar Kochba.

Najważniejsze przepisy ceremonialne i rytualne. Nazwa i treść pism apokryficznych.

Modlitwy na święta. Odczytanie Tory i proroków przy nabożeństwie publicznem. Podział nabożeństwa.

V. klasa. Objaśnienie 13 artykułów wiary według Maimonidesa. Ustawy moralne i etyczne.

Wybór ustępów z Pentateuchu (według chrestomatyi) z objaśnieniami pod względem treści i historii.

VI. klasa. Moralność i etyka na podstawie trzech pierwszych rozdziałów przypowieści Ojców „Pirke Abot“.

Wybór pism historycznych proroków z objaśnieniami, jak w klasie V.

VII. klasa. Moralność i etyka na podstawie 4. 5. i 6. rozdziału w Pirke Abot.

Wybór z ustępów z Jezajasza, Jeremiasza, psalmów Hioba, przypowieści Salomona i hagiografów z objaśnieniami, jak w klasie V.

VIII. klasa. Historia Żydów w diasporze z biografiami najświetniejszych mężów. Historia żydów w Polsce.

D) Przedmioty nadobowiązkowe.

Historia kraju rodzinnego, W kl. III. wzięto odnośny materiał aż do roku 1492; w kl. IV. resztę aż po czasy najnowsze;

w kl. VI. w II. półr. do końca XIII. wieku; w kl. VII. dzieje Polski i Rusi od w. XIV. do połowy w. XVII., a w kl. VIII. w I. półr. do upadku Rzeczypospolitej i dzieje porozbiorowe.

Język ruski. Języka ruskiego uczono w trzech oddziałach i to w I. i II. oddziale po 1, a w III. oddziale po 2 godz. tyg.

Oddział I. (dla Polaków.) Czytanie wszystkich rodzajów druku, pisanie ruskimi głoskami z elementarza. Nadto ćwiczyli się uczniowie w mówieniu na podstawie czytanych ustępów z czytanki na II. kl. szkół średnich. Dyktaty i ćwiczenia stylistyczne.

Oddział II. Z gramatyki uczono ważniejszych zasad pisowni ruskiej, odmiany rzeczownika, zaimka, przymiotnika, liczebnika i czasownika. Z wypisów na II. kl. szkół średnich przeczytano z 40 ustępów. Cenniejsze ustępy objaśniano i opowiadano; niektórych poetycznych uczyli się uczniowie na pamięć. Co miesiąc wypracowanie.

Oddział III. Z gramatyki zasady pisowni. Inne zasady gramatyczne omawiano przy zadaniach. Do lektury używano wzorów poezji i prozy Dra K. Łuczakowskiego na V. kl. szkół średnich i Barwińskiego: Wybór z ukraińsko-ruskoj literatury. Zapoznano także uczniów z życiorysami cenniejszych pisarzy współczesnych, zwłaszcza tych, których utwory znajdują się w Wypisach. Ćwiczenia frazeologii ruskiej. Co miesiąc zadanie piśmienne, naprzemian szkolne i domowe.

Geometria wykreślna. Rzuty punktów i prostych na dwie płaszczyzny, sprowadzanie tychże do jednej płaszczyzny rysunku; dwie proste, ślady prostych i płaszczyzn, prosta i punkt na płaszczyźnie, dwie płaszczyzny, prosta i płaszczyzna, cienie punktów, prostych i figur płaskich na płaszczyzny rzutów i na daną płaszczyznę. Rzuty punktów i prostych na 3 płaszczyzny oraz ślady płaszczyzn na trzech płaszczyznach rzutów. Obroty punktów około prostych. Wyznaczenie rzeczywistych wielkości odcinków, kątów. Zmiany płaszczyzn rzutów.

Gimnastyka. W 4 oddziałach klas I. i II. po jednej godzinie tygodn., a od III. kl. w 4 oddziałach po 2 godz.

Kaligrafia. Nauka kaligrafii odbywała się w dwóch oddziałach po 1 godzinie tygodniowo. Pisano pismem polskim i niemieckim podług wzorów wypisanych przez nauczyciela na tablicy i w zeszytach.

Rysunki. 2 godz. tyg. Zaczęto od ćwiczeń w rysowaniu na tablicy kół, i t. p. linii, z których tworząno stopniowo liście, palmetki i inne łatwe ornamenta swobodne. Po uzyskaniu w ćwiczeniach tych pewnej biegłości, przystąpiono do rysowania ornamentów z wzorów i tablicy, jakoteż kwiatów stylizowanych. Po objaśnieniu zasad rysunku perspektywicznego z poglądu, przystąpiono do ćwiczeń z modeli, pojedynczo i w grupach. Przejście do ornamentów plastycznych. Rysowanie i malowanie łatwych przedmiotów z natury, jak kwiatów, motyli, piór, barwnych naczyń. Wiadomości o barwach. Materyał — ołówek, farba.

Śpiew. Nuty — tonacye, skala muzyczna, trójdźwięk, czytanie nut w śpiewie. Ćwiczenia. Przerobiono 18 pieśni kościelnych, 10 świeckich.

III.

Temata do wypracowań piśmiennych polskich.

Klasa V. 1) Jakie wrażenia budzi w Tadeuszu widok domu, w którym spędził lata chłopięce ? (na podst. „P. Tadeusza“) (szkol). — 2) Obraz Litwy w przededniu wojen napoleońskich (na podst. „P. Tadeusza“) (dom). — 3) Śmierć i pogrzeb Grażyny (szkol). — 4) Treść i myśl zasadnicza nowelki Sienkiewicza: „Pójdźmy za nim“ (na podst. pryw. lekt.) (dom). — 5) Postać ks. Radziwiłła „Panie Kochanku“ w powiastce H. Rzewuskiego: „Pan Borowski“ (dom). — 6) a) Zwyczaje świąt Bożego Narodzenia w moim miejscu rodzinnem (szkic etnograficzny); b) Swaty w „Wiesławie“ (dom). — 7) Siciński w tradycji ludowej (szkol). — 8) Wpływ działania wody i atmosfery na skorupę ziemską (dom). — 9) Gerwazy na radzie w Dobrzynie (szkol). — 10) Tok myśli w wierszu K. Gaszyńskiego: „Tęsknota za krajem“ (dom). — 11) Myśl przewodnia Krasickiego: „Listu do ks. plebana“ (szkol). — 12) Żywot Jacka Soplicy (według własnych jego zeznań w X. ks. P. Tadeusza) (dom). — 13) Przebieg sporu między Soplicami a Horeszkami (dom). — 14) Tok myśli w kazaniu Skargi „O miłości Ojczyzny“ (szkol).

Klasa VIa. 1) Które czynniki wywołały nagły rozkwit naszej literatury w okresie złotym ? (szkol). — 2) Jak podróżowano

dawniej a jak dziś podróżują ? (dom). — 3) Czem wiosna w naturze, tem młodość w życiu człowieka (dom). — 4) Alexander i Antenor (w „Odprawie posłów“ Kochanowskiego) (szkol). — 5) Przyczyny upadku Rptej rzymskiej (dom). — 6) Stosunek XIX. trenu Kochanowskiego do poprzednich (szkol). — 7) Stan wewnętrzny Rzymu w czasie spisku Katyliny (na podst. lekt. łacińskiej) (dom). — 8) Zalety dobrego kolegi (na wzór Górnickiego „Dworzanina“) (dom). — 9) Jakie wady wytyka Starowolski w „Lamencie“ (szkol). — 10) Przyjemności życia wiejskiego (na podst. Kochanowskiego „Sobótka“ i Morsztyna „Wiejski żywot“) (dom). — 11) Zasługi Konarskiego na polu szkolnictwa polskiego (szkol). — 12) Oblężenie Częstochowy (na podst. lekt. dom. „Potopu“ Sienkiewicza) (dom). — 13) Naruszewicza stanowisko w historyografii polskiej (szkol). — 14) Książka jako dobry i zły towarzysz (dom).

Klasa VIb. 1) Jak rozwijała się oświata i piśmiennictwo polskie w epoce Piastów ? (szkol). — 2) Rozwinąć myśl zawartą w wierszu Reja:

„Mocna to zbroja z poczciwością cnota,
Ta sławy strzeże i broni kłopot“.

3) Jakich zmian w ustroju Rptej pol. domaga się Modrzewski w dziele „De emendanda Rpa“ (szkol). — 4) Skrzetuski jako ideał prawego rycerza (dom). — 5) Znaczenie chorów w „Odprawie posłów“ Kochanowskiego (dom). — 6) Sprawozdanie z prywatnej lektury domowej (dom). — 7) Skarga jako obrońca katolicyzmu (szkol). — 8) Pierwiastki polskie w „Żeńcach“ Szymonowicza (dom). — 9) Przyczyny upadku literatury polskiej w okresie III. (szkol.) — 10) Przyroda w usługach człowieka (dom). 11) Waleczność Jana Chryzostoma Paska (na podst. dom. lektury) (dom). — 12) Zasługi Karola W. około oświaty (szkol). — 13) Zapatrywanie pisarzy politycznych w w. XVIII. na potrzebę reform w Polsce (dom). — 14) Pierwiastek uczuciowy w literaturze okresu Stanisławowskiego (szkol).

Klasa VII. 1) Prądy polityczne i społeczne w Polsce w czasie sejmu czteroletniego (na podst. Niemcewicza „Powrót posła“) (dom). — 2) Jakimi sposobami stara się Bona nakłonić Zygmunta Augusta do rozłączenia się z Barbarą (na podst. Felińskiego: „Barbary Radziw.“) (szkol.) — 3) Istota romantyzmu i klasycyzmu (na podst. lekt. szkol.) (szkol). — 4) Miłość Ojczyzny w „Grażynie“ i „Konradzie Wall.“) (dom). — 5) Hrabia jako typ

bohatero-sentymentalny w „P. Tadeuszu“ (szkol). — 6) O ile Malczewski rozwinął w „Maryi“ motto z Kochanowskiego:

„Wszystko się dziwnie plecie na tym Bożym świecie;

A kto by chciał rozumem wszystkiego dochodzić,

I zginie i nie będzie umiał w to ugodzić“. (dom).

7) Żywioł rodzimy w komedjach Fredry (dom). — 8) Zadanie i cel poety (na podst. wiersza Zaleskiego „Śpiew poety“) (szkol.)

— 9) Jakie wpływy działały na Słowackiego w I. młodzięcym okresie jego twórczości (dom). — 10) Fatalizm zbrodni w „Balladynie“ Słowackiego (szkol).

Klasa VIII. 1) Walka na serca o Derwida między Gwinoną a Lillą Wenedą (na podst. Słowackiego: „Lilli Wenedy“) (szkol). — 2) Wartość moralna pracy (dom). — 3) Wina i kara hr. Henryka w „Nieboskiej komedyi“ Krasieńskiego (szkol). — 4) Pogląd na mesyanizm poetów naszych w okresie Mickiewiczowskim (dom). — 5) W jaki sposób Sokrates broni swej działalności nauczycielskiej (na podst. lekt. greckiej) (dom). — 6) Konrad w III. cz. Dziadów i Kordyan Słowackiego (dom). — 7) Rozwój dziępisarstwa w Polsce (szkol). — 8) Związek literatury politycznej w Polsce w w. XVI. z jej dziejami (szkol).

Temata do wypracowań piśmiennych niemieckich.

Klasa V. 1) Die Gefangennahme des Androklos (Eine Erzählung auf Grund d. Schull.) (szkol). — 2) Der Herbst (Eine Schilderung) (dom). — 3) Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szkol). — 4) Der Aufstand der Truppen des Klearchos bei Tarsos (Nach Xenoph. Anab.) (dom). — 5) Die Glücklichen (Eine Inhaltsangabe) (szkol). — 6) Ein Tag aus meinem Leben (dom). — 7) Welche Versprechungen machen die beiden Frauen dem jungen Herkules auf dem Scheidewege (n. d. Schull.) (szkol.) — 8) Mein Schulleben im Monate Jänner (In Briefform) (dom). — 9) Des Vogels Rat (Eine Nacherzählung) (szkol). — 10) Die Bürgschaft (Inhaltsangabe) (dom). — 11) Lebensgeschichte des Samstag — Christoph in Roseggers „Säemann“ (Auf Grund d. Schull.) (szkol). — 12) Ein Frühlingstag (dom). — 13) Wie ich meine Ferien zubringen will (dom). — 14) Erläuterung des Grundgedankens in Schillers „Kraniche des Ibykus“ (szkol).

Klasa VIa. 1) Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szkol). — 2) Das Rittertum in seiner historischen Entwicklung (dom). — 3) Inhaltsangabe des 1. Gesanges v. Goethes „Hermann und Dorothea“ (szkol). — 4) Der Herbst (Eine Schilderung) (dom). — 5) Die Entdeckung Germaniens durch Pytheas (Eine Erz. auf Grund d. Unterr.) (szkol). — 6) Über den Nutzen des Eisens (dom). — 7) Die Schlacht der Ostgoten am Vesuv (Eine Erz. auf Grund d. Unterr.) (szkol). — 8) Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szkol). — 9) Der Gang der Handlung in Goethes „Hermann und Dorothea“ (dom). — 10) Der Graf von Habsburg (Inhaltsangabe) (szkol). — 11) Der Krieg mit Tarent und mit dem Könige Pyrrhus (Auf Grund d. hist. Unterr.) (dom). — 12) Die Genesung des tollen Invaliden auf dem Fort Ratonneau (n. d. Schull.) (szkol). — 13) Die Wichtigkeit des Papiers in unserem Kulturleben (dom). — 14) Die Jungfrau von Orleans vor dem Könige zu Chinon (Schillers „Jungfrau v. Orleans“) (szkol).

Klasa VIb. 1) Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szkol). — 2) Die Ritterspiele im Mittelalter (dom). — 3) Inhaltsangabe des 2. Gesanges v. Goethes „Hermann und Dorothea“ (szkol). — 4) Der Herbst (Eine Schilderung) (dom). — 5) Die Entdeckungsreise des Pytheas (Eine Erz. auf Grund d. Unterr.) (szkol). — 6) Über den Nutzen des Eisens (dom). — 7) Die Schlacht der Ostgoten bei Taginas (Eine Erz. auf Grund d. Unterr.) (szkol). — 8) Eine Übersetzung aus dem Polnischen (szkol). — 9) Die Fabel in Göthes „Hermann und Dorothea“ (dom). — 10) Inhaltsangabe der gelesenen Ballade: „Der Graf von Habsburg“ (szkol). — 11) Inhaltsangabe und Grundgedanke der Schiller'schen Romanze „Der Kampf mit dem Drachen“. (dom). — 12) Kurzgefasste Lebensgeschichte des tollen Invaliden Francoeur (n. d. Schull.) (szkol). — 13) Gedankengang und Grundidee in Schillers „Taucher“ (dom). — 14) Gedankengang in Uhlands „Glück von Edenhall“ (szkol).

Klasa VII. 1) Die Bedeutung des Hildebrandsliedes für die deutsche Literatur (szkol). — 2) Die mythischen und historischen Elemente im Nibelungenliede (dom). — 3) Die Exposition in Goethes „Egmont“ (szkol). — 4) Wer nicht vorwärts geth, der kommt zurück (dom). — 5) Wodurch will Wilhelm von Oranien den Egmont zur Flucht aus Brüssel bewegen? (n. Goethes „Egmont“) (szkol). — 6) Das gute Beispiel ist der beste Lehrmeister (dom). — 7) Welche Umstände treiben den Philotas

in den Tod (auf Grund d. Schull.) (szkol). — 8) Was erfahren wir über Johanna d'Arc aus dem Prologe (n. Schillers „Jungfrau v. Orleans“) (dom). — 9) Geschichte des Verlobungsringes in Lessings „Minna von Barnhelm“ (dom). — 10) Johannas Schuld und Sühne in Schillers „Jungfrau von Orleans“ (szkol).

Klasa VIII. 1) Die zweite Belagerung Wiens (1683) durch die Türken (dom). — 2) Die Beratung der Schweizer auf der Rütliwiese (Schillers „Wilhelm Tell“) (szkol). — 3) Demetrius vor dem Reichstage zu Krakau (Schillers „Demetrius“) (szkol). — 4) Was der Mensch säet, das wird er ernten (dom). — 5) Wilhelm Tell Characterschilderung (Schillers „Wilhelm Tell“) (dom). — 6) Ursachen des österreichischen Erbfolgekrieges (Eine Abhandlung) (dom). — 7) Die Fabel in Grillparzers „Ahnfrau“ (szkol). — 8) Grillparzers Leben und Wirken (Auf Grund d. Unterr.) (szkol).

IV.

Egzamin dojrzałości.

Piśmienna część egzaminu dojrzałości odbyła się w dniach od 8. do 12. maja 1905.

Abituryenci mieli następujące temata do wypracowania:

- I. z języką łacińskiego: a) przekład polsko-łaciński: Tekst ułożony na podstawie P. C. Tacyta: „Annales“ I. (XXXII. i XXXIII.): „Bunt legionów nad dolnym Renem.“ — b) łacińsko-polski: Ciceronis in Verrem act. II. liber IV. caput 34. §. 74-76.
- II. z języka greckiego: Xenoph. Hell. VI. III. 4-7.
- III. z języka polskiego: Wielkość i potęga narodów i państw z wielkich rodzi się mężów.
- IV. z języka niemieckiego: Schuld und Sühne Wallensteins. (Schillers „Wallensteins Tod“).
- V. z matematyki:

1) Jakież kąty spełniają równania:

$$\begin{aligned} 9 \operatorname{tg} x + \operatorname{tg} y &= 4 \\ 4 \operatorname{cotg} x + 2 \operatorname{cotg} y &= 2. \end{aligned}$$

2) Suma dwu pierwszych wyrazów postępu geometrycznego jest $\frac{8}{3}$; pierwszy wyraz tego postępu jest różnicą postępu

arytmetycznego, w którym suma pierwszych dziesięciu wyrazów jest 51, a pierwszy wyraz jest ilorazem postępu geometrycznego. Co to za postępy ?

3) Trzecia część większego pierwiastka równania :

$$\sqrt[3]{(x-3)^2} = 4, \quad (3 + \sqrt[3]{x-3})$$

jest połową wielkiej osi elipsy, której mimośród linijny, $e = 48$ j. Obliczyć objętość stożka równobocznego, którego powierzchnia równa się powierzchni tej elipsy.

Do piśmiennego egzaminu dojrzałości przystąpiło 32 abiturjentów, a to 31 publicznych i 1 eksternista. Ustny egzamin dojrzałości odbył się w dniach od 22. do 26. maja pod przewodnictwem Delegata c. k. Rady szkol. kraj., c. k. dyrektora gimn. I. w Rzeszowie, Józefa Nogaja. Do egzaminu ustnego przystąpiło 27 ucz. publ. i 1 eksternista.

Wynik egzaminu był następujący:

a) publicznych:

świadectwo dojrzałości z odznaczeniem otrzymało	3
świadectwo dojrzałości	18
pozwolenie powtórzenia egz. z jednego przedmiotu	6
reprobowano na rok	—
	Razem 27

b) eksternistów :

świadectwo dojrzałości otrzymał	—
pozwolenie powtórzenia egz. z jednego przedmiotu	1
reprobowano na rok	—
reprobowano bez terminu	—
	Razem 1
	Ogółem 28

WYKAZ ABITURYENTÓW, którzy otrzymali świadectwo dojrzałości w roku 1905.

L. p.	Imię i nazwisko	Religii	ma lat	uczeszczał do gimn. lat	uznany	przyszły zawód
1	Czajka Józef	rz. kat.	20	8	dojrzałym	technika
2	Gdula Władysław	gr. kat.	22	8	"	akad. handl.
3	Iwanowicz Antoni	"	20	8	"	teologia
4	Jahl Władysław	rz. kat.	19	9	"	akad. górń.
5	Janów Bronisław	gr. kat.	20	8	"	teologia
6	Kiszakiewicz Emil	"	21	8	"	akad. handl.
7	Kondracki Franciszek	"	21	8	dojrz. z odzn.	filozofia
8	Koszalka Wincenty	rz. kat.	20	8	"	technika
9	Lax Józef	mojż.	20	8	dojrzałym	akad. handl.
10	Łańcucki Ludwik	rz. kat.	19	8	"	akad. leśń.
11	Margulies Elkon	mojż.	19	9	"	medycyna
12	Niemezyk Jan	rz. kat.	20	8	"	teologia
13	Rager Maurycy	mojż.	18	8	"	technika
14	Schneebaum Aron	"	20	8	"	akad. handl.
15	Seif Izaak	"	22	8	dojrz. z odzn.	filozofia
16	Sobolewski Jan	rz. kat.	22	8	dojrzałym	teologia
17	Spiegel Markus	mojż.	20	9	"	prawo
18	Steindl Włodzimierz	rz. kat.	21	9	"	prawo
19	Tannenbaum Arnold	mojż.	22	10	"	rabinat
20	Wiącek Jan	rz. kat.	18	8	"	akad. leśń.
21	Zabiegły Rafał	"	20	9	"	prawo

V.

Zbiory naukowe.

1. Biblioteka.

Zawiadowca: Prof. A. Wotek.

Czytelnia dla nauczycieli powiększyła się w bieżącym roku o 16 dzieł w 24 tomach. Dzieła te wymienione są według działów, do których należą, w dodatku do sprawozdania.

Do biblioteki polskiej dla młodzieży zakupiono w b. r. następujące dzieła: 1) Bełza Władysław: Ostatnie chwile i pogrzeb A. Mickiewicza. — 2) Bem August: Teorya polskiej poezyi z przykładami w zarysie popul. analit. dziejowym. — Bodzantowicz K. S.: 3) Rodzina konfederatów. Lwów. 1883. — 4) Opowiadania historyczne i pisma pomniejsze. — Brodziński Kazimierz: 5) O klasyczności i romantyczności, oprac. P. Chmielowski. — 6) Wiesław, oprac. prof. Wład. Jankowski. — 7) Brzeziński Michał: Nasi przyjaciele i wrogowie wśród ptaków. — 8) Bruchnalski Wiktor: Geneza Grażyny. — 9) Brückner Alexander: Dzieje literatury polskiej. (2 tomy). — 10) Byron — Mickiewicz: Giaur, oprac. P. Chmielowski. — 11) Bałucki Michał: Mój pierwszy występ literacki. — Chmielowski Piotr: 12) Adam Mickiewicz (2 tomy). — 13) Estetyka Mickiewicza. — 14) Najnowsze prądy poezyi polskiej. — 15) Współcześni poeci polscy. — 16) Dramat polski doby najnowszej. — 17) Stanisław Wyspiański, studjum literackie. — 18) Stylistyka polska. — Cooper Franciszek: 19) Ostatni Mohikanin (2 tomy). — 20) Pionierowie nad źródłami Suskehany. (2 tomy). — 21) Doleżan W.: Rozbiór krytyczny powieści hist. H. Sienkiewicza: a) Ogniem i mieczem, b) Potop, c) Pan Wołodyjowski. — 22) Fridrich ks. T. J.: Historie cudownych obrazów N. P. Maryi w Polsce. (2 tomy). — 23) Górnicki Łukasz: Dworzanin, oprac. prof. Zyg. Paulisz. — 24) Górski Konst.: Historia jazdy polskiej, wyd. 2. — 25) Gruszecki Artur: W tysiąc lat, powieść na tle stosunków słowackowęg. — Jokay Maurycy: 26) Od Wisły do Gangesu. — 27) Złote

- czasy Siedmiogrodu (2 tomy), tłóm. St. Poeche. — 28) Kitowicz Andrzej: Opis obyczajów i zwyczajów za panowania Augusta III., wyd. Zawadzkiego. — 29) Kochanowski Jan: Treny, oprac. prof. Zyg. Paulisz. — 30) Kochanowski J. K.: Witold, Wielki Książę Litewski, studjum hist. — 31) Kozłowski Władysław: Co i jak czytać? — 32) Koźmian Kajetan: Z pamiętników, wyd. Tow. Naucz. Szkół. wyż. — Kraszewski J. I.: 33) Męczennica na tronie (2 tomy). — 34) Z siedmioletniej wojny (2 tomy). — 35) Krzyszkowski: Czterdzieści cztery, przyczynek do studyów nad Dziadami. Kraków 1903. — 36) Lipiner Gustaw: Widzenie księdza Piotra. — 37) Łoziński Walery: Zaklęty dwór (2 tomy). — 38) Mazanowski Antoni: Stosunki i wzajemne sądy Mickiewicza, Słowackiego i Krasińskiego. — 39) Mayne Reid: Biały koń. — Mickiewicz Adam: 40) Księgi Narodu Polskiego. — 41) Grażyna, oprac. na scenę przez Gustawa Baumfelda. — 42) Morawska Zofia: Złota ostroga, powieść z czasów ks. J. Poniatowskiego. — 43) Morzycka F.: Z dalekiej północy. — 44) Orkan Władysław: Nad urwiskiem. Szkice i obrazki. Lwów 1900. — 45) Passendorfer Artur: Błędy językowe, wyd. 2. — 46) Popławska: Dwie mogiły. — 47) Prus Bolesław: Faraon (3 tomy). — Przyborowski Walery: 48) Szwoleżer Stach, powieść. — 49) Na San Domingo, opow. legionisty. — 50) Szwedzi w Warszawie. — 51) Petelenz Karol: Walki Zulów i Boerów. — 52) Rzewuski Henryk: Listopad. Poznań 1900. (3 egzemplarze). — 53) Fryderyk Schiller: Marya Stuart, oprac. P. Chmielowski. — 54) Sienkiewicz Henryk: Krzyżacy (4 tomy). — 55) Skarga Piotr: Kazania sejmowe, oprac. prof. dr. M. Janik. — 56) Słowacki Juliusz: Anelli, oprac. dr. W. Hahn. — 57) Stasiak Józef: Brandenburg. — 58) Szajnocha Karol: Mściciel. — 59) Szumski: Wspomnienia o 3 pułku ułanów (illustr.). — 60) Teresa Jadwiga: Zwycięstwo woli. — 61) Topór: W kraju męźnych Boerów. — Umiński Władysław: 62) Biały Mandaryn. — 63) Młody jeniec indyjski. — 64) W kraju ludożerców. — 65) W pustyniach Australii. — 66) Zwycięzcy Oceanu. — Verne Juliusz: 67) Podróż naokoło świata w 80 dniach. — 68) Pustynia lodowa. — Wasilewski Zygmunt: 69) Nowy Konrad, rozbiór „Wyzwolenia“ Wyspiańskiego. — 70) Śladami Mickiewicza. — 71) Pamiętkowa książka ku uczczeniu złożenia zwłok A. Mickiewicza na Wawelu. Lwów 1890. — 72) Wilczyński Alexander: Nowe fotografie społeczne. Lwów 1885. — 73) Zaleska J. M.: 73) Gwiazda Sudanu. — 74) Młody wy-

gnaniec. — 75) Wyprawa po skarby ukryte wśród puszczy. — 76) Zych Maurycy: Nowele Konkursowe „Czasu“ 1897. — 77) Rok Mickiewiczowski.

Czytelnia dla młodzieży niemiecka: 1) Anzengruber: Der Mann, sein Werk v. Bettelheim. (2 egzemplarze) — 2) J. H. Campe: Robinson der Jüngere (2 egz.) Grillparzer: 3) Sein Leben und Wirken v. Sittenberger (2 egz.) — 4) Die Ahnfrau, wyd. Tow. naucz. szkół. wyż. (6 egz.) — 5) Haffter E.: Briefe aus dem Hohen Norden. — Hauptmann: 6) Die versunkene Glocke. — 7) Hanneles Himmelfahrt (2 egz.) — 8) Walter Scotts beste Romane (10 tomów).

Czytelnia dla młodzieży ruska: 1) Cehłyński: Kara rowisty (dramat.). — Drahomaniw Mychajło: 2) Hałycko ruśke pyśmeństwo. — 3) Mykoła Iwanowicz Kostomariw. — 4) Franko Iwan: Koły szcze żwiry howoryły. — 5) Komyśkyj Ołeksander: Waryjanty na dekotri twory Szewczenka. — 6) Łewiśkyj J. (Neczuj): Mykoła Dżeria. — 7) Puluj: Neprospaszcza syła. — 8) Nowi pereminni zwizdy. — 9) Rudnyśkyj Stefan: Ruśki zemli polskoi korony w XV. w. — 10) Ruska pyśmienniot' I. Twory Iwana Kotlarewskoho, Petra Artemowskoho Hułaka, Ew. Hrebinky. — 11) Szewczenko: Wybir Tworiw dla młodeży. — 12) Ustyjanowycz Mykoła: Powisty. — 13) Wakano Stefan: Pered doświtom (dramat.).

Dary: Wydawnictwa Wysokich Władz: Min. ośw.; Akad. umiej.; Rady szkolnej krajowej; Wydziału krajowego; nadto dzieła: „Słowniczek błędów językowych“ dar autora, prof. Artura Passendorfera, Lwów 1905; „Fotografia praktyczna w zarysie“ dar autora, Józefa Świtkowskiego, Lwów 1903; „Historia Nowego Sącza“ (3 tomy), dar autora, ks. Jana Sygańskiego T. J. Ofiarodawcom składa Dyrekcyja Zakładu szczerze podziękowanie.

Czasopisma: Biblioteka Warszawska, Przegląd polski, Przewodnik bibliograficzny, Kwartalnik historyczny, Eos, Kosmos, Poradnik językowy, Wszechświat, Rodzina i szkoła; Neue Jahrbücher f. d. classische Alterthum und f. d. Pädagogik, Lehrproben — Lehrgänge, Oest. ung. Revue, Zeitschrift für oesterr. Gymnasien, Zeitschrift für den physikal. u. chemischen Unterricht, Dziennik urzędowy c. k. Rady szkolnej krajowej, Verordnungsblatt.

Ruch w czytelni polskiej uczniów.

Klasa		L. uczniów.	L. książek.
	IIa.	49	280
"	IIb.	47	276
"	IIIa.	31	149
"	IIIb.	24	104
"	IIIc.	32	327
"	IVa.	34	184
"	IVb.	31	225
"	V.	33	117
"	VIa.	16	65
"	VIb.	26	115
"	VII.	37	193
"	VIII.	28	112
	Razem	<u>388</u>	<u>2147</u>

2. Zbiory geograficzne.

Zawiaadowca: Prof. *Ignacy Rychlik*.

Z r. 1903/4 dostawiono: Gaebler: Europa (polit.) — Rosya i Skandynawia. — Europa środkowa i południowa. — Album Matejki. — Reliefkarte. — Führer: Sinaigebirge. — Lehmann: Tempel zu Jerusalem i Constantinopel. — Hölzel: Der Fischsee.

W r. 1904/5: Schwabe-Gaebler: Griechische Welt. — Schwabe-Gaebler: Germanien und Gallien zur Römerzeit. — Gaebler: Nordamerika (physik.) — Südamerika (physik.) — Hölzel: Das Berner Oberland. — Schneider und Metze: Hauptmerkmale der Baustile, 10 tablic: 90×70 cm.

3. Gabinet fizykalny.

Zawiaadowca: Prof. *Franciszek Stuszkiewicz*.

Skoczki chińskie, do okazania zmiany równowagi ciał ze zmianą położenia środka ciężkości. Przyrząd Pascala. Przyrząd do okazania jednost. rozchodzenia się ciśnienia w cieczech. Przyrząd do osmozy gazów. Płytką gipsowa do okazania przewodzenia ciepła w kryształach. Przyrząd do okazania maximum gęstości wody. Flaszka z ciekłym bezwodnikiem węglowym. Widelki strojowe do doświadczeń fonautograficznych. Wahadło podwójne Airy'ego, do okazania ruchów drgających złożonych. Lupa

aplanatyczna. Spektroskop Hoffmanna, á vision directe i 6 druków platynowych, wtopionych w szkło. Przyrząd do obiektywnego okazania polaryzacji światła. Elektrometr aluminiowy Kolbego. Przyrząd do okazania działania gromnika. Ogniwa Leclanche'a 2. Akumulatory 3. Opornica do akumulatorów. Bateria termoelektryczna Gülchera z 66 ogniw. Lampa łukowa z automatycznym regulatorem. Rurka Geislerowska z 4 cieczami fluoryzującymi. Rurka Crookes'a z ciałem fosforyzującym. Vacuum-skała. Spinharskop, do okazania promieni radu. Przyrząd Lodge'a, do okazania rezonancy elektrycznej. Karta gwiazdowego nieba i 20 diapozytów z dziedziny kosmografii.

4. Gabinet historii naturalnej.

Zawiaadowca: Prof. *Kazimierz Piątkowski.*

I. Dział. **Zoologia:** Ptaków wypchanych 20 okazów; z tego: drapieżców 4, śpiewaków 11, kuraków 3, brodzieców 2. Gady-prep. spirytusowe, 8 okazów. Ryby-7 prep. spiryt. Mięczaki-5 prep. spiryt. 42 muszli. Owady-6 przeobrażeń chrząszczy; 4 przeobrażenia motyli. Skorupiaki - 5 prep. spiryt. anatomicznych i zootomicznych, prep. spiryt. *Homarus vulgaris*. Robaki-2 prep. spiryt. Jamochłonne - 2 prep. spiryt. Preparaty mikroskopowe: płuca, nerki i arterya człowieka.

II. Dział. **Botanika:** *Schiromycetes*-Modele bakteryi. *Papaver Rhoëas*, *Pisum sativum*, *Linum usitatissimum*, *Zea Mays*. — Modele kwiatów z masy papierowej. Preparaty mikroskopowe: 21 sztuk anatomicznych, bakterye i okrzemki.

5. Gabinet archeologiczny.

Zawiaadowca: Prof. *Władysław Krukowski.*

Modele: Szopa obłącznicza, szopa dla minerów, płot ochronny, szopa dla pionierów, szopa dla zasypywania rowów, wieża obłącznicza.

Tablice: 7 tablic Cybulskiego do starożytności rzymskich i greckich, trzy style (dorycki, joński i koryncki), 7 fotografii rzeźby klasycznej z Muzeum Watykańskiego.

Atlasy: *Illustrationen zur Topographie des alten Rom*, *Bilderatlas zum Homer*, *Bilderatlas zu Ovids Metamorphosen*, *Denkmäler antiker Kunst* (10 egzemp.).

Książki: Geschichte der griechischen Plastik, v. Collignon-Thraemer (2 tomy), Lehr- und Anschauungsbehelfe zu den lateinischen Schulklassiken v. Hugo Mužik.

6. *Gabinet rysunkowy.*

Zawiaadowca: Prof. *Gustaw Otremba.*

Dwie wazy malowane; malowana płyta ścienna; dwa modele gipsowe.

VI.

Kronika zakładu.

Rok szkolny rozpoczął się uroczystem nabożeństwem wstępnem dnia 3. września; 5. września odczytano uczniom przepisy szkolne i zaraz zaczęła się regularna nauka.

Liczba uczniów publicznych zapisanych na początku b. r. szkol. wynosiła 627, zatem w porównaniu z początkiem roku poprzedniego zmniejszyła się o 19. Oddziałów równorzędnych było w tym roku po 2 w klasie I. i III, a po jednym w kl. II, IV i VI, razem z klasami głównymi oddziałów 15.

Dnia 4. października wziął Zakład udział w uroczystem nabożeństwie dziękczynnem z powodu imienin Najjaśniejszego Pana.

Dnia 9. września i 19. listopada zaś brał Zakład udział w uroczystem nabożeństwie żałobnem za duszę ś. p. Cesarzowej Elżbiety.

Dnia 15. listopada święciliśmy uroczystość patrona szkolnego, św. Stanisława Kostki, nabożeństwem, jak corocznie.

W dniach 16, 17 i 18. listopada przeprowadził częściową lustrację zakładu Pan c. k. Kraj. Inspektor szkół naszego okręgu.

Dnia 4 grudnia wziął Zakład udział w uroczystem nabożeństwie i procesyi celem uczczenia 50 letniego jubileuszu dogmatu Niepokalanego Poczęcia Najśw. Maryi Panny.

Dnia 21. grudnia obchodził Zakład doroczną uroczystość ku uczczeniu pamięci wieszca naszego, Adama Mickiewicza w sali Tow. „Gwiazda“. Program poranku stanowiły, jak zwyczajnie: przemówienia, deklamacje, śpiewy. Przemawiali: prof. Mączewski i uczeń Polniak, orkiestrą z uczniów złożoną dyrygował uczeń Łowicki.

W ciągu roku uczniowie katolicy przystępowali trzykrotnie do spowiedzi i komunii św., a to: dnia 26. września, 10 kwietnia,

i 13 czerwca. Przed spowiedzią wielkanocną odprawili uczniowie wspólne rekolekcyje, ob. łąc. pod przewodnictwem O. Romana Kajetanowicza Br. M., ob. gr. pod przewodnictwem ks. katechety.

Stan zdrowotny uczniów był w ogóle dość zadowolniający. Z powodu dłuższej słabości tylko kilku uczniów musiało szkołę opuścić; rozstali się zaś z tym światem po krótkiej słabości **Władysław Król**, z kl. VIII. i **Adam Wojtaś** z kl. I.

Dla Grona nauczycielskiego był rok ubiegły ciężkim; po krótkiej bowiem a uciążliwej chorobie przeniósł się do wieczności dyrektor, **Józef Wójcik**, dnia 19 marca. Wspomnienie pòsmiertne o nim umieszcza się na końcu sprawozdania.

Na urządzenie wewnętrzne otrzymał Zakład na r. 1905. kwotę 1800 k.; na uzupełnienie środków naukowych 2500 k.

Świetna Deputacya do nadzoru mieszkań uczniów szkół średnich w naszym mieście kontrolowała i w tym roku dwukrotnie mieszkania uczniów.

Oprócz niej były czynne pod przewodnictwem Dyrektora komisye: uroczystościowa i zabawowa (wycieczkowa), w której skład wchodzili profesorowie: Zieliński, Piątkowski, Kantor i Podgórski.

Dnia 27. czerwca wziął Zakład udział w uroczystem nabożeństwie żałobnem za spokój duszy ś. p. Cesarza Ferdynanda.

Pierwsze półrocze zakończyliśmy 30. stycznia, a rok szkolny dnia 30. czerwca nabożeństwem dziękczynnem.

VII.

Ważniejsze rozporządzenia.

C. k. Rada szkolna krajowa podaje warunki, pod jakimi abiturycenci szkół realnych mogą być zwyczajnymi słuchaczami uniwersytetu (rozp. z 27. lipca 1904. l. 26323).

Te same dyspenzy, jakie przyznaje się abiturjentom przy ustnym egzaminie, należą się także kobietom, składającym egzamin dojrzałości w gimnazyach (M. O. z 21. grudnia 1904. l. 42212. int. R. S. K. z 3. marca 1905. l. 890).

C. k. Rada szkolna krajowa wydaje nowy „Plan nauki języka polskiego w gimnazyach“, zatwierdzony przez c. k. M. O. rozp. z dnia 25. lutego 1905. l. 28284/04 (rozp. c. k. R. S. K. z 6. maja 1905. l. 16818).

W poczet książek szkolnych

c. k. R. S. Kr. zalicza podręczniki do:

Religii: Dorożyński: Etyka katolicka.

Stefanowycz: Istorya chryst. katolickoi cerkwy.

Języka łacińskiego: Kłak: Cornelius Nepos.

Języka greckiego: Fiderer: Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 4.

Języka polskiego: Passendorfer: Słowniczek błędów językowych.

C. d. wydawnictw brodzkich (Schiller-Bodzyński: Marya Stuart, Mickiewicz-Baumfeld: Grażyna).

Historyi i geografii: Dr. Romer: Geografia do kl. I.

Matematyki: Kranz: Arytmetyka i algebra na kl. niższe. Cz. I. i II.

Fizyki: Tomaszewski: Fizyka na kl. niższe, wyd. 4.

Historyi naturalnej: Piątkowski: Wskazówki do zbierania owadów.

Rostafiński: Botanika na kl. niższe, wyd. 5.

Nussbaum-Wiśniowski: Wiadomości z zoologii dla kl. niższych.

Propedeutyki filozofii: Nuckowski: Początki logiki.

Podręcznik do nauki śpiewu w szkołach średnich Stefana Suszyńskiego.

Zasady wychowania fizycznego, dra Piaseckiego.

Zasady piękna w sztuce, Wróblewskiego.

VIII.

Pomoc dla ubogich uczniów.

a) Stypendya pobierali:

1. Polański Jerzy, z IIIb, familijne z fund. Stan. Ładuńskiego, (40 dukatów holenderskich i 60 koron) 516 Kor. — gr.
2. Czerniecki Tadeusz, z V, z fundacyi m. Jarosławia im. Arcyks. Rudolfa 96 „ — „
3. Fleszar Stanisław, z V, z fund. Towarzystwa oficyalistów prywatnych 240 „ — „
4. Borczowski Karol, z VIa, z fundacyi t. zw.

	Jarosławskiej, utworzonej przez Annę z Sztembergków ks. Ostrogską	210 kor. — gr.
5.	Fuchs Hersch, z VIa, z fundacyi Strisowerowskiej, przez substytucyę na b. r.	160 „ — „
6.	Opióła Tadeusz, z VIa, z fundacyi Zakordonowej Krakowskiej	315 „ — „
7.	Mathiasz Teodor, z VIb, familijne Piotra Celewicza	200 „ — „
8.	Strzelecki Stefan, z VIb, z fund. ks. Józefa Nowakowskiego	180 „ — „
9.	Szarliński Stefan, z VII, z fund. Samuela Głowińskiego	315 „ — „
10.	Uszakiewicz Stanisław, z VII, j. 4.	210 „ — „
11.	Iwanowicz Antoni, z VIII, j. 2.	96 „ — „
12.	Koziak Jan, z VIII, z fund. Radymieńskiej im. Agenora hr. Gołuchowskiego	120 „ — „
13.	Lax Józef, z VIII, z fund. Abr. Oranża	200 „ — „
14.	Zabiegły Rafał, z VIII, z fund. Wydziału powiat. Jarosł.	100 „ — „
	Razem	2958 kor. — gr.

b) Całkowite lub częściowe **zaopatrzenie** dawały **bursy**: im. Kopernika 66 i ruska im. św. Onufrego 45 uczniom gimnazjalnym.

Na ręce dyrektora przysłał Zarząd dóbr J. E. Stan. hr. Tarnowskiego w Rudniku 360 K., z czego wypłacono bursie im. Kopernika 280 K., a resztę wydano na wsparcie dla dwu uczniów, pochodzących z okolicy Rudnika.

Wydział powiatowy w Cieszanowie przysłał 100 K. na udzielenie, w miarę potrzeby, wsparcia 5 uczniom z tamtego powiatu.

c) wsparcie bezpośrednie od Zakładu:

Na ten cel był **dochód:**

Pozostałość kasowa z r. 1903/4	98 kor. 54 gr.
Przy wpisach przed wakacjami	29 „ 04 „
„ „ po wakacjach	136 „ 91 „
Ze sprzedaży blankietów	10 „ 52 „
J.W. Pni hr. Siemieńska (1. VII.)	12 „ 50 „
WP. Ostrzihański (1. VII.)	5 „ — „

Do przeniesienia: 292 kor. 51 gr.

Z przeniesienia : 292 kor. 51 gr.

W.P. Rіzy (1. VII.)	3	"	—	"
„ Wiśniewski (4. VII.)	41	"	70	"
„ Prof. Namysł (13. VII.)	4	"	—	"
„ „ Dąbrowski (13. VII.)	4	"	—	"
„ Uścieński (14. VII.)	5	"	—	"
„ Meinhart (16. VII.)	5	"	—	"
Abituryent Pachter (15 IX.)	3	"	—	"
Uczniowie kl. Ib, z r. 1903/4 (23. IX.)	14	"	56	"
Szan. Gmina izraelicka tutejsza (17. I.)	50	"	—	"
Świet. Wydział powiat. w Jarosławiu (24. I.)	100	"	—	"
„ Rada powiat. w Cieszanowie (27. I.)	100	"	—	"
„ „ miasta Jarosławia (6. II.)	150	"	—	"
W.P. Eust. Wolski z Hawłowic (4. II.)	2	"	—	"
„ Połozynowicz	3	"	55	"
„ Lityński	4	"	55	"
Grono naucz. Szkoły wydz. żeńskiej w celu ucz- czenia pamięci dyrektora ś. p. J. Wójcika z urzędzonej składki (28. III.)	28	"	20	"
W. P. Wyszatycki (21. VI.)	1	"	93	"
Zwrot pożyczek od uczniów	81	"	70	"
Datki profesorów i uczniów (po egzortach i przy innych sposobnościach)	7	"	98	"

Razem . 902 kor. 68 gr.

Rozchód:

Wypożyczono uczniom	155	kor.	30	gr.
Książki do nauki	93	"	05	"
Ubrania nowe	484	"	—	"
Obuwie	8	"	—	"
Lekarstwa z opust. 25 ⁰ / ₀ z apteki WP. Rohma	65	"	15	"
„ „ „ 22 ⁰ / ₀ z apteki WP. Mahla	11	"	58	"
„ „ „ z apteki WP. Wyszatyckiego	1	"	93	"

Razem 819 kor. 01 gr.

Pozostałość kasowa na r. 1906 wynosi 83 kor. 67 gr.

Ze zbioru podręczników szkolnych wypożyczył zawiadowca prof. Antoni Janik:

Z kl. I uczniom	15	dzieł	56
„ II „	12	„	35
„ III „	13	„	24
„ IV „	10	„	26

Z kl. V	uczniom	8	dzieł	25
„ VI	„	10	„	18
„ VII	„	9	„	15
„ VIII	„	6	„	14
Razem uczniom		83	dzieł	213

Panowie P. T. Lekarze miejscowi udzielali bezinteresownie ubogim uczniom porady lekarskiej.

Wszystkim łaskawym Ofiarodawcom i Dobrodziejom ubogich uczniów składa Dyrekcyja w imieniu Zakładu głęboko odczute, serdeczne „Bóg zapłać“.

IX.

Ćwiczenia fizyczne młodzieży.

W dni pogodne odbywały się wycieczki za miasto, lub zabawy w ogrodzie Sokoła i w soboty po południu, za zezwoleniem Władzy wojskowej na błoniach pawłosiowskich, gdzie zwyczajnie odbywają się ćwiczenia wojskowe; odbywano także w b. r. ze starszymi uczniami naukę jazdy na kole.

Przerwy pomiędzy lekcyami szkolnemi spędzali uczniowie w dni pogodne w ogródku szkolnym na ożywionych zabawach oraz na ćwiczeniach na różnych przyrządach według ułożonego programu.

Nadto odbywały się wycieczki naukowe: klasy Ia. i IIIb, c. w okolice Jarostawia pod przewodnictwem prof. Rychlika; 15. listopada uczniowie kl. VII. zwiedzili pod przewodnictwem prof. Gniadego i Psui cukrownię w Przeworsku; dnia 29, 30 i 31 października 64 uczniów pojechało z prof. Piątkowskim na odsłonięcie kolumny Mickiewicza we Lwowie, przyczem zwiedzono zabytki historyczne i miasto.

X. STATYSTYKA

(Liczba u góry oznacza ilość prywatystów, a u dołu externistów.)

	K L A S A											Razem				
	la	lb	lc	lla	llb	llla	lllb	lllc	IVa	IVb	V		Vla	Vlb	VII	VIII
I. Liczba uczniów.																
Z końcem roku szkolnego 1903/4 było:																
A) Na początku roku szkolnego 1904/5:																
W ciągu roku wstąpiło:																
Ogółem przyjęto:	44 ⁴²	47	47	56	57 ²	42	43 ²	—	33	32 ²	35 ² +36	48 ⁴	—	39 ¹	41 ²	589 ^{17,2}
a) z tutejszego zakładu:	46	47	47	56 ²	56 ¹	37	37 ²	37	37	36 ¹	52 ²	32	32	43	32 ¹	627 ^{8,1}
β) z promocyą z klasy niższej:	3	1	—	—	—	2	1	—	—	1	1	—	2	1 ¹	1	15 ¹
β) repetentów:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
a) z promocyą z klasy niższej:	49	48	47	56 ²	57 ¹	39	38 ²	37	38	37 ¹	53 ²	32	34	44 ¹	33 ¹	642 ^{9,1}
β) repetentów:	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) na podstawie egzam. wstęp. i po przerwie.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
B) Zmiany w ciągu roku szkolnego	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
a) przeszedł z prywatystów na publicznych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) z publicznych na prywatystów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) opuściło szkołę	5	5	8	4	4	5	5	2	2	1	2	2	1	4	1	51
C) Jest z końcem roku szkolnego:																
a) publicznych	44	42	39	51	53	34	32	33	31	37	48	30	32	39	32 ¹	577 ¹
b) prywatystów	—	1	—	3	1	—	3	2	5	—	5	—	1	2	—	23
2. Według miejsca urodzenia uczniów.																
Z miasta Jaroslawa	10	4 ¹	1	12	6	8	3 ¹	3	9	6	6 ¹	7	2	6	10 ¹	93 ^{3,1}
Z powiatów okolicznych	15	19	26	20 ³	37 ¹	25	12	22 ²	11 ²	21	17 ²	13	16 ¹	26	14	294 ¹¹
Z Galiicyi	17	18	12	16	10	1	17 ²	7	10 ³	10	25 ¹	10	13	7 ²	8	181 ⁸
Z Przedlitawii	2	1	—	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	7
Z zagranicy: z królestwa Polskiego	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	0 ¹	—	—	—	—	1 ¹
z W. ks. Poznańskiego	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
z cesarstwa Rosyjskiego	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
z Ameryki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem	44	42 ¹	39	51 ³	53 ¹	34	32 ³	33 ²	31 ⁵	37	48 ⁵	30	32 ¹	39 ²	32 ¹	577 ^{25,1}

	K L A S A													Razem			
	la	lb	lc	lla	llb	llla	lllb	lllc	lllc	IVa	IVb	V	Vla		Vlb	VII	VIII
3. Według języka ojczystego.																	
Mówiących	42	25	39	50 ³	36	34	19 ²	33 ²	31 ⁵	23	42 ⁴	30	24 ¹	31	26 ¹	485 ¹⁷ ₁	
"	—	16 ¹	—	—	17 ¹	—	13 ¹	—	—	14	6 ¹	—	8	8 ²	6	88 ⁶	
"	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	
Razem	44	42 ¹	39	51 ³	53 ¹	34	32 ³	33 ²	31 ⁵	37	48 ⁵	30	32 ¹	39 ²	32 ¹	577 ²³ ₁	
4. Według wyznania religijnego.																	
Obrządku rzymsko-katolickiego	29	26	39	40 ³	36	24	19 ²	33 ²	20 ⁴	23	35 ⁴	22	19 ¹	26	18 ¹	409 ¹⁶ ₁	
"	—	16 ¹	—	—	17 ¹	—	13 ¹	—	—	14	6 ¹	—	13	8 ²	6	93 ⁶	
Wyznania mojżeszowego	15	—	—	11	—	10	—	—	11 ¹	—	7	8	—	5	8	75 ¹	
Razem	44	42 ¹	39	51 ³	53 ¹	34	32 ³	33 ²	31 ⁵	37	48 ⁵	30	32 ¹	39 ²	32 ¹	577 ²³ ₁	
5. Wiek uczniów.																	
Urodzonych w roku 1894	17	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	
"	11	10 ¹	10	17 ²	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	54 ³	
"	8	10	9	12 ¹	13 ¹	3	4	8	—	4	—	—	—	—	—	67 ²	
"	5	11	13	9	11	7	2 ¹	6 ¹	9 ¹	4	—	—	—	—	—	77 ³	
"	2	6	3	10	13	10	8 ²	3 ¹	4 ¹	9	8 ²	—	—	—	—	76 ⁶	
"	1	1	1	3	6	6	10	7	5	2	15 ¹	4	3	—	—	67 ¹	
"	—	1	—	—	4	5	7	6	9	13	10 ¹	7	11	7 ¹	—	80 ²	
"	—	—	—	—	—	1	1	3	2 ²	6	8	7	7	5	2	42 ³	
"	—	—	—	—	—	1	—	—	1 ¹	1	6 ¹	6	4	7	3	29 ²	
"	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	3	3	5	7	12 ¹	30 ¹	
"	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	2	9 ¹	6	20 ¹	
"	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	4	9	15	
"	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Razem	44	42 ¹	39	51 ³	53 ¹	34	32 ³	33 ²	31 ⁵	37	48 ⁵	30	32 ¹	39 ²	32 ¹	577 ²³ ₁	
6. Mieszkanie uczniów.																	
U rodziców	18	14 ¹	15	25 ³	10 ¹	13	6 ³	8 ²	13 ⁵	9	16 ⁴	8	8	15 ²	11 ¹	189 ²¹ ₁	
U krewnych	4	2	5	4	6	2	4	1	1	1	5	6	2	3	3	49	
U obcych	22	26	19	22	37	19	22	24	17	27	27 ¹	16	22 ¹	21	18	339 ²	
Razem	44	42 ¹	39	51 ³	53 ¹	34	32 ³	33 ²	31 ⁵	37	48 ⁵	30	32 ¹	39 ²	32 ¹	577 ²³ ₁	

	K L A S A											Razem				
	Ia	Ib	Ic	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IIIc	IVa	IVb	V		Vla	Vlb	VII	VIII
Taksy wstępne po 4 Kor. 20 h.	47	45	44	5	8	4	8	-	4	2	7	1	2	2	2	181
Datki na środki naukowe po 2 Kor.	49	48	47	58	58	39	40	37	38	38	55	32	34	45	33	651
Taksy za duplikaty świadectw																K. 110
Datki na gry i zabawy po 1 Kor.	32	38	37	49	44	23	22	22	27	28	38	24	23	31	24	462
Od tych datków było uwolnionych	14	7	6	6	11	11	12	14	9	8	14	6	8	10	8	144
12. Według stanu rodziców było uczniów:																
Nauczycieli szkół wyższych	-	4	2	1	3	2	1	2	3	2	2	-	2	2	-	6
" ludowych i wydziałowych	4	2	1	3	2	1	1	2	3	2	2	3	2	4	1	33
Księżę ruskich	2	4	-	-	1	-	3	-	-	1	1 ¹	-	-	1 ¹	-	13 ²
Zawodów naukowych	2	2	-	1	1	1	-	-	2	1	2	1	-	1	1	13
Urzędników państwowych	4	-	-	11	1	2	2 ¹	2	3	4	2	1	5	3 ¹	-	40 ²
" autonomicznych	1	1	-	1	2	-	1	-	3	-	2	1	2	1	-	12
" kolejowych	-	3	-	1	-	2	-	3	-	-	-	1	2	-	1	13
" prywatnych	-	2	4	1 ¹	4	5	1	2	1 ¹	2	2	4	2	1	-	29 ²
Właścicieli większych posiadłości	-	-	-	0 ²	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0 ²
fabryk	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
" realności miejskich	16	1	6	4	1	3	2 ¹	1	1	4	9 ¹	1	4	-	4	57 ²
Rolników	6	11	18	18	22	10	16 ¹	15 ¹	8 ³	19	12 ²	6	12	15	10	198 ⁷
Rzemieślników	7	8 ¹	4	1	4	-	4	4	2	3	1	2	6	6	8 ¹	50 ¹
Kupców i przemysłowców	4	4	-	6	3	6	2	1 ¹	7	2	10	5	2	5	5	56 ³
Śług publicznych	2	1	2	-	6	-	4	-	3	-	1	-	-	1	1	20
" prywatnych i zarobników	-	1	3	-	2	1	-	1	1	1	1	1	1	1	-	12 ¹
Bez opieki	-	1	1	3	4	3	-	-	1	2	3	4	1	2	1	24 ¹
Razem	44	42	39	51³	53	34	32³	33²	31⁵	37	48⁵	30	32	39²	32¹	577²⁵

KLASYFIKACYA UCZNIÓW

za drugie półrocze roku szkolnego 1904/5.

(Tłusty druk oznacza stopień pierwszy celujący)

Klasa I a.

Argasiński Edward	Kurzmann Markus
Bermann Otto	Łuc Józef
Bleicher Michał	Macak Antoni
Buczowski Ottokar	Milli Tadeusz
Borowicz Mieczysław	Pieniążek Wojciech
Ciećkiewicz Józef	Piestrak Zdzisław
Ciećkiewicz Maryan	Rossberger Romuald
Dyszyński Jan	Rosenblüth Markus
Fiutowski Adam	Rosenblüth Leon
Folwarczny Stefan	Sandbank Maurycy
Freier Józef	Sawicki Ludwik
Gąsiorski Stanisław	Schneebaum Józef
Kirschbaum Ignacy	Słowik Edmund
Kisiel Wojciech	Świtalski Ferdynand
Konieczny Józef	Tanzmann Markus
Kościółek Antoni	Więckowski Edwin

Stopień drugi otrzymało 7 uczniów, stopień trzeci 4, do egzaminu poprawczego przeznaczono 1.

Klasa I b.

Biliński Teofil	Makowej Leon
Bryliński Emilian	Maksym Jan
Dziurkiewicz Tadeusz	Mandryk Michał
Fikus Alojzy	Manowarda Mieczysław
Gałuszka Jan	Manowarda Romuald
Haško Karol	Marszałek Tomasz
Hołowacz Mikołaj	Niemiec Józef
Hrycyk Jarosław	Ostrihański Karol
Imiela Maurycy	Piątkiewicz Józef
Jakubiec Jan	Pretorius Roman
Jandura Julian	Rizy Michał
Karaś Franciszek	Świst Tomasz
Karasiński Józef	Szawarzyński Jan
Kondro Stefan	Szczepanik Józef
Kuschill Kazimierz	Terlecki Mikołaj
Łuc Jan	Wojtar Kazimierz
Łysowski Jakób	Wojtowicz Stanisław
Maj Jan	Wojtyna Jan

Stopień drugi otrzymał 1 uczeń, do egzaminu poprawczego przeznaczono 5.

Klasa I c.

Bauman Zygmunt	Nietrzeba Karol
Buczek Jan	Obara Franciszek
Gichowlas Jan	Piotrowski Józef
Dzikowski Leon	Płoskoń Władysław
Folwarczny Jan	Śmiałek Józef
Gorzkowski Andrzej	Socha Marcin
Hahn Tadeusz	Sowiński Franciszek
Joniec Stanisław	Strawa Michał
Kołodziej Aleksander	Ważny Błażej
Kornafel Władysław	Wojcik Józef
Kosiba Adam	Wolańczyk Józef
Krogulski Władysław	Zinterstein Roman
Malach Stanisław	Zwoliński Zygmunt

Stopień drugi otrzymało 3 uczniów, stopień trzeci 6, do egz. poprawczego przeznaczono 4.

Klasa II a.

Bańkowski Seweryn	Menkes Maurycy
Bermann Jan	Michno Władysław
Brągiel Waleryan	Niemczyk Antoni
Chameides Benno	Nowocień Ludwik
Galler Józef	Opioła Leon
Gazda Julian	Piziak Stanisław
Głuszak Franciszek	Porczak Józef
Grzywacz Ferdynand	Rosenblüth Zygmunt
Hausmann Ignacy	Schorr Pinchos
Hüscher Zygmunt	Siera Stanisław
Iwasieńko Kazimierz	Wallner Stanisław
Kądziołka Jan	Warchał Józef
Kopystyński Stanisław	Wieselthier Leopold
Koszałka Feliks	Wilk Jan
Lipiński Henryk	Wojtas Karol
Majewski Jan	Zieliński Tadeusz
Mazur Jan	Wolski Jan (pryw.)

Stopień drugi otrzymało uczniów 5, stopień trzeci 7, do egzaminu poprawczego przeznaczono 6.

Klasa II b.

Bałakim Roman	Derczyński Leopold
Białowąs Antoni	Diaków Mikołaj
Błok Ignacy	Drabik Józef
Brożbar Piotr	Gradowski Jan
Chmielowski Władysław	Groch Michał
Cielecki Jan	Homa Franciszek

Humelicz Tomasz
Jagiela Jan
Kłos Franciszek
Kostecki Ignacy
Kowalczyk Jan
Kuźniar Antoni
Łabno Kazimierz
Machnik Tadeusz
Maciałek Jan
Makowej Michał
Markiewicz Józef
Matz Witold
Mełnyk Jan
Milianowicz Włodzim.
Milli Jan
Mirtyński Adam
Moszyński Stanisław

Osada Henryk
Romankiewicz Wiktor
Rydzik Karol
Sawa Jan
Skiba Wincenty
Skretekowski Antoni
Sobaszko Jakób
Sokołowicz Józef
Strzelecki Bolesław
Szkolnik Michał
Warecha Teodor
Wąsacz Paweł
Wilk Ludwik
Wójcik Klemens
Wojdyło Adam
Zajac Maryan
Lityński Stefan (pryw.)

Stopień drugi otrzymało 3 uczniów, stopień trzeci 1, do egzaminu poprawczego przeznaczono 4.

Klasa III a.

Adamowski Mieczysław
Beck Józef
Cieśla Franciszek
Dziwota Władysław
Gancarz Ferdynand
Gargas Franciszek
Gawel Władysław
Hanas Franciszek
Jabłoński Roman
Jagiela Franciszek
Janas Franciszek
Kamiński Antoni

Keitsch Mendel
Kruk Antoni
Moses Maurycy
Motowidełko Franciszek
Nowak Maryan
Rosenblüth Alfred
Schiffmann Mendel
Starkmann Izaak
Tabaka Michał
Teitel Arnold
Żeglicki Romuald.

Stopień drugi otrzymało 3 uczniów, stopień trzeci 3, do egzaminu poprawczego przeznaczono 5.

Klasa III b.

Dyhdalewicz Teofil
Fleszar Alfred
Goch Kazimierz
Kowalski Bronisław
Kowalski Józef
Lasek Jan
Ledwos Jan
Mach Józef

Misiąg Ignacy
Moszczański Andrzej
Polański Jerzy
Pretorius Emil
Sabaraj Ireneusz
Samolewicz Jan
Słysz Walenty
Stachurski Józef

Stopień drugi otrzymało 8 uczniów, stopień trzeci 2, do egzaminu poprawczego przeznaczono 5, jednemu odroczone klasyfikację do września.

Klasa III c.

Buniowski Michał
Czech Władysław
Gąsior Józef
Karasiński Zygmunt
Kubaka Marcin
Kulpa Stanisław
Mikiewicz Wojciech
Mirtyński Zygmunt
Niemiec Józef
Perenc Stanisław
Portas Jan
Potoczny Karol
Prymon Andrzej

Siara Józef
Sokalski Tomasz
Sroczyński Karol
Steindl Witold
Szepelak Andrzej
Szurlewicz Tadeusz
Toroński Stanisław
Tryczyński Stanisław
Wiącek Władysław
Więckowski Ferdynand
Wójcik Eugeniusz
Wylaź Józef
Ziegelheim Michał

Stopień drugi otrzymało 2 uczniów, stopień trzeci 1, do egzaminu poprawczego przeznaczono 4.

Klasa IV a.

Abend Józef
Bernat Jakób
Bernstein Leon
Blumenfeld Maksymilian
Cyran Tomasz
Deiches Zygmunt
Engelberg Zygmunt
Gawron Walenty
Hahn Roman
Holländer Abraham
Keller Jan
Krysa Wojciech
Kupfermann Baruch
Kurzmann Izidor
Lam Kazimierz

Leja Jan
Mańkowski Aureli
Matuszek Jan
Nowak Maryan
Partykiewicz Augustyn
Pituch Romuald
Pomeranz Juliusz
Reif Tadeusz
Rosberger Maksymilian
Siuzdak Julian
Stręciwilk Wojciech
Świątoniowski Józef
Wieczorkiewicz Józef
Landau Adolf (pryw.)

Stopień drugi otrzymał 1 uczeń, do egzaminu poprawczego przeznaczono 2.

Klasa IV b.

Berezowski Aleksander
Bucia Józef
Buniowski Michał
Giliciński Włodzimierz
Gottman Kornel
Górka Tadeusz
Gruszka Sylwester
Hołowiecki Jakób
Kostek Mirosław
Kutarski Józef

Liśkiewicz Antoni
Łaszczyński Maciej
Łowicki Władysław
Łucyk Paweł
Maga Tomasz
Naleśniak Jakób
Nicałek Maryan
Noskiewicz Jan
Pieczek Józef
Rodolak Piotr

Reichert Wincenty
Romański Karol
Stoperkiewicz Michał
Szczekot Władysław
Szkolnik Jan

Szykuła Piotr
Tumidajski Julian
Wań Leon
Wojtyna Ignacy

Stopień drugi otrzymał 1 uczeń, stopień trzeci 4, do egzaminu poprawczego przeznaczono 2, jednemu odroczone klasyfikację do września.

Klasa V.

Bajorek Kazimierz
Bałuciński Emil
Cieckiewicz Adam
Ciepły Andrzej
Czerniecki Tadeusz
Dobiecki Roman
Fast Hirsch
Fecko Maryan
Hakalla Stefan
Krzyszkowski Tadeusz
Krzywonos Jan
Kudła Józef
Ledwos Antoni
Lifschütz Maksymilian
Lorens Antoni
Matyja Antoni
Michalicha Andrzej

Michalski Benedykt
Milanycz Bazyli
Miś Stanisław
Osip Andrzej
Pawlin Adam
Reif Bolesław
Rzepecki Adam
Sandig Hirsch
Segal Aleksander
Segal Roman
Skorupski Maryan
Słupak Tomasz
Szwedzicki Józef
Szwedzicki Roman
Wikiera Eugeniusz
Zmora Izidor
Umiński Józef (pryw.)

Stopień drugi otrzymało 8 uczniów, do egzaminu poprawczego przeznaczono 6, jednemu odroczone klasyfikację do września.

Klasa VI a.

Bętkowski Tadeusz
Blumenfeld Ludwik
Borcowski Karol
Browiński Michał
Czepita Stanisław
Fiutowski Gustaw
Fuchs Hirsch
Graff Henryk
Imiela Andrzej

Kłosowski Stanisław
Kupras Michał
Maksymczuk Jan
Muszyński Adam
Opiola Tadeusz
Schwarz Mojżesz
Schwarz Osias
Turko Karol

Stopień drugi otrzymało 5 uczniów, stopień trzeci 3, do egzaminu poprawczego przeznaczono 4, jednemu odroczone klasyfikację do września.

Klasa VI b.

Adamczak Tomasz
Cząstka Antoni
Damm Mieczysław

Filipowicz Jan
Gieleciński Bronisław
Hnatkowski Emilian

Hudyka Władysław
Mathiasz Teodat
Paluch Ludwik
Pikulski Witalis
Socha Franciszek
Strzelecki Stefan
Strzelecki Władysław

Wilk Michał
Witko Andrzej
Zarzycki Aleksy
Zawada Filip
Zawałkiewicz Jarosław
Zygmunt Józef
Żmudziński Julian

Stopień drugi otrzymało 2 uczniów, stopień trzeci 2, do egzaminu poprawczego przeznaczono 8.

Klasa VII.

Adamczak Wojciech
Bereżyński Kazimierz
Bergthal Dawid
Bodnar Eugeniusz
Czeszyk Józef
Dołowy Jan
Głazewski Lubomir
Górniewicz Zdzisław
Gutek Zygmunt
Howorka Czesław
Hüscher Wilhelm
Jurkiewicz Władysław
Kapko Izydor
Lalowicz Adolf

Łaszczyński Władysław
Niwiński Tadeusz
Osada Stanisław
Płaza Józef
Reichel Jan
Sadowski Julian
Salzmann Hirsch
Szarliński Stefan
Szlachcic Franciszek
Szwacz Jan
Trojan Antoni
Tumidajski Tadeusz
Turnheim Dawid
Wołoszyn Mikołaj

Stopień drugi otrzymało 5 uczniów, do egzaminu poprawczego przeznaczono 5, jednemu odroczone klasyfikację do września.

Klasa VIII.

Czajka Józef
Gdula Władysław
Iwanowicz Antoni
Jahl Władysław
Janów Bronisław
Kiszakiewicz Emil
Kłosowski Bronisław
Koczocik Józef
Kondracki Franciszek
Koszalka Wincenty
Kühlbett Szymon
Lax Józef
Łańcucki Ludwik
Margulies Elkon

Niemczyk Jan
Rager Maurycy
Schneebaum Aron
Seif Izaak
Skowronek Andrzej
Sobolewski Jan
Spiegel Markus
Steindl Włodzimierz
Sztaba Walenty
Tannenbaum Arnold
Wiącek Jan
Wilk Stanisław
Zabiegły Rafał

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów, jednemu odroczone klasyfikację do września.

Do wiadomości rodziców i opiekunów.

1. Każdy uczeń nowo wstępujący do 1 klasy musi:

a) zgłosić się w oznaczonym terminie (30 czerwca i 31 sierpnia) do kancelaryi Dyrekcyi w towarzystwie ojca czy matki, lub ich upoważnionego zastępcy.

b) wykazać się metryką chrztu lub przepisaną metryką urodzenia, że ma przynajmniej lat 10, czyli, że się urodził nie później jak w r. 1895.

c) przedłożyć ostatnie świadectwo szkolne, jeśli uczęszczał przedtem do szkół publicznych; jeżeli zaś kończy czwartą klasę szkół ludowych dopiero w dniu 15 lipca, ma przedłożyć zawiadomienie szkolne za 3. kwartał (rozp. z 21. IV. 02. l. 10953 RSKr.)

d) przedłożyć lekarskie świadectwo przebytej lub szczepionej ospy (względnie rewakcyonowania).

e) wreszcie ma złożyć przy zapisie 4 kor. 20 gr. jako takse wstępną i 2 kor. na środki naukowe, któreto pieniądze w razie niepomysłnego wyniku egzaminu będą mu zwrócone.

2. Przy egzaminie wstępnym do 1 klasy wymaga się:

z nauki religii: wiadomości, jakich uczeń powinien nabyć w pierwszych czterech latach nauki szkolnej w szkołach czteroklasowych;

z języka polskiego: czytania płynnego, objaśnienia przeczytanego ustępu pod względem treści i opowiedzenia tegoż, znajomości części mowy, odmiany imion i czasowników, rozbioru zdania pojedynczego, rozwiniętego i jego części składowych pod względem składni zgody i rzędu; poprawnego napisania dyktatu, wreszcie piśmiennego rozbioru jednego zdania pojedynczego z kilku zwykłemi określeniami pod względem części mowy i części zdania;

z języka niemieckiego: czytania płynnego, znajomości odmiany imion, słów posiłkowych i czasowników słabych tudzież

najzwyklejszych mocnych; zasobu wyrazów z zakresu pojęć, znanych uczniom z nauki w klasie IV. szkół ludowych, poprawnego napisania dyktatu;

z rachunków : pisania liczb do miliona, biegotosci w działaniach liczbami całkowitemi, pewności w tabliczce mnożenia, znajomości ważniejszych miar metrycznych i rozwiązania zagadnień z zakresu życia codziennego.

Do sali, w której się odbywa egzamin, nie mają wstępu obce osoby.

Powtórzenie egzaminu wstępnego ani w tym ani w innym zakładzie tego roku nie jest dozwolonem, a w danym razie nieważne.

3. Uczniowie nowo lub po przerwie wstępujący do klas dalszych t. j. II-VIII, muszą się wykazać świadectwem moralności za czas, przez który do szkoły nie chodzili, świadectwem szczepionej ospy, złożyć takse egzaminacyjną w kwocie 24 koron i poddać się egzaminowi wstępnemu na początku półrocza.

4. Uczniowie, którzy przychodzą tutaj z **innych gimnazyów** bezpośrednio, muszą się wykazać świadectwem szkolnem z ostatniego półrocza i potwierdzeniem Dyrekcyi tamtejszego gimnazjum, że przyjęciu ich do innego zakładu naukowego nic nie stoi na przeszkodzie, w danym razie także dowodem, iż są wolni od opłaty szkolnej.

5 Uczniowie, którzy chcą składać egzamin prywatny z końcem półrocza muszą się także zapisać na początku roku szkolnego jako prywatyści; a prywatyści klasy I. muszą zdać nadto egzamin wstępny.

6. Każdy uczeń nowo wstępujący do tutejszego zakładu ma uiścić tytułem taksy wstępnej 4 kor. 20 gr., na środki naukowe zaś 2 kor.; a jedynie uczniowie, którzy w ubiegłym roku szkolnym uczęszczali do tutejszego gimnazjum, nie płacą taksy wstępnej, tylko 2 kor. na środki naukowe. Nadto każdy uczeń publiczny obowiązany będzie w pierwszych dniach drugiego półrocza uiścić 1 kor. na cele zabaw szkolnych.

7. Opłata szkolna w tutejszem gimnazjum wynosi 30 kor. za jedno półrocze.

Uczniowie obowiązani do opłaty szkolnej, mają złożyć ją z początkiem półrocza, a najpóźniej w przeciągu sześciu tygodni t. j. do 15-go października i do 15-go marca, markami szkolnemi, kupionemi w c. k. urzędzie podatkowym i naklejonemi na przepisanych blankietach, które uczeń otrzyma od Dy-

rekcyi bezpłatnie; w przeciwnym razie będą bezwarunkowo wydalen i z zakładu.

Uczniowie publiczni klas wyższych *mogą wnieść najdalej do 15. września i do 15. lutego podanie o uwolnienie od opłaty szkolnej z dołączeniem świadectwa ubóstwa z roku bieżącego, wydanego przez gminę i urząd wyznaniowy. Podają spóźnionych lub nieopatrzonych w potrzebne dokumenty Dyrekcyja przyjmować nie może.*

Uczeń klasy I., który w dwóch pierwszych miesiącach nauki szkolnej okaże w każdym przedmiocie *postęp dobry*, może otrzymać odroczenie opłaty szkolnej, to znaczy, iż z końcem I. półrocza, po uzyskaniu świadectwa stopnia I. i dobrych cenzur w pilności i obyczajach, będzie uwolniony od opłaty szkolnej już od I. półrocza. Gdyby jednak otrzymał za I. półrocze świadectwo stopnia II. albo niedobłą cenzurę w obyczajach lub pilności, obowiązany będzie także za I. półrocze uiścić opłatę szkolną i to przed rozpoczęciem II. półrocza; inaczej nie będzie mu wydane świadectwo za I. półrocze. Podania o odroczenie opłaty, opatrzone w świadectwo ubóstwa, należy wносить do Dyrekcyi, dopiero w czasie od 8. do 15. października.

Uczeń klasy I., który w ciągu pierwszych dwóch miesięcy nie okaże postępów dobrych w nauce, obyczajach i pilności, jest obowiązany złożyć opłatę najpóźniej do 1. grudnia.

8. Uczniowie gimnazjalni mają nosić przepisane **mundurki**; mundurków ani czapek innego koloru lub kroju ani też części mundurków obok reszty ubrania odmiennego nosić nie wolno. Ubogim uczniom klasy I. może Dyrekcyja pozwolić na razie chodzić do szkoły w zwykłym ubraniu.

9. Zakład ściśle przestrzegać będzie, aby uczniów utrzymywali na **stancyach** tylko ci, którzy mają na to od Dyrekcyi Zakładu **Upoważnienie na piśmie**. Rodzice więc i opiekunowie przed umieszczeniem na stancyi powinni zasięgnąć wiadomości **w tym względzie** w Dyrekcyi, aby uniknąć niemiłych następstw, **mianowicie usunięcia ucznia ze szkoły, jeśli do 8 dni nie zmieni pomieszkania**. Osoby, chcące utrzymywać uczniów szkół średnich, mają w Dyrekcyi wyjednać sobie na to upoważnienie, przyczem otrzymają Regulamin drukowany, do którego mają się ściśle stosować, inaczej utracą prawo trzymania uczniów na stancyi.

10. Jest obowiązkiem rodziców i opiekunów często porozumiewać się ze szkołą o postępie i prowadzeniu się uczniów.

Umyślnie w tym celu w **oznaczoną niedzielę** po nabożeństwie szkolnem Panowie Profesorowie zgromadzają się w sali konferencyjnej i z całą gotowością udzielają stronom potrzebnych wiadomości. Tylko w styczniu i w czerwcu z powodu nadchodzącej klasyfikacji, już się nie udziela wiadomości o postępie uczniów w nauce.

11. Uczniów, którzyby w czasie feryi nie zachowali się zgodnie z przepisami szkolnymi, Dyrekcyja do zakładu nie przyjmie.

12. Zapisy do klasy I. będą się odbywały 31. sierpnia, do klas dalszych 1. i 2. września. Egzamina poprawcze, prywatne i uzupełniające odbywać się będą 29. i 30. sierpnia, wstępne do I. klasy 1. września, do dalszych klas od 3. do 10. września.

Dyrekcyja c. k. Gimnazyum wyższego

w Jarosławiu dnia 30. czerwca 1905.

Rozprawy naukowe w sprawozdaniach tutejszych.

- 1876 1. Romuald Bobin: O stopniowaniu przymiotników w języku polskim, str. 47.
- 1877 2. Ludomił German: Peloponez w starożytności a za dni naszych, str. 32.
3. Placyd Dziwiński: Przyczynek do teorii stożków stycznych do powierzchni drugiego stopnia, str. 15.
Na końcu dołączono: „Widok i plan c. k. wyższej szkoły realnej w Jarosławiu“.
- 1878 4. Placyd Dziwiński: Powierzchnie falowe Fresnela, ze stanowiska geometrycznego, str. 40.
- 1879 5. Bohdan Hoff: Przyczynek do znajomości białka, str. 14.
6. Andrzej May: Topografia realności i budynku szkolnego, str. 3.
7. Andrzej May: Opis nowo założonego ogrodu (z litografią), str. 4.
- 1880 8. Placyd Dziwiński: Ogólne zrównanie walców i stożków stycznych, str. 23.
- 1881 9. Robert Rischka: „Lilla Weneda“. Eine Tragödie von Julius Słowacki, aus dem Polnischen übersetzt, str. 101.
- 1882 10. Dr. Placyd Dziwiński: Liczby kierunkowe, ich znaczenie i zastosowanie w matematyce, str. 60.
- 1883 11. Robert Rischka: Beatrix Cenci. Eine Tragödie in fünf Aufzügen von Julius Słowacki, in Auswahl übersetzt und bevorwortet, str. 54.
- 1884 12. Karol Trochanowski: Chemiczny rozbiór wody ze źródła Ludwika w Czigelce, str. 23.
- 1885 13. Mieczysław Zaleski: O nauce synonimiki niemieckiej w naszych szkołach średnich, str. 24.
- 1886 14. Kazimierz Bryk: O najodpowiedniejszych tablicach logaryt. w nauce matematyki w szkołach realnych, str. 18.

15. Andrzej May: Zestawienia spostrzeżeń meteorologicznych w Jarosławiu, str. 9.
- 1887 16. Władysław G. Zbierzchowski: O liczbie kierunkowej w nauce matematyki w szkole średniej, str. 33.
17. Andrzej May: Zestawienie spostrzeżeń meteorologicznych w r. 1886, str. 5.
- 1888 18. Dr. Tadeusz Mandybur: Ślady wpływu satyryków rzymskich na polskich, str. 33.
19. Andrzej May: Zestawienie spostrzeżeń meteorologicznych, str. 3.
- 1889 20. Dr. Tadeusz Mandybur: Krzysztof Opaliński jako pisarz satyryczny, str. 93.
21. Andrzej May: Zestawienie spostrzeżeń meteorologicznych.
- 1890 22. Ignacy Rychlik: Historia szkoły realnej w Jarosławiu.
- 1891 23. Dr. Tadeusz Mandybur: Lukiana z Samosaty „Timon czyli odludek“.
- 1892 24. Franciszek Chowaniec: „De enuntiatorum quae dicuntur subiecto carentium usu Thucidideo“.
- 1893 25. Ignacy Rychlik: Kościół Kolegiaty Wszystkich Świętych w Jarosławiu.
- 1894 26. Aleksander Frączkiewicz: Fasti Propertiani.
- 1895 27. Józef Szydłowski: Układ symetryczny części dialogicznych w Elektrze Eurypidesowej.
- 1896 28. Dr. Antoni M. Kurpiel: Polityczne i społeczne przekonania Ign. Krasieckiego.
1897. 29. Bronisław Świba: De Adelphis Terentianis.
- 1898 30. Artur Passendorfer: Polityczna działalność Maurycego Mochnackiego na emigracji, str. 64.
- 1899 31. Artur Passendorfer: Trzy tysiące systematycznie uporządkowanych tematów, str. 40.
- 1900 32. Dr. W. Wasung: Katalog biblioteki nauczyc. Część I.
- 1901 33. „ „ „ „ „ Część II.
- 1902 34. Józef Janiów: Dyfuzya gazów i par.
- 1903 35. Ignacy Rychlik: Kościół i Klasztor PP. Benedyktynów w Jarosławiu.
- 1904 36. Kazimierz Piątkowski: Wskazówki do zbierania motyli i chrząszczów.

JÓZEF WÓJCIK

Wspomnienie pośmiertne.

Między bolesnemi stratami, jakich doświadczamy wiele w ludziach godnych i potrzebnych, do najboleśniejszych liczyć się musi strata dobrego pedagoga, dobrego obywatela.

Szkolnictwo średnie, a szczególnie c. k. gimnazjum w Jarosławiu poniosło bolesną stratę w dniu 19. marca bieżącego roku, przez śmierć ś. p. Dyrektora Józefa Wójcika. Trzydzieści lat był czynnym w zawodzie nauczycielskim, od lat 12 stał na czele jarosławskiego gimnazjum, oddał na usługi młodego pokolenia swoją młodość i swe lata dojrzałe, oddał swą wiedzę i pracę, wszczepił w nie zamiłowanie ojczystego języka, wlał gorącą miłość ojczyzny i bliźniego. Padł na wyłomie, pełen jeszcze energii i pracy w pięćdziesiątym piątym roku życia.

Urodzony dnia 11. stycznia 1850 r. w Leżajsku; od lat najmłodszych musiał sobie zdobywać wszystko własną pracą, twardym znojem i trudem. Pełen ambicyi by wybić się na stanowisko, na którym mógłby pracować z chwałą dla Boga, a chlubą i korzyścią dla społeczeństwa, należał do ludzi tych, którzy wszystko, czem są, zawdzięczają samym sobie. Po skończeniu c. k. gimnazjum w Rzeszowie 1870 r. poświęca się studjom literatury polskiej na uniwersytecie we Lwowie, gdzie już w 1875 r. poddał się egzaminowi nauczycielskiemu z języka polskiego, a w ciągu 1879 r. z języka niemieckiego.

Obrał zawód nauczycielski i na tem stanowisku widzimy go przez jeden rok (1875) jako zastępcę nauczyciela przy c. k. szkole realnej w Krakowie a w na-

stępnym, jako rzeczywistego nauczyciela przy c. k. szkole realnej w Stanisławowie. Ktokolwiek w przeciągu długiego szeregu lat następnych: dziesięciu na posadzie w Stanisławowie, a sześciu dalszych przy c. k. gimn. niemieckiem we Lwowie, zetknął się bliżej z ś. p. Józefem Wójcikiem i poznał go dokładniej, u każdego wzbudzał on podziw, przedewszystkiem swą silną wolą i energią w pracy. Zamiłowanie w zawodzie, zamiłowanie do wykładanego przedmiotu, sprawiło, że nie ograniczał się tylko do nauczania w szkole, lecz rozwinął znaczną działalność piśmienniczą, skierowaną do przygotowania nowych podręczników do nauki języka polskiego i literatury ojczystej. Wspólnie z prof. Próchnickim układa „Wypisy polskie dla klas I. i II“ a z prof. Tarnowskim „Wypisy dla klas wyższych“. (1889-1893) Stoi jako pionier tego nowego kierunku w podawaniu młodzieży skarbów literatury naszej, podaje „Metodyczne uwagi do nauki języka polskiego, jako wykładowego w gimnazyjach galicyjskich“, rozwija nieustrudzoną działalność w najrozmaitszych kierunkach, jako pedagog, ekspert naukowy c. k. Rady szkol. kraj., współpracownik, przygodny krytyk i recenzent. Umiał połączyć w sobie te dwa warunki niezbędne dla nauczyciela, nie tylko wykładem oświecać, ale i samemu przyświecać przykładem młodszym pokoleniom.

A przykład jego pracowitości i gorliwości w zawodzie był wybitnym, jednał mu ludzi, zdobywał uznanie, które go powołało przed dwunastu laty na sternika jarosławskiego gimnazjum. Przywykły patrzeć na życie bardzo poważnie, bardzo gorąco i wytrwale pojął obowiązki służby publicznej. O dobro powierzonego mu zakładu dbał niestrudzenie, w rozwijaniu go szedł zawsze z potrzebami czasu, młodzież otoczył miłością a wyrozumiwały i współczujące dla niedoli bliźnich, był pełen zawsze trosk o los niezamożnych uczniów.

Poza pracą naukową złączoną z zawodem i zakładem, był długie lata czynnym w c. k. Radzie szkol-

nej okręgowej i Radzie szkolnej miejscowej, kierował przez szereg lat uzupełniającą szkołą przemysłową, a biorąc wybitny udział w miejscowym Kole Towarzystwa szkoły ludowej, nie jedną w niem położył zasługę. W zapatrywaniach swoich na obowiązki był surowym, choć w sądach o drugich optymistą, w przyszłość patrzył pełen nadziei i często mawiał: niechaj każdy pełni tylko to, co do niego należy, a będzie lepiej. Rozległą była tedy jego praca a siłą do niej pobudzającą była miłość ojczyzny i gorąca chęć służenia, przede wszystkim zaś głębokie uczucie religijne, wiara, miłość kościoła, wierność, zawsze wyznawane słowem i zawsze stwierdzone uczynkiem. Temi zasadami kierował się w swoich czynnościach szkolnych, w tych zasadach chował młodzież, chował swoją liczną drobną rodzinę, jak we wszystkich swoich pięknych uczuciach.

W oddaniu ostatniej posługi ś. p. Zmarłemu wzięła udział młodzież obu tutejszych zakładów średnich i wszystkich szkół ludowych. Po rzewnem pożegnaniu zmarłego przez Inspektora kraj. p. Emanuela Dworskiego u progu gmachu, ruszył kondukt prowadzony przez Przew. Prepozyta Infułata Teofila Łęka-wskiego, w asystencji licznego duchowieństwa, przy współudziale wszystkich warstw społecznych naszego miasta i deputacyj gromad nauczycielskich z Rzeszowa. Nad otwartą mogiłą pożegnał ś. p. Józefa Wójcika imieniem grona nauczycielskiego prof. Ignacy Rychlik a imieniem młodzieży, jeden z uczniów klasy ósmej. Młodzież zniosła na barkach swoich, ukochanego swego dyrektora na miejsce wiecznego spoczynku.

Umarł dobry pedagog, dobry obywatel, prawie niespodzianie, po krótkiej piersiowej chorobie. W żalu po jego przedwczesnym zgonie, zostaje nam niejako pociechą ufność, że działalność wychowawcza i naukowa ś. p. dyr. J. Wójcika nie pozostanie bez wpływu na trzy prawie młode pokolenia, którym się poświęcił.

J. R.

XII. WYKAZ KSIĄŻEK SZKOLNYCH,

które w tutejszym zakładzie będą używane w roku szkolnym 19

Przedmiot	Klasa I.	Klasa II.	Klasa III.	Klasa IV.	Klasa V.
Religia	Ks. Słószarz, Katechizm religii katol. Wyd. 1. i 2. Lwów 1899. Opr. 1 K. A. Toroński, Katechizm chryst. katol. Lwiw. 3. wyd. 1896. Opr. 1 K.	Ks. Dąbrowski, Historia biblij-na zakonu starego. Wyd. 1-4. Stanisławów 1899. Opr. 1 K. 40 A. Toroński, Istorya biblijna staroho zawita. 2. Wyd. Lwiw 1899. Opr. 2. K.	Ks. Dąbrowski, Historia biblij-na zakonu nowego. Wyd. 1-3. Stanisławów 1902. Opr. 1 K. 60 A. Toroński, Istorya biblijna nowoho zawita. Wyd. 1. i 2. Lwiw 1901. Opr. 1 K. 60 h.	Ks. Jougan, Liturgika. Wyd. 1-2. Lwów 1899. Opr. 1 K. 40 h A. Toroński, Liturgika. Wyd. 2. Lwiw 1898. Opr. 1 K. 60 h.	Ks. Jeż, Nauka wiary. Część I. Kraków 1899. Opr. 2 K. A. Toroński, Dogmatyka fundamentalna i apologetyka dla klas wysszych. Lwiw 1893. Opr. 2 K.
Język łaciński	Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Wyd. 2-5. Lwów 1903. Opr. 1 K. Steiner i Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla I. klasy. Wyd. 2. i 3. Lwów 1900. Opr. 1 K. 50 h.	Samolewicz, Zwięzła Gramatyka języka łacińskiego. Wyd. 1-5. Lwów 1903. Opr. 1 K. Steiner i Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla II. klasy. Wyd. 1-3. Lwów 1903. Opr. 2 K.	Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka jęz. łacińskiego. Część II. Wyd. 5-7. Lwów 1901. Opr. 2 K. 40 h. Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy III. Wyd. 4. Lwów 1903. Opr. 1 K. 60 h. Cornelius Nepos. Wyd. Kłaka. Opr. 1 K. 50 h.	Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5-7. Lwów 1901. Opr. 2 K. 40 h. Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy IV. Wyd. 1-3. Lwów 1905. Opr. 2 K. Caesar, Commentarii de bello Gallico. Wyd. Terlikow. Opr. 1 K. 40 h. Ovidius, Wyd. Gryśar - Skupniwicz. Opr. 1 K. 60 h.	Livius. Wyd. Zingerle - Majchrowicz. Opr. 1 K. 60 h. Ovidius. Wyd. jak w klasie IV. Opr. 1 K. 40 h. Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka jęz. łacińskiego. Część II. Wyd. 5-7. Lwów 1901. Opr. 2 K. 40 h.
Język grecki	_____	_____	Ćwikliński. Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. 3 K. 40 h. Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. Lwów 1899. Wyd. II. w druku. Opr. 2 K. 50 h.	Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 1-2. Lwów 1898. Opr. 3 K. Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. Lwów 1899. Wyd. II. w druku. Opr. 2 K. 50 h.	Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 1-3. Lwów 1902. Opr. 2-40 Homera Iliada, Część I. Wyd. Scheindler-Sołtysik. Opr. 1 K. 20 h. Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. 3 K. 40 h.
Język polski	Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. Lwów 1903. Opr. 2 K. 40 h. Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla I. klasy. Wyd. 3-4. Lwów 1905. Opr. 1 K. 50 h.	Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. Lwów 1903. Opr. 2 K. 40 h. Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla II. kl. Wyd. 1-2. Lwów 1898. Wyd. 3. w druku. Opr. 1 K. 80 h.	Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. Lwów 1903. Opr. 2 K. 40 h. Czubek - Zawiliński, Wypisy polskie dla III. klasy. Lwów 1904. Wyd. II. Opr. 2 K.	Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. Lwów 1903. Opr. 2 K. 40 h. Czubek - Zawiliński, Wypisy polskie dla IV kl. Lwów 1900. Wyd. II. w druku. Opr. 2 K. 40 h.	Próchnicki, Wzory poezyi i prozy. Wyd. 1-2. Lwów 1900. Opr. 3 K.
Język niemiecki	German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla I. klasy. Wyd. 5. Lwów 1903. Opr. 1 K. 80 h.	German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla II. klasy. Wyd. 4. Lwów 1904. Opr. 2 K. 20 h.	German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy III. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. 2 K. 40 h. Jahner, Deutsche Grammatik. Wyd. 2. Lwów 1903. Opr. 2-20	German - Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla IV. klasy. Wyd. 3-4. Lwów 1905. Opr. 2 K. 60 h Jahner, Deutsche Grammatik. Lwów 1903. Wydanie 2. Opr. 2 K. 20 h.	Petelenz - Werner, Deutsches Lesebuch für die V. Klasse. Lwów 1902. Wyd. 2. Opr. 2 K. 80 h. Die deutsche Heldensage. Wyd. Graesera. Opr. 50 h.
Geografia*) i historia powszechna**)	Benoni i Tatomir, Krótki rys geografii. Wyd. 6-8. Lwów 1903. Opr. 1 K.	Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna. Wyd. 9. Lwów 1902. Opr. 2 K. 80 h. Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część I. Wyd. 1 i 2. Lwów 1901. Opr. 2 K.	Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna. Wyd. 9. Lwów 1902. Opr. 2 K. 80 h. Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część II. Wyd. 1-2. Lwów 1905. Opr. 2 K. Rawer, Dzieje ojczyste. Wyd. 1-3. Lwów 1905. Opr. 2 K.	Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część III. Wyd. 2. Lwów 1899. Opr. 2 K. Benoni-Majerski, Geografia austr.-węgierskiej monarchii. Wyd. 4. Lwów 1903. Opr. 1 K. 20 h. Rawer, Dzieje ojczyste. Wyd. 3. Lwów 1905. Opr. 2 K.	Zakrzewski, Historia powszechna. Cz. I. Wyd. 1-4. Kraków 1902. Opr. 2 K. 40 h.
Matematyka	Ignacy Kranz, Arytmetyka i Algebra. Cz. I. na kl. I. i II. Kraków 1904. 1 K. 80 h. Jamrógiewicz, Geometrya poglądowa. Wyd. 2. i 3. Lwów 1901. Opr. 2 K.	Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Cz. I. Wyd. 4. Sanok 1900. Opr. 1 K. Jamrógiewicz, Geometrya poglądowa. Wyd. 2. i 3. Lwów 1901. Opr. 2 K.	Ignacy Kranz, Arytmetyka i algebra. Cz. II. Kraków 1904. Opr. 1 K. 80 h. Jamrógiewicz, Geometrya poglądowa. Wyd. 2-3. Lwów 1901. Opr. 2 K.	Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Cz. II. Wyd. 1-3. Sanok 1903. Opr. 1 K. Mocnik-Maryniak, Geometrya poglądowa. Cz. II. Wyd. 3-6. Lwów 1902. Opr. 1 K. 50 h.	Kostecki, Algebra dla wyższych klas. Lwów 1902. 4 K. 50 h. Mocnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. Wyd. 5. Lwów 1902. Opr. 4 K.
Fizyka	_____	_____	Kawecki i Tomaszewski, fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 2-4. Kraków 1904. Opr. 2 K.	Kawecki i Tomaszewski, fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 3-4. Kraków 1904. Opr. 2 K.	_____

WYKAZ KSIĄŻEK SZKOLNYCH,

które w zakładzie będą używane w roku szkolnym 1905 — 1906.

	Klasa IV.	Klasa V.	Klasa VI.	Klasa VII.	Klasa VIII.
biblija 1-3. K. 60 biblijna 1. i 2. h.	Ks. Jougan, Liturgika. Wyd. 1-2. Lwów 1899. Opr. 1 K. 40 h. A. Toroński, Liturgika. Wyd. 2. Lwów 1898. Opr. 1 K. 60 h.	Ks. Jeż, Nauka wiary. Część I. Kraków 1899. Opr. 2 K. A. Toroński, Dogmatyka fundamentalna i apologetyka dla klas wyższych. Lwów 1893. Opr. 2 K.	Ks. Jachimowski, Dogmatyka szczegółowa, Wyd. 1. i 2. Lwów 1899. Opr. 2 K 60 h A. Toroński, Dogmatyka cząstka dla klas wyższych. Lwów 1895. Opr. 2 K.	Ks. Szczeklik, Etyka katolicka. Wyd. 3. Tarnów 1903. Opr. 1-80 Dorożyński, Etyka. Lwów 1904. 2 K.	Ks. Jougan, Historia kościoła katolickiego. Wyd. 1. i 2. Lwów 1900. Opr. 2 K. Wapler-Stefanowicz, Istoria chryst. katolickiej cerkwy. 2 K.
gramatyka część II. 1901.	Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5-7. Lwów 1901. Opr. 2 K. 40 h. Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy IV. Wyd. 1-3. Lwów 1905. Opr. 2 K. Caesar, Commentarii de bello Gallico. Wyd. Terlikow. Opr. 1 K. 40 h. Ovidius, Wyd. Grysar - Skupniewicz. Opr. 1 K. 60 h.	Livius. Wyd. Zingerle - Majchrowicz. Opr. 1 K. 60 h. Ovidius. Wyd. jak w klasie IV. Opr. 1 K. 40 h. Samolewicz-Soltysik, Gramatyka jęz. łacińskiego. Część II. Wyd. 5-7. Lwów 1901. Opr. 2 K. 40 h.	Sallustius, Bellum Jugurthinum. Wyd. Kornitzer-Soltysik. Opr. 60 h. Vergilius, Wyd. Eichler-Rzepliński. 160. Cicero, In Catilinam. Wyd. Kornitzer-Soltysik. Opr. 70 h. Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5-7. Lwów 1901. Opr. 2 K. 40 h.	Cicero, In Catilin. or. II. Cato Maior, pro Roscio Amer. Wyd. Kornitzer-Soltysik, a 70 h. Vergilius, Wyd. jak w kl. VI. Samolewicz-Soltysik, Gramatyka języka łacińskiego. Wyd. 5-7. Lwów 1901. Opr. 2 K 40 h	Horatius, Wyd. Librewski-Dolnicki 1 K. 50 h. Tacitus, Wyd. Staromiejski. Opr. 1 K. 70 h. Samolewicz-Soltysik, Gramatyka jęz. łacińskiego. Część II. Wyd. 5-7. Lwów 1901. Opr. 2 K. 40 h.
języka w 1902	Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 1-2. Lwów 1898. Opr. 3 K. Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. Lwów 1899. Wyd. II. w druku. Opr. 2 K. 50 h.	Fiderer, Chrestomatyja z pism Xenofonta. Wyd. 1-3. Lwów 1902. Opr. 2-40 Homera Iliada, Część I. Wyd. Scheindler-Soltysik. Opr. 1 K. 20 h. Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. 3 K. 40 h.	Fiderer, Chrestomatyja z pism Xenofonta. Wyd. 1-3. Lwów 1902. Opr. 2-40 Homera Iliada, Część I. i II. Wyd. Scheindler-Soltysik 1 K. 20 h. Herodot. Wyd. Terlikowskiego 2 K. Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. 3 K 40 h	Homera Odyssea. Wyd. Christ-jezienicki 2 K. 40 h. Demostenes, Wyd. Wotke-Schmidt. Opr. 1 K. 20 h. Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. 3 K. 40 h.	Platon, Apologia, Kriton, Phaedon, Wyd. Christ-Lewicki. Opr. 1 K. Sofokles, Elektra. Wyd. Majchrowicz. Homera Odyssea. Wyd. jak w kl. VII. Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. 3 K 40 h
wiczenia. Wyd. 50 h.	Matecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. Lwów 1903. Opr. 2. K. 40 h. Czubek - Zawiliński, Wypisy polskie dla IV kl. Lwów 1900. Wyd. II. w druku. Opr. 2 K. 40 h.	Próchnicki, Wzory poezyi i prozy. Wyd. 1-2. Lwów 1900. Opr. 3 K.	Tarnowski i Wójcik, Wypisy polskie. Część I. Wyd. 3. Lwów 1903. Opr. 3 K. 30 h.	Wypisy polskie, Tarnowskiego i Wójcika. Część I. Wyd. 3. Lwów 1903. Opr. 3 K. 30 h. Wypisy polskie, Tarnowskiego i Próchnickiego. Część II. Wyd. 1-2. Lwów 1896. Opr. 3 K 60 h	Wypisy polskie, Tarnowskiego i Próchnickiego. Część II. Wyd. 1-2. Lwów 1896. Opr. 3 K. 60 h.
czczenia. Wyd. K. 40 h. matematyk. Opr. 2:20	German-Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla IV. klasy. Wyd. 3-4. Lwów 1905. Opr. 2 K 60 h Jahner, Deutsche Grammatik. Lwów 1903. Wydanie 2. Opr. 2 K. 20 h.	Petelenz-Werner, Deutsches Lesebuch für die V. Klasse. Lwów 1902. Wyd. 2. Opr. 2 K. 80 h. Die deutsche Heldensage, Wyd. Graesera. Opr. 50 h.	Petelenz-Werner, Deutsches Lesebuch für die VI. Klasse. Lwów 1892. Opr. 2 K. 80 h. Minna v. Barnhelm, Hermann u. Dorothea, wyd. Graesera a 50 h.	Petelenz-Werner, Deutsches Lesebuch für die VII. Klasse, Lwów 1893. Opr. 3 K. 30 h. Iphigenie auf Tauris, Egmont, Jungfrau v. Orleans, Nathan d. Weise, wyd. Graesera a 50 h.	Petelenz-Werner, Deutsches Lesebuch für die VIII. Klasse, Lwów 1894. Opr. 4 K. 40 h. Wilhelm Tell, Wallensteins-Lager, W.-Tod, Julius Caesar, Ahnfrau, wyd. Graesera a 50 h.
grafia pow. 2. Opr. 1-2 jęz. pow. 1-2 d. 1-3	Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część III. Wyd. 2. Lwów 1899. Opr. 2 K. Benoni-Majerski, Geografia austr.-węgierskiej monarchii. Wyd. 4. Lwów 1903. Opr. 1 K. 20 h. Rawer, Dzieje ojczyste. Wyd. 3. Lwów 1905. Opr. 2 K.	Zakrzewski, Historia powszechna. Cz. I. Wyd. 1-4. Kraków 1902. Opr. 2 K. 40 h. Zakrzewski, Historia powszechna. Cz. II. Wyd. 1-3. Kraków 1902. Opr. 2 K. 40 h. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1-3. Kraków 1901. Opr. 2 K.	Zakrzewski, Historia powszechna. Cz. I. Wyd. 1-4. Kraków 1902. Opr. 2 K. 40 h. Zakrzewski, Historia powszechna. Cz. II. Wyd. 1-3. Kraków 1902. Opr. 2 K. 40 h. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1-3. Kraków 1901. Opr. 2 K.	Zakrzewski, Historia powszechna. Część III. Kraków 1903. Wyd. 1-2. Opr. 2 K. 80 h. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1-3. Kraków 1901. Opr. 2 K.	Głabiński-Finkel, Historia i statystyka austr.-węg. monarchii. W. 2. Lwów 1904. Opr. 2 K. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1-3. Kraków 1901. opr. 2 K.
ka i al- 1904	Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Cz. II. Wyd. 1-3. Śanok 1903. Opr. 1 K. Mocnik-Maryniak, Geometria poglądowa. Cz. II. Wyd. 3-6. Lwów 1902. Opr. 1 K. 50 h.	Kostecki, Algebra dla wyższych klas. Lwów 1902. 4 K. 50 h. Mocnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 5. Lwów 1902. Opr. 4 K.	Kostecki, Algebra dla klas wyższych. Lwów 1902. opr. 4 K. 50 h. Mocnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 3-5. Lwów 1902. Opr. 4 K. Kranz, Logarytmy. Kraków 1902. Opr. 1 K. 20 h.	Kostecki, Algebra dla klas' wyższych. Lwów 1902. Opr. 4. K. 50 h. Mocnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas, Wyd. 3-5. Lwów 1902. Opr. 4 K. Kranz, Logarytmy. Kraków 1900. Opr. 1 K. 20 h.	Dziwiński, Zasady algebry. Wyd. 1-2. Lwów 1898. Opr. 3 K. 60 h. Mocnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 3-5. Lwów 1902. Opr. 4 K. Kranz, Zbiór zadań matematyczn. dla klas wyż. Kraków 1902. Opr. 3 K. 50 h. Kranz, Logarytmy, jak w kl. VII.
ki, fizy- szkol Kraków	Kawecki i Tomaszewski, fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 3-4. Kraków 1904. Opr. 2 K.	—————	—————	Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas. Wyd. 1-3. Kraków 1904. Op. 3. K. 40h. Tomaszewski, Chemia. Wyd. 2-3. Kraków 1901. Brosz 70 h.	Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. Wyd. 2-3. Kraków 1904. Opr. 3 K. 40 h.

Język grecki	_____	_____	Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. 3 K 40 h. Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. Lwów 1899. Wyd. II. w druku. Opr. 2 K. 50 h.	Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 1—2. Lwów 1898. Opr. 3 K. Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. Lwów 1899. Wyd. II. w druku. Opr. 2 K. 50 h.	Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 1—3. Lwów 1902. Opr. 2-4 Homera Iliada, Część I. Wyd. Scheindler-Soltysik. Opr. 1 K. 20 h. Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. 3 K. 40 h.
Język polski	Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. Lwów 1903. Opr. 2 K 40 h. Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla I. klasy. Wyd. 3-4 Lwów 1905. Opr. 1 K. 50 h.	Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. Lwów 1903. Opr. 2 K. 40 h. Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla II. kl. Wyd. 1—2. Lwów 1898. Wyd. 3. w druku. Opr. 1 K. 80 h.	Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. Lwów 1903. Opr. 2 K. 40 h. Czubek - Zawiliński, Wypisy polskie dla III. klasy. Lwów 1904. Wyd. II. Opr. 2 K.	Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. Lwów 1903. Opr. 2. K. 40 h. Czubek - Zawiliński, Wypisy polskie dla IV kl. Lwów 1900. Wyd. II. w druku. Opr. 2 K. 40 h.	Próchnicki, Wzory poezji i prozy. Wyd. 1—2. Lwów 1900. Opr. 3 K.
Język niemiecki	German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla I. klasy. Wyd. 5. Lwów 1903. Opr. 1 K. 80 h.	German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla II. klasy. Wyd. 4. Lwów 1904. Opr. 2 K. 20 h.	German i Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy III. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. 2 K. 40 h. Jahner, Deutsche Grammatik. Wyd. 2. Lwów 1903. Opr. 2-20	German - Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla IV. klasy. Wyd. 3—4. Lwów 1905. Opr. 2 K 60 h Jahner, Deutsche Grammatik. Lwów 1903. Wydanie 2. Opr. 2 K. 20 h.	Petelenz - Werner, Deutsches Lesebuch für die V. Klasse. Lwów 1902. Wyd. 2. Opr. 2 K. 80 h. Die deutsche Heldensage. Wyd. Graesera. Opr. 50 h.
Geografia*) i historia powszechna**)	Benoni i Tatomir, Krótki rys geografii. Wyd. 6—8. Lwów 1903. Opr. 1 K.	Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna. Wyd. 9. Lwów 1902. Opr. 2 K. 80 h. Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część I. Wyd. 1 i 2. Lwów 1901. Opr. 2 K.	Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna. Wyd. 9. Lwów 1902. Opr. 2 K. 80. h. Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część II. Wyd. 1—2 Lwów 1905. Opr. 2 K. Rawer, Dzieje ojczyste. Wyd. 1—3 Lwów 1905. Opr. 2 K.	Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część III. Wyd. 2. Lwów 1899. Opr. 2 K. Benoni-Majerski, Geografia austr.-węgierskiej monarchii. Wyd. 4. Lwów 1903. Opr. 1 K. 20 h. Rawer, Dzieje ojczyste. Wyd. 3. Lwów 1905. Opr. 2 K.	Zakrzewski, Historia powszechna. Cz. I. Wyd. 1—4. Kraków 1902. Opr. 2 K. 40 h.
Matematyka	Ignacy Kranz, Arytmetyka i Algebra. Cz. I. na kl. I. i II. Kraków 1904. 1 K. 80 h. Jamrógiewicz, Geometria pogładowa. Wyd. 2. i 3. Lwów 1901. Opr. 2 K.	Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Cz. I. Wyd. 4. Sanok 1900. Opr. 1 K. Jamrógiewicz, Geometria pogładowa. Wyd. 2. i 3. Lwów 1901. Opr. 2 K.	Ignacy Kranz, Arytmetyka i algebra. Cz. II. Kraków 1904 Opr. 1 K. 80 h. Jamrógiewicz, Geometria pogładowa. Wyd. 2—3. Lwów 1901. Opr. 2. K.	Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Cz. II. Wyd. 1-3. Sanok 1903. Opr. 1 K. Mocnik-Maryniak, Geometria pogładowa. Cz. II. Wyd. 3—6. Lwów 1902. Opr. 1 K. 50 h.	Kostecki, Algebra dla wyższych klas. Lwów 1902. 4 K. 50 h. Mocnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 5. Lwów 1902. Opr. 4 K.
Fizyka	_____	_____	Kawecki i Tomaszewski, fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 2—4. Kraków 1904. Opr. 2 K.	Kawecki i Tomaszewski, fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 3—4. Kraków 1904. Opr. 2 K.	_____
Historia naturalna	Nussbaum - Wiśniowski, Podręcznik zoologii dla niż. klas szkół średn. Lwów 1904. 3 K. Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe. Wyd. 1—5 Kraków 1904. Opr. 2 K. 30 h.	Nowicki - Limbach, Zoologia. Wyd. 6—10. Lwów 1903. Opr. 2 K. 20. Rostafiński, Botanika szkolna dla klas niższych. Wyd. 3—5. Kraków 1904. Opr. 2 K. 30 h.	Wiśniowski, Wiadomości z mineralogii dla klas niższych. Lwów 1903. Opr. 1 K. 60 h.	_____	Wiśniowski, Mineralogia i geologia. Lwów 1902. 2 K. 50 h. Rostafiński, Botanika szkolna dla klas wyższych. Wyd. 2 przerob. Kraków 1901. 3 K.
Propedeutyka filozofii	_____	_____	_____	_____	_____

UWAGA. Dwa lub trzy wydania pewnego podręcznika, umieszczone w powyższym wykazie obok siebie, mogą być w szkole obrotowe.

*) Kozenn-Gustawicz, Atlas geograficzny. 8 Kor.

**) Putzger, Historischer Atlas. 2 K. 60 h. (nieopr.)

Dyrekcya c. k. Gimnazyum wyższego w

Książki szkolne wymienione w powyższym wykazie są do nabycia w Księgarni J. MEINHAR'

Gramatyka języka greckiego. Wyd. 1—2. Lwów 1898. Opr. 3 K.	Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 1—2. Lwów 1898. Opr. 3 K.	Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 1—3. Lwów 1902. Opr. 2-40	Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 1—3. Lwów 1902. Opr. 2-40	Homera Odyssea. Wyd. Christ-Jezienicki 2 K. 40 h.	Platon, Apologia, Kriton, Phaedon, Wyd. Christ-Lewicki. Opr. 1 K.
Ćwiczenia 1899. Wyd. 2 K. 50 h.	Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. Lwów 1899. Wyd. II. w druku. Opr. 2 K. 50 h.	Homera Iliada, Część I. Wyd. Scheindler-Soltysik. Opr. 1 K. 20 h.	Homera Iliada, Część I. i II. Wyd. Scheindler-Soltysik 1 K. 20 h.	Demostenes, Wyd. Wotke-Schmidt. Opr. 1 K. 20 h.	Sofokles, Elektra. Wyd. Majchrowicz. Homera Odyssea. Wyd. jak w kl. VII.
Ćwiczenia 1899. Wyd. 2 K. 50 h.	Ćwiczenia 1899. Wyd. 2 K. 50 h.	Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. 3 K. 40 h.	Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. 3 K. 40 h.	Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. 3 K. 40 h.	Ćwikliński, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 3. Lwów 1902. Opr. 3 K. 40 h.
Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. Lwów 1903. Opr. 2 K. 40 h.	Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. Lwów 1903. Opr. 2 K. 40 h.	Próchnicki, Wzory poezyi i prozy. Wyd. 1—2. Lwów 1900. Opr. 3 K.	Tarnowski i Wójcik, Wypisy polskie. Część I. Wyd. 3. Lwów 1903. Opr. 3 K. 30 h.	Wypisy polskie, Tarnowskiego i Wójcika. Część I. Wyd. 3. Lwów 1903. Opr. 3 K. 30 h.	Wypisy polskie, Tarnowskiego i Próchnickiego. Część II. Wyd. 1—2. Lwów 1896. Opr. 3 K. 60 h.
Wypisy polskie dla IV kl. Lwów 1900. Wyd. II. w druku. Opr. 2 K. 40 h.	Czubek - Zawiliński, Wypisy polskie dla IV kl. Lwów 1900. Wyd. II. w druku. Opr. 2 K. 40 h.	Petelenz - Werner, Deutsches Lesebuch für die V. Klasse. Lwów 1902. Wyd. 2. Opr. 2 K. 80 h.	Petelenz - Werner, Deutsches Lesebuch für die VI. Klasse. Lwów 1892. Opr. 2 K. 80 h.	Petelenz - Werner, Deutsche Lesebuch für die VII. Klasse. Lwów 1893. Opr. 3 K. 30 h.	Petelenz - Werner, Deutsches Lesebuch für die VIII. Klasse. Lwów 1894. Opr. 4 K. 40 h.
German-Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla IV. klasy. Wyd. 3—4. Lwów 1905. Opr. 2 K 60 h.	German-Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla IV. klasy. Wyd. 3—4. Lwów 1905. Opr. 2 K 60 h.	Jahner, Deutsche Grammatik. Lwów 1903. Wydanie 2. Opr. 2 K. 20 h.	Minna v. Barnhelm, Hermann u. Dorothea, wyd. Graesera a 50 h.	Iphigenie auf Tauris, Egmont, Jungfrau v. Orleans, Nathan d. Weise, wyd. Graesera a 50 h.	Wilhelm Tell, Wallensteins-Lager, W.-Tod, Julius Caesar, Ahnfrau, wyd. Graesera a 50 h.
Geografia pow. 1902. Opr. 2 K.	Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część III. Wyd. 2. Lwów 1899. Opr. 2 K.	Zakrzewski, Historia powszechna. Cz. I. Wyd. 1—4. Kraków 1902. Opr. 2 K. 40 h.	Zakrzewski, Historia powszechna. Cz. II. Wyd. 1—3. Kraków 1902. Opr. 2 K. 40 h.	Zakrzewski, Historia powszechna. Część III. Kraków 1903. Wyd. 1—2. Opr. 2 K. 80 h.	Głubiński-Finkel, Historia i statystyka austr.-węg. monarchii. W. 2. Lwów 1904. Opr. 2 K.
Geografia pow. 1902. Opr. 2 K.	Benoni-Majerski, Geografia austr.-węgierskiej monarchii. Wyd. 4. Lwów 1903. Opr. 1 K. 20 h.	Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1—3. Kraków 1901. Opr. 2 K.	Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1—3. Kraków 1901. Opr. 2 K.	Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1—3. Kraków 1901. Opr. 2 K.	Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1—3. Kraków 1901. opr. 2 K.
Geografia pow. 1902. Opr. 2 K.	Rawer, Dzieje czyste. Wyd. 3. Lwów 1905. Opr. 2 K.	Kostecki, Algebra dla klas wyższych. Lwów 1902. opr. 4 K. 50 h.	Kostecki, Algebra dla klas wyższych. Lwów 1902. opr. 4 K. 50 h.	Kostecki, Algebra dla klas wyższych. Lwów 1902. Opr. 4 K. 50 h.	Dziwiński, Zasady algebry. Wyd. 1—2. Lwów 1898. Opr. 3 K. 60 h.
Geografia pow. 1902. Opr. 2 K.	Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry. Cz. II. Wyd. 1-3. Sanok 1903. Opr. 1 K.	Mocnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 5. Lwów 1902. Opr. 4 K.	Mocnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 3-5. Lwów 1902. Opr. 4 K.	Mocnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 3-5. Lwów 1902. Opr. 4 K.	Mocnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 3-5. Lwów 1902. Opr. 4 K.
Geografia pow. 1902. Opr. 2 K.	Mocnik-Maryniak, Geometria poglądowa. Cz. II. Wyd. 3-6. Lwów 1902. Opr. 1 K. 50 h.	Kranz, Logarytmy. Kraków 1902. Opr. 1 K. 20 h.	Kranz, Logarytmy. Kraków 1902. Opr. 1 K. 20 h.	Kranz, Logarytmy. Kraków 1900. Opr. 1 K. 20 h.	Kranz, Zbiór zadań matematyczn. dla klas wyż. Kraków 1902. Opr. 3 K. 50 h.
Geografia pow. 1902. Opr. 2 K.	Kawecki i Tomaszewski, fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 3-4. Kraków 1904. Opr. 2 K.	_____	_____	Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas. Wyd. 1-3. Kraków 1904. Op. 3 K. 40h.	Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. Wyd. 2-3. Kraków 1904. Opr. 3 K. 40 h.
Geografia pow. 1902. Opr. 2 K.	_____	_____	_____	Tomaszewski, Chemia. Wyd. 2-3. Kraków 1901. Brosz 70 h.	_____
Geografia pow. 1902. Opr. 2 K.	_____	Wiśniowski, Mineralogia i geologia. Lwów 1902. 2 K. 50 h.	Petelenz, Zoologia dla klas wyższych szkół średnich. Wyd. 1—2. Lwów. 1900. Opr. 3 K.	_____	_____
Geografia pow. 1902. Opr. 2 K.	_____	_____	_____	_____	_____
Geografia pow. 1902. Opr. 2 K.	_____	_____	_____	Nuckowski, Początki logiki ogólnej. 1903. Opr. 2 K.	Lindner-Kulczyński, Wykład psychologii. Kraków 1895. Opr. 2 K.

e w powyższym wykazie obok siebie, mogą być w szkole obok siebie używane.

e. k. Gimnazjum wyższego w Jarosławiu.

wyższym wykazie są do nabycia w Księgarni J. MEINHARTA w Jarosławiu, ul. Krakowska.

